ಮನೋಹರವಾದ ಮೂಲರಾಮಾಯಣವೆಂಬ ಸೂಕ್ತಿರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರು ನನ್ನೀ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸುಪ್ರೀತರಾಗಲಿ. ಕರುಗಳು ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಿಂದ ಉಪಜೀವಿಸುವಂತೆ ಕವಿಗಳು ಆದಿಕಾವ್ಯವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿಪಾದಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಮಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿದ, ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಾಮಾಯಣರೂಪದ ವಾಕ್ಪ್ರವಾಹವು ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಲಿ.

ನಾರಾಯಣನ ಪಂಚರೂಪಗಳು

ಜ್ಞಾನಾನಂದಪರಿಪೂರ್ಣನೂ, ಆತ್ಮಾರಾಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ನುಂಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವವನಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಶ್ರುತ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಂದಿಮಾಗಧರಂತೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಳು. ಆಗ ಜಗದುತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ನಾರಾಯಣನು ಮೊದಲಿಗೆ ವಾಸುದೇವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಾಯಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ತನ್ನದೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಸಾಧನಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಜೀವರನ್ನು ಉದರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿ ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ನಂತರ ನಾರಾಯಣನು ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗುವ ಈ ರೂಪದ ಪ್ರಖರತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಆಜ್ಯಬಿಂದುವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಜಯಾರೂಪದಿಂದ ಈತನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದಳು. ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಈ ನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾದನು. ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಈತನು ಪ್ರಾಕೃತಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನೆನಿಸುವುದು ಇವನ ವಿಚಿತ್ರಲೀಲೆಯು. ಈತನೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೃತಿರೂಪ

ದಿಂದ ವಿಹರಿಸಿದಳು. ಜಗತ್ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಇವನೇ ಪುನಃ ಅನಿರುದ್ಧನಾದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶಾಂತಿರೂಪದಿಂದ ಇವನ ಅನುಚರೆಯಾದಳು.

ಈತನೇ ಪಂಚರೂಪಿಯೂ, ದ್ವಾದಶರೂಪಿಯೂ, ಶತರೂಪಿಯೂ, ಸಹಸ್ರರೂಪಿಯೂ, ಅನಂತರೂಪಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳೂ ನಿತ್ಯನಿರ್ವಿಕಾರವಾದವುಗಳು. ಈ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸದ್ಗುಣಗಳೇ ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳ ಸ್ವರೂಪವು. ಕ್ಲೇಶ, ನಾಶ, ಪರಾಧೀನತೆ, ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳಾವುವೂ ಈತನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸವು. ಹೀಗೆಂಬಲ್ಲಿ ವೇದ ವೇದಾಂತ ಸಹಿತವಾದ ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸ, ಪಂಚರಾತ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ

ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಷಮಗೊಳಿಸಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು ಸೃಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇದು ತಾಮಸ, ತೈಜಸ, ವೈಕಾರಿಕವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಮದು. ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನೂ, ತೈಜಸದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ವೈಕಾರಿಕದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಶರೀರವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳೂ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕರು. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲು ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ಈತನ ಅಪಾರ ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಕಾರಣ.

ಈ ಜಗನ್ನಾಥನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆತನು ದೇವಾಸುರನರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳೂ ಈ

ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರು. ಇವರು ಪ್ರಜೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತ ರಾಗದಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕುಪಿತನಾದನು. ಆಗ ಆತನ ಲಲಾಟದಿಂದ ರುದ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಈತನೇ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿಯು. ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಮರೀಚಿಯ ಮಗನೇ ಕಶ್ಯಪನು, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ದಿತಿ, ಅದಿತಿ, ದನು, ಕದ್ರು, ವಿನತಾ, ಕೀಕಸಾ ಎಂದು ಆರು ಜನ ಪತ್ನಿಯರು. ದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರೂ, ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ದನುವಿನಲ್ಲಿ ದಾನವರೂ, ಕದ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ನಾಗರೂ, ವಿನತೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಕೀಕಸೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತುಧಾನರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಕಶ್ಯಪನು ಈ ಜಗದ್ವೃಕ್ಷದ ಬೀಜನೆನಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಪರಂಪರೆ

ವಿವಸ್ವಾನನು ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು. ಇವನ ಮಗನೇ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮನುವು ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದರು.

ದಶರಥ ಸಾರ್ವಭೌಮ

ಈ ವಿಮಲ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ದಶರಥನು ಜನಿಸಿದನು. ಈತನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ. ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಂಡಲವೇ ಇವನ ರಾಜ್ಯ. ಇವನ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಈ ದೊರೆಯ ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ದಾನ ಪಡೆಯದವನಿಲ್ಲ. ಈತನ ನಿಡುತೋಳ್ಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗದ ಶತ್ರುವಿಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೊಂದೇ ಕೊರತೆ. ತನ್ನ ಮೂರು ಜನ ಮಹಿಷಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದನು. ಸಂಸಾರತರುವಿಗೆ ಸಂತಾನವು ಫಲವಲ್ಲವೆ ? ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮಂತ್ರಕುಶಲನಾದ ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿ

ಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಶ್ರೀನಿಕೇತನನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ದುರ್ಲಭವಾವುದು ? ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದ ಋತ್ವಿಗ್ಜನರನ್ನೂ, ಗುರುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಜಗದಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ದಶರಥನು ನಮಿಸಿದನು.

ಪ್ರಕರಣ ೨

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಾಯಿಯ ದರ್ಶನ

ಯಜ್ಞಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಋಷ್ಯಶೃಂಗರ ಆಗಮನ

ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸುಯಜ್ಞ, ವಾಮದೇವ, ಜಾಬಾಲಿ, ಕಶ್ಯಪ, ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಋಷಿಗಳು ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದರು. ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾಜನು ಯಜ್ಞಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಪುತ್ರಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸುಮಂತ್ರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು "ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಮುನಿಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಲಾಲಿಸು. 'ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ವಿಭಾಂಡಕನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನೆಂಬ ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪುತ್ರನುದಯಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ವರ್ಚಸ್ವಿಯಾದ ಇವನನ್ನು ಲೋಮಪಾದನೆಂಬ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡುವನು. ಮುನಿವೇಷದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ ಇವನು ಲೋಮಪಾದನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಆ ದೇಶವು ಇವನ ಆಗಮನದಿಂದ ವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಈ

ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರು. ಇವರು ಪ್ರಜೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತ ರಾಗದಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕುಪಿತನಾದನು. ಆಗ ಆತನ ಲಲಾಟದಿಂದ ರುದ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಈತನೇ ಅಹಂಕಾರತತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿಯು. ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಮರೀಚಿಯ ಮಗನೇ ಕಶ್ಯಪನು, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ದಿತಿ, ಅದಿತಿ, ದನು, ಕದ್ರು, ವಿನತಾ, ಕೀಕಸಾ ಎಂದು ಆರು ಜನ ಪತ್ನಿಯರು. ದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರೂ, ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ದನುವಿನಲ್ಲಿ ದಾನವರೂ, ಕದ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ನಾಗರೂ, ವಿನತೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಕೀಕಸೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತುಧಾನರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಕಶ್ಯಪನು ಈ ಜಗದ್ವೃಕ್ಷದ ಬೀಜನೆನಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಪರಂಪರೆ

ವಿವಸ್ವಾನನು ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು. ಇವನ ಮಗನೇ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮನುವು ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದರು

ದಶರಥ ಸಾರ್ವಭೌಮ

ಈ ವಿಮಲ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ದಶರಥನು ಜನಿಸಿದನು. ಈತನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ. ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಂಡಲವೇ ಇವನ ರಾಜ್ಯ. ಇವನ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಈ ದೊರೆಯ ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ದಾನ ಪಡೆಯದವನಿಲ್ಲ. ಈತನ ನಿಡುತೋಳ್ಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗದ ಶತ್ರುವಿಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೊಂದೇ ಕೊರತೆ. ತನ್ನ ಮೂರುಜನ ಮಹಿಷಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದನು. ಸಂಸಾರತರುವಿಗೆ ಸಂತಾನವು ಫಲವಲ್ಲವೆ ? ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮಂತ್ರಕುಶಲನಾದ ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿ

ಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಶ್ರೀನಿಕೇತನನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ದುರ್ಲಭ ವಾವುದು ? ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದ ಋತ್ವಿಗ್ಜನರನ್ನೂ, ಗುರುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಜಗದಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ದಶರಥನು ನಮಿಸಿದನು.

ಪ್ರಕರಣ ೨

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಾಯಿಯ ದರ್ಶನ

ಯಜ್ಞಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಋಷ್ಯಶೃಂಗರ ಆಗಮನ

ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸುಯಜ್ಞ, ವಾಮದೇವ, ಜಾಬಾಲಿ, ಕಶ್ಯಪ, ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಋಷಿಗಳು ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದರು. ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾಜನು ಯಜ್ಞಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಪುತ್ರಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸುಮಂತ್ರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು: "ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಮುನಿಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಲಾಲಿಸು. 'ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ವಿಭಾಂಡಕನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನೆಂಬ ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪುತ್ರನುದಯಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ವರ್ಚಸ್ವಿಯಾದ ಇವನನ್ನು ಲೋಮಪಾದನೆಂಬ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡುವನು. ಮುನಿವೇಷದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ ಇವನು ಲೋಮಪಾದನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಆ ದೇಶವು ಇವನ ಆಗಮನದಿಂದ ವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಈ

ಋಷಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ದಶರಥನೆಂಬ ರಾಜನು ಈ ಮುನಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಶರಥಪುತ್ರನಾಗಿ ರಾಮ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಮಣೀಯವಾದ ಆ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಮನು ಜಗತ್ತಿನ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವನು. ಆನಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಜಗತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು' ದೇವಗುಹ್ಯವಾದ ಈ ಕಥೆ ಯನ್ನು ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ನಾನೂ ಕೇಳಿದೆನು. ಆದುದ ರಿಂದ ನೀನು ಲೋಮಪಾದನ ಮನೆಯಿಂದ ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಡೆಯಿಸು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ವಸಿಷ್ಠರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಆ ಮುನೀಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆತಂದನು. ಯಜ್ಞಹಯವು ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಬಂದಿತು. ಸರಯೂ ನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ವಹಿಸಿದನು.

ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞ ಆಹ್ವಾನಿತರಾದ ರಾಜರು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಜೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೆರೆದರು. ಕರ್ಮಕಾಂಡಪರಿಣತರೂ, ಗುಣಸಂಪನ್ನರೂ ಆದ ಋತ್ವಿಗ್ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿ ಋಷ್ಯಶೃಂಗ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠರು ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು; ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ಕರಣ, ಕರ್ತೃ, ವಹ್ನಿ, ದೇಶ, ಕಾಲ, ಇವೆಲ್ಲವರ ಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಶವನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞಾಂಗಗಳಾದ ಇಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪ್ರವರ್ಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸದಿಂದಲೂ, ಪಶುಗಳಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣನೇ ಮೊದಲಾಗುಳ್ಳ ದೇವಸಮೂಹವನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದರು; ದಶರಥನೇ ಯಜಮಾನ; ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನೇ ಯಾಜಕ; ರಾಮೋದಯವೇ ಫಲವಾದ ಈ ಯಜ್ಞವು ವರ್ಣಿಸಲಸದಳವು. ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು

ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಜನು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಅರ್ಬುದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುವರ್ಣವನ್ನೂ ಋತ್ವಿಗ್ಜನರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಸುವರ್ಣದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ರಜತವನ್ನು ದಾನಗೈದನು. ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಗರ್ಪಿತವೆಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ದಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ರಾಜನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಅಶ್ವಮೇಧಾಗ್ನಿಯು ರಾಜನ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಹಿಸಿತು.

ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುತ್ರಪ್ರದವಾದ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಋಷ್ಯಶೃಂಗನು ಮಾಡಿದನು. ಯೋಗಿಯಾದ ಈ ಮುನಿಯು ಹವಿರ್ಭಾಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದ ಇಂದ್ರಸಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಈರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು "ದಶರಥನು ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಮೇಲೆ ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿರಿ. ಇವನು ತ್ರಿಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಅನುಪಮರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಇವನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರಿ." ದೇವತೆಗಳು ದಶರಥನಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ದೇವತೆಗಳು ಶೇಷಶಾಯಿಯನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವುದು

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು, "ಹೇ ನಾಥಾ, ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ವಿಶ್ರಾವಸುವಿಗೆ ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು. ಕುಂಭಕರ್ಣನೇ ಹಿರಿಯು. ರಾವಣನು ಅವನತಮ್ಮನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನ ವರದಿಂದ ಅವಧ್ಯರಾಗಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ ದಶಕಂಠನಾದ ರಾವಣನು ಮಾನವರನ್ನು ಹುರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸಿಂಹವು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಈತನು ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ರಾಜರನ್ನೂ, ಮತ್ತಿತರರನ್ನೂ ಸೀಳಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ಸುಂದರವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನೂ

ಈ ಘೋರನು ಲಂಕೆಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯದೇ ಬಿಡನು ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾನಿನಿಯರ ಮಾನಹರಣವೇ ತನಗೆ ಭೂಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದುರಾಚಾರಿಯು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಆನೆಯು ಆಡನ್ನು ಓಡಿಸುವಂತೆ ಓಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನ ವರದಿಂದ ಅವಧ್ಯನಾದ ಇವನ ನಾಶೋಪಾಯವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಹೇಳದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ನಾಶವು ನಿಶ್ಚಯ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. "ಯಾರು ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕರ್ತೃವೋ ಅವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಈ ವರಪ್ರದಾನವಾಗಿದೆ ಈ ವಿಪತ್ತಿನ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವನ್ನು ಅತನೇ ಬಲ್ಲನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಆ ಕಂಜಸಂಭವನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಮೃತಭೋಜನರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಾರಾಯಣನ ಕೀರ್ತಿವಾರಿಧಿಯು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿದ್ದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡರು.

ಈ ರತ್ನಾಕರನು ವೈಕುಂಠದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು. ಹಾಲ್ಗಡಲ ಉತ್ತುಂಗತರಂಗಗಳು ವೈಕುಂಠದ ಪ್ರಾಕಾರದಂತೆ ಒಪ್ಪಿದವು. ಗಂಭೀರ ಸ್ತೋತ್ರನಾದದಿಂದಲೂ, ಕುತೂಹಲಯುಕ್ತ ಹೃದಯದಿಂದಲೂ ನರ್ತನ ಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿತು ಆ ಪಯೋನಿಧಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. "ಹೇ ಶೇಷ ಶಾಯಿ, ಆದ್ಯಂತಮಧ್ಯರಹಿತ, ನಾನಾವಿಲಾಸಿನ್, ಹೇ ನಾರಾಯಣ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ನಿಯತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷಗಳ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣನು ನೀನಾಗಿರುತ್ತಿ. ನಿನ್ನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಸದಾ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ನಾವೇ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ಉಳಿದವರ ಪಾಡೇನು ? ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ರಾವಣಾಗ್ನಿಯು ಜಗತ್ತನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ನೀನು ದಾಶರಥಿಯಾಗಿ

ಅವತರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೆಂಬ ಸಮುದ್ರೋದಕದಿಂದ ಈ ವಹ್ನಿಯನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸು. ಅನನ್ಯಶರಣರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ತಾಪವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸು." ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಬಾಲಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಮನೋಭಿರಾಮವಾದ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದನು.

ಪ್ರಕರಣ ೩

ಅಖಿಲೋತ್ತಮನ ಅವತಾರ

ನಾರಾಯಣನ ಅಭಯ

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಚಂದ್ರಿಕಾಸಮ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಮೇಘಗಂಭೀರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವರ ಭಯ ಶಮನ ಮಾಡಿದನು. "ಎಲೈ, ನಿರ್ಜರರೇ ಹೆದರಬೇಡಿ. ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿರಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತುಗಳು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ಣಾಮೃತವಾದವು. ಅಭಯಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಅಮರರು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಪಾಯಸಪ್ರದಾನ

ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇತ್ತ ರಾಜನ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಸುವರ್ಣಭವ್ಯವಾದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯೊಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಪರಮಾನ್ನವನ್ನು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ರಾಜನ ಕೈಗಿತ್ತು, "ಇದು ಪುತ್ರಪ್ರದವು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಡದಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಆ ಪರಮಾನ್ನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು

ಕೊಟ್ಟನು ಉಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೆಗಿತ್ತನು ಉಳಿದ ಪರಮಾನ್ನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅರ್ಧ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕೈಕೇಯಿಗೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಪುನಃ ಸುಮಿತ್ರೆಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಪಾಯಸಾಂಶಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿ ದೇವಿಯರು ಅತಿಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದರು ಆ ವರಾಂಗನೆಯರು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದಶರಥನಿಂದ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ದಶರಥನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗದಾಪಾಣಿಯು ಅವತರಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, "ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ದಯೆದೋರಿ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವತರಿಸಲಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಕರಡಿ ಕಪಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ದೇವತೆಗಳ ಅವತರಣ

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕೆಲವರು ಗೋಲಾಂಗೂಲಗಳಾಗಿಯೂ (ಸಿಂಗಳೀಕ), ಕೆಲವರು ಕರಡಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ವಾನರರಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿಯೂ ಜನ್ಮತಾಳಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಮುಖದಿಂದ ಯಮದೇವನು ಆದಿಜಾಂಬವನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು. ಅಖಿಲಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನು ವಾಲಿಯಾದನು ಚಂದ್ರನು ಇವನ ಮಗನಾದ ಅಂಗದನಾದನು ಸೂರ್ಯನು ಸುಗ್ರೀವನಾಗಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಯು ನೀಲನೆಂಬ ಕಪಿಯಾಗಿಯೂ ಅವತರಿಸಿದರು ವರುಣವಿಶ್ವಕರ್ಮರು ಸುಷೇಣ ನಳರೆಂಬ ಕಪಿಗಳಾದರು. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಮೈಂದವಿವಿದರಾಗಿಯೂ, ಪಂಚಪ್ರಾಣರು ಗಜ, ಗವಾಕ್ಷ, ಗವಯ, ವೃಷ್ಟ, ಗಂಧಮಾದನರಾಗಿಯೂ ಕಪಿರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟವಸುಗಳ ಅಂಶದಿಂದ ಪನಸ ಮತ್ತು ಶತಬಲಿಗಳೆಂಬ ಕಪಿಗಳಾದರು ಮರುದ್ಗಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದಿಬ್ಬರು ಜಟಾಯು ಸಂಪಾತಿಯೆಂಬ ಪಕ್ಷಿರಾಜರಾದರು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತಾರನೆಂಬ ಕಪಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಇಂದ್ರಮಹಿಷಿಯಾದ

ಶಚಿಯು ಈ ತಾರನ ತಂಗಿಯಾದಳು. ಕುಬೇರನು ಕತ್ಥನನೆಂಬ ಕಪಿಯಾದನು. ನಿರ್‌ಋತಿಯು ದುರ್ಮುಖನಾದನು. ಮರುದ್ಗಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನೇ ಕೇಸರೀ ಎಂಬ ಕಪಿಪುಂಗವನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಪರ್ಜನ್ಯನು ಶರಭನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಇವರಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರಾರು ಋಷಿ, ಗಂಧರ್ವ, ಸಿದ್ಧರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಅವತರಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಯಃ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮೂಲರೂಪದ ಒಂದಂಶದಿಂದಲೇ ಆಯಾ ಮೂಲರೂಪದ ಪುತ್ರರಾಗಿಯೇ ಜನಿಸಿದರು ಇವರೇನು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಹತ್ತುಸಹಸ್ರ ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವರು. ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಲ್ಲದ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಬೃಹದಾಕಾರದವರು. ಕುಪಿತರಾದರೆ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಎಸೆಯಬಲ್ಲರು; ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಸೀಳುವ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು; ಉಗುರು, ಹಲ್ಲುಗಳೇ ಇವರ ಆಯುಧಗಳು. ನಾನಾಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಇವರುಗಳು ನಾನಾಯುದ್ಧವಿಶಾರದರು. ಅಮಿತವಿಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಅವತರಿಸಿದವರು. ರಾಜಾಗಮನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಮೊದಲು ಬರುವ ಭೃತ್ಯರಂತೆ ರಾಮಾವತಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು.

ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಶತ್ರುಘ್ನರ ಅವತಾರ

ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರದ ತ್ರೇತಾಯುಗ; ಉತ್ತರಾಯಣದ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲ ನವಮಿ; ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರ; ಕರ್ಕಾಟಕಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ಗುರು ಚಂದ್ರರ ಉದಯವಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷ ರಾಶಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮಂಗಳ, ಬುಧ, ಗುರು, ಶುಕ್ರ, ಶನಿಗಳೆಂಬ ಗ್ರಹಪಂಚಕವು ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವ್ರತಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷ ನಾರಾಯಣನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನುದಯಿಸಲು ಸಜ್ಜನರು ವ್ಯಾಕುಲರಹಿತರಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದರು ದುರ್ಜನರು ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆ

ಗಳು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರು ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಜಯಘೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿತು. ಅನಂತಪರ್ಯಂಕನಾದ ಶೇಷದೇವನು ಪ್ರಭುಸೇವೆಗಾಗಿ ಆಶ್ಲೇಷಾನಕ್ಷತ್ರ ದಲ್ಲಿ ರವಿಯು ಕರ್ಕಾಟಕಲಗ್ನದಲ್ಲಿರಲು ಜನಿಸಿದನು. ಚಕ್ರಾಭಿಮಾನಿ ಯಾದ ಕಾಮದೇವನು ಕೈಕೇಯಿಯಿಂದ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ದನು. ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳ ಹೃದಯವಿದಾರಕ ಪಾಂಚಜನ್ಯದ ಅಭಿಮಾನಿ ಕಾಮಪುತ್ರ ಅನಿರುದ್ಧನು ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಎರಡನೇ ಮಗನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಸೇವೆ ಗಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹದ ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾದ ವಾಸುದೇವನೇ ರಾಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣನೂ, ಭರತನಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೂ, ಶತ್ರುಘ್ನನಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನೂ ಆವಿಷ್ಟರಾದರು.

ಜಾತಕರ್ಮ, ನಾಮಕರಣ ಅನ್ನಪ್ರಾಶನ ಇತ್ಯಾದಿ

ಅಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದ ರಾಜನು ಹೀಗೆ ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಕಡುಬಡವನು ಚಿಂತಾಮಣಿಯನ್ನು ಪಡೆ ದಂತೆ ಹರ್ಷಿಸಿದನು. ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪಾಲಿತರಾದ ಅವನ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಪುತ್ರೋತ್ಸವದಿಂದ ಆನಂದಿ ಸಿದರು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನರನಾರಿಯರು ಅಭೂತಪೂರ್ವ ವಾದ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು ಸೇವಕರೆಲ್ಲಾ ನೃತ್ಯಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಮರೆದರು. ರಾಜ್ಞೀಕುಮುದಗಳು ಈ ಸುತಾನ ನೇಂದುಗಳಿಂದ ಆನಂದ ಹೊಂದಿದವು. ರಾಜನ ಮನೋರಥಾರ್ಣ ವವು ಮಕ್ಕಳ ಮುಖಚಂದ್ರಗಳಿಂದ ಉಕ್ಕೇರಿತು. ರಾಜನು ಜಾತಕರ್ಮಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿ ದನು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ತುಷ್ಟರಾದರು ಅನಂತನಾಮನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನೃಪನು ನಾಮ ಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಭಿರಾಮನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಮರಕತ ಶ್ಯಾಮನಾದುದರಿಂದಲೂ, ರಮಾಚಕೋರವಿಧುವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಆಶ್ರಿತ

ಜನರಿಗೆ ಸಂಪತ್ಪ್ರದನಾದುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮಾ (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೃದಯಾಪಹಾರಕನಾದುದರಿಂದಲೂ ಇವನಿಗೆ ರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರು ಒಪ್ಪಿತು ಸಾಧು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದರಿಂದ ಸುಮಿತ್ರಾತನಯನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇವನ ತಮ್ಮನೇ ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನು. ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಗನು ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಭರತನೆಂಬ ಹೆಸರು ಅನ್ವರ್ಥವಾಯಿತು. ಈ ನಾಲ್ಕುಜನ ಕುಮಾರರು ಕುಮಾರನಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದರು. ರಾಜನು ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅನ್ನಪ್ರಾಶನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಉಪನೀತರಾದ ಈ ಬಾಲಕರು ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಷಡಂಗಸಹಿತವಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರಂಗತರಾದರು ಭೂಮಿಗಿಳಿದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಶೌರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ, ಶಾಂತಿ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದರು. ದಶರಥನ ಪಂಚಪ್ರಾಣರಾದರು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೈವದಂತೆಯೂ, ಮಾತೃಹೃದಯಗಳಿಗೆ ಆನಂದಪ್ರದರಾದ ನಂದನರಂತೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು. ಮಲಗಿರಲಿ, ನಿಂದಿರಲಿ, ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಗ್ರಜನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅರೆಘಳಿಗೆಯೂ ಅಗಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಶತ್ರುಘ್ನನು ಭರತನನ್ನು ಎಡಬಿಡದೇ ಅನುಸರಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಂದಸ್ಮಿತಯುಕ್ತ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣವೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ ಫಣಿವೇಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿಯನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಅವನ ಸುಮಧುರವಾಣಿಯೂ ಸ್ವಜನ ಹೃದಯವನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಿದವು.

ಪ್ರಕರಣ ೪

ವಿಜಯಾಂಕುರ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಆಗಮನ

ಪುತ್ರವತ್ಸಲನಾದ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಕುಮಾರರ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜನ ಮನೋರಥವನ್ನೀಡೇರಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಯು ಆಗಮಿಸಿದನು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ. ಆಸನಾದಿ
ಗಳಿಂದ ಋಷಿಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ರಾಜನು ವಿನಯದಿಂದ
ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು. "ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ತಮಗೆ ನನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕಾದ
ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು
ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರಿ, ಶಿರಸಾ ವಹಿಸುವೆನು." "ಎಲೈ ರಾಜನೇ,
ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿದಿರುವೆ. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ನನ್ನ ಯಜ್ಞವು ಪುನಃಪುನಃ
ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದೆ. ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೋದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ
ಸಹಾಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಶಂಭುವರದಿಂದ ಅವಧ್ಯರಾದ
ಆ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶಾಪವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾ
ಗಿದೆ. ಇವರ ವಧೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು
ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು.
ಹೇ ರಾಜಾ, ಶ್ರೀರಾಮನು ವೇದ್ಯೈಕಗಮ್ಯನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿ
ದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿ
ತ್ರನು ನುಡಿದನು. ಮುಂಬರುವ ಪುತ್ರವಿರಹವನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ರಾಜನು
ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ನರಪಾಲನು
ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ, "ಹೇ ಮುನೇ, ನನ್ನ ರಾಮನು ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ
ಸುಕುಮಾರನು. ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದವನು. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನರಿಯದ
ಹಸುಳೆ. ಯುದ್ಧವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ತಿಳಿಯದ ಕಂದಮ್ಮ. ನಾನಾ
ದರೋ ಒಂಬತ್ತುಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಕಾಲ ಪುತ್ರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪರಿತಪಿಸಿ
ಇದೀಗ ರಾಮಮುಖೇಂದುವಿನಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್,
ಇವನನ್ನಗಲಿ ನಾಸಿರಲಾರೆ. ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ
ಮಾಡಲು ಈ ಬಾಲಕನು ಶಕ್ತನಾಗಲಾರನು. ಯುದ್ಧಕುಶಲನಾದ ನಾನೇ
ಚತುರಂಗಬಲಸಹಿತನಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದು ಯಜ್ಞಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡು
ತ್ತೇನೆ. ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ರಾವಣನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಯಜ್ಞನಾಶದಲ್ಲಿ
ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರಂತೂ ಸರ್ವನಾಶವಾದಂತೆಯೇ. ಜಗತ್ತೇ ತಲೆಕೆಳಗಾ
ದಂತೆ ಸರಿ. ಈ ರಾವಣನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಾದಿ

ದೇವತೆಗಳೇ ಓಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವನೊಡನೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಾನೆಂತು
ವೈರ ಬೆಳೆಸಲಿ? ಆದರೆ ನನ್ನೀ ಕ್ಷತ್ರಿಯದೇಹವು ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿತ
ಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಿದೆ. ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೂ ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ
ಹೋರಾಡುತ್ತೇನೆ. ರಾಮನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬೇಡಿರಿ" ಎಂದು ದೈನ್ಯ
ದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಮೊದಲೇ ರಾಕ್ಷಸ ಶುಷ್ಕವೃಕ್ಷದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ಆ ತಾಪಸಾನಲವು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆರಳಿತು. ಇದನ್ನರಿತ
ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಹೇ ರಾಜಾ, ಈ ಋಷಿಯ ಮನೋ
ಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಇವನಾಚರೋ
ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಉತ್ತಮ ಹರಿಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಇಂತಹವನಿಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಗನ
ತೇಜಸ್ಸು ಈವರೆಗೆ ಗೂಢವಾಗಿದೆ. ಈ ಮುನಿಯು ಮುನಿದರೆ ಚತುರ್ದಶ
ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ದಹಿಸಬಲ್ಲನು. ಈ ಶಕ್ತಿಯೂ ನಿನ್ನ ಮಗ ರಾಮನ
ಅನುಗ್ರಹರೂಪವಾದುದೇ. ಈ ಋಷಿಯು ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣನೂ,
ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ
ದಕ್ಷಕನ್ಯೆಯರಾದ ಜಯಾ, ಸುಪ್ರಭೆಯರಿಂದ ಒಂದು ನೂರು ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರ
ಗಳನ್ನೂ, ಅನೇಕ ಇತರ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ
ರಾಜೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಮುನಿಯೊಡನೆ ಹೋಗಲಿ. ರಾಕ್ಷಸ
ಸಮೂಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದನು.
ವಸಿಷ್ಠರ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರೀತನಾದ ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ವಿಶ್ವಾ
ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟನು.
ಕಿಶೋರರಾದರೂ ಶೂರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕೋದಂಡಪಾಣಿಗಳಾ
ದರು. ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಸಲ್ಲಾಪಗಳಿಂದ ಮಂದಸ್ಮಿತ
ರಾಗಿ ಮುನಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು
ಅನುಸರಿಸಿದ ಉಪೇಂದ್ರ, ಇಂದ್ರರಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರು. ರಾಜಬೀದಿ
ಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆನಂದಿಸಿದರು.

ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ-ಅನಂಗಾಶ್ರಮದರ್ಶನ

ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಒಂದೂವರೆ ಯೋಜನ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸರಯೂ ನದೀ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಬಲ, ಅತಿಬಲಗಳೆಂಬ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲ ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದವುಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಪೂರ್ಣಕಾಮನೂ ಆದರೂ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಗೊಂಡನು. ಆ ಸರಯೂ ತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಲಾಲಿತರಾದರು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಂಧ್ಯಾದಿಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರು ಋಷಿಯೊಡನೆ ಸರಯೂಗಂಗಾ ಸಂಗಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಕಾಮಾರಿಯ ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅನಂಗನು ಅನಂಗತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸ್ಥಳವಿದು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಆ ರಾತ್ರಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ರಾಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಅಲ್ಲಿಯ ಮುನಿಕುಲವು ಪೂಜಿಸಿತು. ನವದ್ಯುಸಾಥನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆಹ್ನೀಕಗಳನ್ನೆಸಗಿದರು. ಸರಯೂನದಿಯ ಮಂಜುಳ ನಿನದವು ಗಂಗೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು, ರಾಜಕುಮಾರರು ಮುನಿಸಹಿತವಾಗಿ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರು

ತಾಟಕಾದರ್ಶನ ಮತ್ತು ವಧೆ

ಕೆಲದೂರ ನಡೆದು ಬರಲು ಘೋರಾರಣ್ಯವೊಂದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅವನವಾವುದೆಂದು ರಾಮಚಂದ್ರನು ಮುನಿ ಶಾರ್ದೂಲನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು, "ಎಲೈ ರಾಮನೇ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇವು ಮಲದ, ಕರೂಶವೆಂಬ ಇಂದ್ರಪೋಷಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈಗಲಾದರೋ

ತಾಟಕಿಯೆಂಬ ಘೋರರಕ್ಕಸಿಯ ಆವಾಸವಾಗಿದೆ. ಈಕೆಯು ಸುಕೇತು ವೆಂಬ ಯಕ್ಷನ ಮಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮವರದಿಂದ ಅವಧ್ಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವಳು. ಸುಂದನೆಂಬ ಅಸುರನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಈಕೆಯು ಅಗಸ್ತ್ಯಋಷಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದಳು. ತನ್ನ ಮಗ ನಾದ ದುಷ್ಟ ಮಾರೀಚನೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವಳು. ಈ ಮಾತಾ ಪುತ್ರರು ನಿರ್ದಯರಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಗೋ ನೋಡು, ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬೆಟ್ಟದಂತಹ ತಲೆಮೂಳೆಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು. ಮಹಾ ಕ್ರೂರಿಗಳಾದ ಇವರ ಕೃತ್ಯಗಳ ಅರಿವಾಯಿತೇ? ರಾಮಾ?" ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತನಾಗಿ ತಾಟಕಾಭವನವಾದ ಆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಧನು ಷ್ಟಂಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ತಾಟಕಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದ ಸೀಸವನ್ನು ಸುರಿದಂತಾಯಿತು. ಭಯಗೊಂಡ ಆ ನಿಶಾಚರಿಯು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತೆರೆದ ಬಾಯಿ, ಎತ್ತಿದ ಕೈಗಳುಳ್ಳ ಆ ಮಹಾ ಕಾಯಳನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿರಾಕುಲನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆ ತಾಟಕಿಯು ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಗೈದು ವೇಗದಿಂದ ರಾಮನೆಡೆಗೆ ಸಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಧೂಳಿನ ಮಳೆಗರೆದಳು. ಪುನಃ ಆ ಮಾಯಾವಿನಿಯು ಕಲ್ಲಿನ ಮಳೆಗರೆದಳು ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎರಡು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅತಿಘೋರವಾದ ಅವಳ ಕೈಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಮರೂಪಿಣಿಯು ಅದೃಶ್ಯಳಾಗಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದಳು. ಸ್ತ್ರೀ ವಧಾಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಮುನಿಯು, "ಹೇ ವತ್ಸ! ಸಜ್ಜನಶತ್ರುವಾದ ಇವಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕೊಲ್ಲು" ಎಂದನು. ಮಂದ ಸ್ಮಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಚಕ್ರದಂತೆ ಸುತ್ತುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಪಿಶಾಚಸ್ವರೂಪ ಳನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಶರಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹೂಗಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ದುಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪುರುಷನಾಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ ವಧಾರ್ಹನೇ ಸರಿಯೆಂಬ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರುವವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಕೂರಂಬಿನಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯಕವಾಟವನ್ನು ಸೀಳಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ಜಯಕಾರ

ಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಈ ವಿಜಯಾಂಕು ರವು ಕಲ್ಪದ್ರುಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲೆಂದು ಕೋರಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೇಲೆ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು.

ಪ್ರಕರಣ ೫

ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೆ–ಗಂಗಾವೃತ್ತಾಂತ

ಮುನಿಜನಪೂಜಿತನಾದ ಆ ಜಗನ್ನಾಥನು **ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮಾಗಮನ** ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ತಾಟಕಾವನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವೈಷ್ಣವ, ಬ್ರಾಹ್ಮ ಶೈವ, ಆಗ್ನೇಯಾದಿ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಉಪ ಸಂಹಾರಸಹಿತವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಶೇಷಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಹ ಉಪದೇಶಿ ಸಿದನು. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವಧಾರಕನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಈ ಉಪ ದೇಶದಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯತಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿದನು. ಅಸ್ತ್ರಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತರು. ಬೃಹನ್ಮತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಅಸ್ತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಪ್ಪಣೆಯಿತ್ತು ಬರುತ್ತಾ ದೂರ ದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಒಂದನ್ನು ಕಂಡನು. ಆದಾವುದೆಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಗಾಧಿಸುತನು "ಹೇ ವತ್ಸ, ಇದು ಪರಮಾಶ್ರಮವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲಸಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವು. ಇಲ್ಲಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧರು ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆದುದ ರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮವೆನ್ನುವರು. ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿ ಸುವವನೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಷ್ಟೇ? ಹಿಂದೆ ಬಲಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ದೇವತೆ

ಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಆ
ದೇವೋತ್ತಮನು ಕಶ್ಯಪಋಷಿಯಿಂದ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ
ದನು. ಈತನೇ ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳ ಶತ್ರುವಾದ ವಾಮನನು. ಮೂರು
ಪಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಬಲಿಯಿಂದ ಪಡೆದನು. ಅಣೋರಣೀ
ಯನೂ, ಮಹತೋಮಹೀಯನೂ ಆದ ಈತನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದ
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಹೇ ಚಿತ್ರ
ಪರಾಕ್ರಮಿಯೇ! ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಸ್ಥಾನವಿದು. ನಾನೂ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ
ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದೇವೆ." ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ
ಆ ರಾಜಕುಮಾರರೊಡನೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು
ಹೊಕ್ಕನು. ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳು ವಿಶೇಷ
ವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿದರು.

ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೆ

ಮಾರನೇದಿನ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸಪ್ತಋಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
ಆರುದಿನಗಳವರೆಗೂ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು
ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಯಜ್ಞರಕ್ಷಕರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆರನೆಯ ದಿನ
ಕಲಾಭಿಪೂರ್ಣವಾದ ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ
ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಇನ್ನೇನು ಪೂರ್ಣಾಹುತಿ ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುವುದ
ರಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತನೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತು ಅಂಬರದಲ್ಲಿ
ಕಲಕಲಶಬ್ದವಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಸುಬಾಹು ಮಾರೀಚರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು.
ಕೂಡಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಧನುಸ್ಸನ್ನು
ಹಿಡಿದನು. ಯಜ್ಞವು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಅಪವಿತ್ರವಾಗುವ ಮುನ್ನವೇ
ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು
ಬಿಟ್ಟನು. ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ನೂರು ಯೋಜನ ಒಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟ ದುಷ್ಟ
ಮಾರೀಚನು ಸತ್ತೆನೆಂದು ಚೀರಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಅಗ್ನಿ
ಸದೃಶವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಾಣದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ
ಸುಬಾಹುವನ್ನು ಯಮಸದನಕ್ಕಟ್ಟಿದನು. ತಾಲವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಹಣ್ಣು

ವಾದ, ಸುಂದರವೂ, ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವೂ ಆದ ವೈಶಾಲೀಪುರಿ ಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಕೌಶಿಕನು ರಾಘವನಿಗೆ ವಿಶಾಲನ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. "ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರು ಅಮೃತ ಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರಮಥನ ಮಾಡಿದರು ಮಂದರವನ್ನು ಕಡೆಗೋಲಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಪಾಧಿಪನಾದ ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಹಗ್ಗವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಮಥನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲನಾದನು. ದೇವ ದಾನವರು ಶ್ರಾಂತರಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಜಿತರೂಪದಿಂದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಿವ್ಯಕಂಕಣಭೂಷಿತವಾದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಕಡೆದನು ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರ, ಇಂದಿರೆ, ಅಪ್ಸರೆಯರೇ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ಕೊನೆಗೆ ಧನ್ವಂತರಿರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಮೃತಕಲಶಹಸ್ತನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು. ದೈತ್ಯರು ದುರಾಶೆಯಿಂದ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನ ಪಹರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಓಡಿದರು. ಅಸುರಾಂತಕನು ಜಗನ್ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವಭಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೂಡಿದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ಹತಪುತ್ರಳಾದ ದಿತಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ಪತಿದೇವ ನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು ಗರ್ಭಿಣಿ ಯಾದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಸೇವೆಗೆ ಇಂದ್ರನೇ ನಿಂತನು. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳು ವ್ರತ ತಪ್ಪಿ ಮಲಗಿರಲು ಅವಳ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೀಳಿ ದನು. ಗರ್ಭವು ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತು ತುಂಡಾಗಿ ಒಡೆದು ಗರ್ಭಗತ ಮಕ್ಕಳು ರೋದಿಸಲು "ಮಾರೋದೀಃ"-ಎಂದರೆ ಅಳಬೇಡಿರೆಂದು ಇಂದ್ರನೆಂದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇವರು "ಮರುತ"ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಇಂದ್ರಸಖರಾ ದರು. ಹೀಗೆ ದೈವಭಕ್ತರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಪದಗಳೇ ದೊರೆಯುವುವು. ಸಮುದ್ರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಿ ಅಲಂಬುಸಾ ಎಂಬುವಳು ಅತಿಸುಂದರಿ. ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನಿಂದ

ಇವಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲನೆಂಬ ರಾಜಕುಮಾರನುದಯಿಸಿದನು. ಈ ನಗರವು ಅವನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು'' ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ವಿಶಾಲಾ ನಗರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕಂಡು ವಿಶಾಲಕುಲಸಂಭೂತನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಸುಮತಿಯು ಇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸುಮತಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಮಂದಮಾರುತನಿಂದ ಉಪಸೇವಿತವಾದ ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣದ ಗಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಮಿಥಿಲೋಪವನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವೊಂದು ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ ಗಾಧಿಪುತ್ರನು ಮಧುಸೂದನನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಧುರವಚನಗಳಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು.

ಅಹಲ್ಯೋದ್ಧಾರ

"ಎಲೈ ರಾಮಚಂದ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವುದೇ ಗೌತಮರ ಆಶ್ರಮ. ಒಮ್ಮೆ ಈ ಋಷಿಯು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಮಿಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಇದು ಅವನಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೂ ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದಾದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುರಪತಿಯು ಗೌತಮರಿಲ್ಲದ ಕಾಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರತ್ವವನ್ನೆಸಗಿದನು. ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಗೌತಮರು ಇದನ್ನರಿತು ಜಾರನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ವಿಫಲನಾಗುವಂತೆಯೂ, ಜಾರಿಣಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಕಲ್ಲಾಗುವಂತೆಯೂ ಶಪಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ರಾಮದರ್ಶನದಿಂದ ಉದ್ಧೃತಳಾಗುವಂತೆ ವಿಶಾಪವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದನು ಹೀಗೆ ಸುರಪತಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತ ಗೌತಮನು ಅತಿರಿಕ್ತವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಶಪ್ತನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪಿತೃಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುರುಷತ್ವವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. "ಹೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ, ಇಂದ್ರನ ಈ ಮನೋಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೋಗ

ಲಾಡಿಸು ಕಲ್ಯಾಣಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಯೆದೋರು. ನೀನು ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಷ್ಟೆ!" ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಹರ್ಷದಿಂದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ತನ್ನ ಅಪಾಂಗನೋಟವನ್ನು ಬೀರಲು, ಅಹಲ್ಯೆಯು ಶುದ್ಧಳಾಗಿ ಸಹಜಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದ ಪತಿಪ್ರೇಮಪರಾಯಣೆಯಾದಳು. ಭ್ರೂವಿಲಾಸಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಶ್ವಸಂಚಾಲನಗೈವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು?! ಗೌತಮನು ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಉದಾರಚರಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು.

ಅಪೂರ್ವಪೂರುಷ ನೊಡನೆ ಜನಕ ಸಮಾಗಮ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದು ಜನಕನ ಯಜ್ಞಸಭೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಜನಭರಿತವಾದ ಯಜ್ಞಸಭೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮುನಿಯೊಡನೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷನೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಕೇಳಿ ಜನಕನು ಶತಾನಂದರೇ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡನು. ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ನರನಾರಿಯರು ಈ ಅಪೂರ್ವ ಪೂರುಷನನ್ನು ನೋಡಲು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದರು. ಸಪರಿವಾರನಾದ ಮುನಿಯನ್ನು ಜನಕನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆಂದನು. "ಹೇ ಮುನೀ, ಈ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾರು? ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರನೂ, ಪ್ರಫುಲ್ಲ ಪದ್ಮದಂತೆ ನಯನವುಳ್ಳವನೂ, ನವಯೌವನಯುಕ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಿಂಹಸ್ಕಂಧ; ವಿಶಾಲವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳ; ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖ; ಆಳವಾದ ನಾಭಿ; ಕಂಬುಕಂಠ; ಮತ್ತು ಮಹಾಭುಜಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಈತನಾರು? ಮಂದಹಾಸದಿಂದೊಪ್ಪುವ ಮುಖ; ಗಜರಾಜನಂತೆ ಗಮನ; ಅಮಿತಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಿತನುಡಿ; ಇಂತಿರುವ ಈ ವಿನಯೋಪೇತನಾರು? ಅಂಗನೆಯರಿಗೆ ಅನಂಗನಂತೆಯೂ, ಮುನಿಜನರಿಗೆ ಸೇವಕನಂತೆಯೂ, ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಯಮನಂತೆಯೂ, ಯೋಗಿ

ಗಳಿಗೆ ಯೋಗೇಶನಂತೆಯೂ ಇರುವ ಈ ಪುರುಷನು ಯಾರು? ಈ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಬಾಲಕನು ಜನಗಳ ಕಣ್ಣಿನಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಇವನ ಕೋಮಲ ಪಾದಪಲ್ಲವಗಳು ಭೂಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಇವನೊಡನಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಾರು; ಇವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಸದೃಶನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಿಂಬಾಧರನಾಗಿದ್ದಾನೆ." ಶುದ್ಧ ಹೃದಯನಾದ ರಾಜನ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಾಧಿಪುತ್ರನು ಮಂದ ಸ್ಮಿತನಾಗಿ "ಹೇ ರಾಜಾ ಇವನು ದಶರಥಪುತ್ರನು; ಸುರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು. ಮನೋರಮನಾದ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ರಾಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನು. ಇವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವವನೇ ಇವನ ತಮ್ಮನು. ಶುಭಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು. ನಾನು ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಕರೆತಂದೆನು. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನನ್ನ ಯಜ್ಞ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯೆಯು ಶಾಪದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಳಾದಳು. ಧನ್ವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಇವನು ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳೆಂಬ ಸುವರ್ಣಕ್ಕೆ ಈತನು ಒರಗಲ್ಲಿನಂತಿರುವನು. ಹೇ ವೀರ, ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಅಜಿತ ನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ, ನೀನಾದರೂ ಇವನನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸು" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಗಾಧಿಪುತ್ರನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೌತಮಪುತ್ರನಾದ ಶತಾನಂದನು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದನು.

ವಿಶಾಮಿತ್ರನ ಕಥೆ

"ಹೇ ಜಗನ್ನಾಥ, ಸೋದರಸಹಿತನಾದ ದೇವ, ನಿನಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವು. ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪಾವನೆಯಾದಳು. ಶಿಷ್ಯನಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿತನಾದ ಈ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಧನ್ಯ! ಧನ್ಯ! ಇವನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಹೇ ರಾಮ, ಈ ಗಾಧಿಪುತ್ರನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನು. ಒಮ್ಮೆ ಈತನು ವಸಿಷ್ಠನ ಸರ್ವಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ

ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಸೆಳೆದನು ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅದರ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಶಕ, ಮ್ಲೇಂಛ, ಯವನ, ಪಲ್ಲವರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳಿಂದ ಈತನ ಬಲವು ನಾಶವಾಯಿತು. ಈ ರಾಜನು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ಅನೇಕ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ತನ್ನ ವಶವಿದ್ದ ಸಲಕ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು. ಆದರೂ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಿಂದ ಎದುರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಪರಾಜಿತನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರನಿಂದ ಚಂಡಾಲತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು, ಪ್ರತಿಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಅಂಬರೀಷನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪಶುವಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾದ ಶುನಶ್ಶೇಪನನ್ನು ಈ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಪುನಃ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ದೈವಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿ ಮೇನಕೆಯೊಡನೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದನು. ರಂಭೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಚಕ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರಾಹಾರನಾಗಿ ಶ್ವಾಸಬಂಧ ಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ದೋಷರಹಿತನಾಗಿ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉತ್ತಮ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜರ್ಷಿ, ಋಷಿ, ಮಹರ್ಷಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಎಂಬ ಉನ್ನತ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು ಹೀಗ ವಾಸುದೇವಪ್ರಿಯನಾದ ಇವನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವತ್ಸಲನಾದ ನೀನು ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು!" ಶತಾನಂದನಿಂದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಈತನಿಗೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಲೋಕವಿಡಂಬನೆಯು. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಜಗದೇಕಪ್ರಕಾಶನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ; ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರಲವವೂ ಎಂದೂ ಇರಲಾರದಷ್ಟೆ!

ಪ್ರಕರಣ ೭

ಶರ್ವಧನುರ್ಭಂಗ

ಶೈವಕಾರ್ಮುಕ

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾಘವ ಸಹಿತನಾದ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ತನ್ನರಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅತಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಮ್ರನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು. "ಹೇ ಗಾಧಿಪುತ್ರ, ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನನಗೆ ಭುವನ ಮನೋಹರೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ದೊರೆತಳು. ಸೀರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದುದರಿಂದ ಇವಳನ್ನು "ಸೀತಾ"ಎನ್ನುವರು. ಇವಳ ಲಾಭದಿಂದ ಹುಟ್ಟು ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಮಹಾಸಿಧಿ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತೆನಗೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಳಾದ ಈ ಬಾಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಇವಳಿಗನುರೂಪನಾದ ವರನು ಹೇಗೆ ದೊರೆತಾನೆಂದು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದೆನು. ಅಯೋಗ್ಯನಿಗೆ ಇವಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆನು. ಶಂಭುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದೆನು. ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಹರನು ಒಂದು ಚಾಪವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದಿವರಾಹನಲ್ಲದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತಲು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಈ ಧನಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹರನಿಗೆ ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದಿರಲು ಆತನು ಈ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಶಂಕರನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಉಜ್ಜೀವಿಸಿದನು. ಈ ಚಾಪವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದವನಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಅನೇಕ ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ದಾನವ, ದೈತ್ಯ ವೀರರಾಜಪುತ್ರರು ಈ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ರಾಜಹಂಸಗಳು ಪದ್ಮಾಕರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹೆದರಿದರು. ಕೆಲವರು ಧನುಸ್ಸಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದರು.

ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಚಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲರಾದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪರಾಜಿತರಾದವರನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಭೀತಿಗೊಂಡರು. ದಶಕಂಠನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರೂ ದರ್ಪದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಮುಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ನ್ಯೊಬೆವರಿ, ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು. ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದೆದ್ದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಗರಾಭಿಮುಖರಾದರು. ಇಂತಹ ವೀರರ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರ ಪಾಡೇನು ? ಹೀಗೆ ವಿಫಲರಾದವರು ನನ್ನ ಗೂಢಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಉನ್ಮತ್ತರಾದ ಈ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗೆ ಇದು ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ನನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮವರಬಲದಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿದೆನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿ. ಸೀತೆಯು ಇವನನ್ನು ಪತಿಯಾಗಿ ವರಿಸಲಿ. ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಚಂದ್ರಮನನ್ನೂ, ಪ್ರಭೆಯು ಪ್ರಭಾನಾಥನನ್ನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ ಜಾನಕಿಯು ಈ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿ." ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಿಪುಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಕಾರ್ಮುಕವನ್ನು ತರಿಸಲು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಯಿತು ಶಿವವರದಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಐದುಸಹಸ್ರ ವೀರೋತ್ತಮರು ಆ ಧನುಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಎಂಟುಚಕ್ರಗಳುಳ್ಳ ಉಕ್ಕಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಎಳೆತಂದರು.

ಕಾರ್ಮುಕಭಂಗ

ಆಗಲಾ ಮುನಿಯು "ಹೇ ವತ್ಸ, ರಾಮ, ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠಧನುಸ್ಸನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು'' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಸಮರ್ಥನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಆಗಲೆಂದು ಎದ್ದು ಧನುಸ್ಸಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಕಪೋಲಗಳುಳ್ಳ ಈ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಲೋಕೈಕನಾಥನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು. ಆ ಹೆಂಗೆಳೆಯರು ಪರಸ್ಪರ ಸಲ್ಲಾಪಗಳಿಂದ ಮೋದಗೊಂಡರು. "ಈ ಸುಂದರನನ್ನು

ಹೆತ್ತ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಧನ್ಯಳು. ಈ ತಾಪಹರನ ತಂದೆ ದಶರಥನೂ ಧನ್ಯ. ವಿಧಾತನು ಸೌಂದರ್ಯಸಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಆಶ್ಚರ್ಯರತ್ನವು ಸಜ್ಜನರ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದೆ. ಲೋಕಮಾನ್ಯಳಾದ ಜನಕಪುತ್ರಿ ಜಾನಕಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯಕನ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಇವಳೂ ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉದಯಿಸಿದಂತೆ ಇವಳೂ ಯಾಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸೀತೆಯು ರಾಮನ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಲಿ. ರಾಮನೇ ಅವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ವರನು. ಇಂದಿರೆಯು ಮುಕುಂದನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆ ಮುಕುಂದನೇ ಇಂದಿರೆಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ವರನಷ್ಟೆ. ಧನುರ್ಭಂಗವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರೀಕ್ಷೆಯೆಂದು ಜನಕರಾಜನು ತಿಳಿಯಲಾಗದು ಪ್ರಭಾಕರನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಹಣತೆಯ ದೀಪದಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವರೇ? ಸಖಿಯರೇ ಈ ರಮಣೀಯನು ಜನಕಾತ್ಮಜೆಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಅವಳ ರಮಣನಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಸರ್ವಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಲಿ'' ಎಂದರು. ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವೆನಿಸುವ ಈ ಲಲನೆಯರ ಆಲಾಪಗಳಿಂದ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳ್ಳದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಂದಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದನು. ಮುನಿಜನರು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ನುಡಿದರು ಜನಸಮೂಹದಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ಜನಕರಾಜನೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೂ ರಾಜೀವಲೋಚನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮುಗುಳನಗೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಕಾರ್ಮುಕವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಗಿದನು. ಐರಾವತದ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆಯಂತೆ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ರಾಘವನಿಂದ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಾಪವು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುರಿಯಿತು. ಧನುರ್ಭಂಗದಿಂದುಂಟಾದ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಜಗತ್ತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸರಿಸಿ ರಾಮನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವನೆಂಬ ರಮಣೀಯ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಅನ್ಯರಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಕಾವರ್ುಕವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುರಿದ. ಆ ರಘುವೀರನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹರ್ಷಪೂರ್ಣವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತನು.

ಜಾನಕಿಯ ಮಾಲಾರ್ಪಣ

ಧನುರ್ಭಂಗದಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡ ರಾಜನು ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕರೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ವೈಭವಯುಕ್ತವಾದ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಇಂದೀವರದಳನಯನೆಯಾದ ಇಂದಿರೆಯಂತೆ, ವೇದಗರ್ಭನಿಂದ ಹೊರಟ ವೇದವಾಣಿಯಂತೆ ಹೊರಬಂದಳು. ಅವಳ ನೂಪುರದ ಮಂಜುಳರವವು ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿತು. ಅವಳ ಗಮನಸಂಪತ್ತು ರಾಜಹಂಸಿಯನ್ನು ನಾಚಿಸಿತು. ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ರಮ್ಯತರಳಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದಳು ನೋಡಿನೋಡಿದಂತೆ ಅವಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯತೆಯು ಹೊರಸೂಸಿತು. ಅವಳ ಮುಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹಾಸಶೋಭೆಯಿಂದ ಬೆಳಗಿತು. ಅಲಪಿಸದಿದ್ದರೂ ಅಭಿಲಾಪ ಮಾಡುವವಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳು. ನೆರೆದ ಜನರ ಕಂಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸವವಾಯಿತು. ಈ ದೇವಿಯ ಔದಾರ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ, ವಿಲಾಸಾದಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಹೊರಟ ಆದಿಕವಿ ಚತುರ್ಮುಖನು ಅಚತುರನೆನಿಸಲು ನರಕವಿಗಳ ಪಾಡೇನು? ಆ ಜಾನಕಿಯು ವೇಗದಿಂದ ಹರಿದುಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ಲಜ್ಜಾನದಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಮಹಾರ್ಣವದ ಮಹಾಪ್ರವಾಹದಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಂಗಳಾಂಗನಾದ ಜಗದೇಕನಾಥನನ್ನು ಕುಡಿನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ಪ್ರಸನ್ನವದನ; ಸರಸೀರುಹೇಕ್ಷಣ; ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ; ಸುಗಂಧಾರುಣಚಂದನಲಿಪ್ತಾಂಗ; ಶೂರಕಿಶೋರ; ಸಜ್ಜನಶರಣ್ಯನಾದ ಈ ತನ್ನ ಕಾಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ಜಾನಕಿಯು ಪುಲಕಿತಳಾದಳು. ನವಸುಗಂಧದಲ್ಲದ್ದಿದ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ನೀರಜಹಾರವನ್ನು ಆ ನೀರಜಲೋಚನೆಯು ನೀರದಶ್ಯಾಮನ ಕಂಬುಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಪ್ರಣಯಾಮೃತಪೂರ್ಣಮನೋಜ್ಞದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಜಾನಕಿಯೆಡೆಗೆ ಬೀರಿದನು. ಶಂಭು, ಶಂಕರ,

ಪುರಂದರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಲಲನಾಸಹಿತನಾದ ಈ ಸುಂದರೀರಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡರು. ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ನೃತ್ಯ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ಮಂಜುಳರವ ಮತ್ತು ಸುರಲಲನೆಯರ ದಿವ್ಯ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ, ರಾಮರಮಣಿಯೂ ಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು

ಪ್ರಕರಣ ೮

ವೈದೇಹೀವಿವಾಹ–ಅಯೋಧ್ಯಾಗಮನ

ದಶರಥನ ಆಗಮನ

ಜನಕನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಶರಥನೆಡೆಗೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮೂರು ದಿನ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮಾನಸಸರೋವರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಂಸಗಳಂತೆ ಆ ದೂತರು ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಮಂತ್ರಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೈಮುಗಿದು ವಿನೀತರಾಗಿ ಜನಕರಾಜನ ಅಭಿಮತವನ್ನು ತಿಳುಹಿದರು. "ಹೇ ರಾಜಾ, ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವೀರರೂ ಚಾಪ ಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಯಾರೂ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಮಲನಯನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಕೋದಂಡವನ್ನು ಮುರಿದನು. ಜಾನಕಿಯೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿರುವನು. ಮಗನ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಬಾಂಧವರಿಂದ ಕೂಡಿ ದಯಮಾಡಬೇಕು" ಎಂದರು. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ದಶರಥನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಯೋಚಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ರತ್ನಾಭರಣಗಳೊಡನೆ ದೂತರನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸುಮಂತ್ರನು ಬಹುವೇಗವಾದ ಯಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಚತುರಂಗಬಲವು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ವಿಪ್ರ

ರಿಂದಲೂ, ವಸಿಷ್ಠನಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪತ್ನಿಯರಿಂದ
ಕೂಡಿ ದಶರಥನು ಜನಕಾಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು.

ಕನ್ಯಾ ವಾಗ್ದಾನ

ಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋ
ಮಿಥಿಲಾಧಿಪನು ಶತಾನಂದರೊಡಗೂಡಿ ವೈ
ದಿಂದ ಎದರುಗೊಂಡನು. ಪುರಪ್ರವೇಶಗೊ
ಜನಕನು ಯಥಾವಿಧಿ ದಶರಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಮ
ಜನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು. "ಹೇ ರಾಜೇಂದ್ರ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿ
ನನಗೆ ಹರಿಭಕ್ತರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅದೃಷ್ಟದಿಂದಲೇ ರಘುಕ
ಶ್ರೇಷ್ಠರೊಡನೆ ಬಂಧುತ್ವ ಬೆಳೆಯಿತು. ನನ್ನ ಪುತ್ರಿಯರಾದ ಸಿ
ಮತ್ತು ಊರ್ಮಿಳೆಯರನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊ
ಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ" ದಶರಥನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕನ್ಯಾಸ್ವೀಕಾರವನ್ನೊ
ಮಕ್ಕಳೊಡಗೂಡಿ ಗೃಹಾಂತರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಭಗವದ್ಗುಣಗಾನ
ರಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದನು. ಇ
ಜನಕನು ಇಕ್ಷುಮತೀತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೋದರನಾದ ಕುಶಧ್ವಜನನ
ದೂತರಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಪುರೋಹಿತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಕುಲ
ರಾದ ಆ ರಘುವಂಶದರಸರ ಕುಲಾಚಾರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ನೆರವೇ
ಸಿದನು. ಕನ್ಯಾವಾಗ್ದಾನ ಕಾರ್ಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಸಿಷ್ಠನು ದಶರಥ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಂಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದನು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ಮಾಂಧಾತ, ಸಗ
ಅಂಬರೀಷ, ರಘು, ಅಜನೇ ಮೊದಲಾದ ಹರಿಭಕ್ತರು ಬೆಳಗಿದ ಪವಿ
ವಂಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ಮುನಿಗಳಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಜನಕನೂ ಕನ
ವಂಶವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿದನು. ನಿಮಿ, ದೇವರಾತ, ಹ್ರಸ್ವರೋಮ ಮೊದಲಾ
ನೃಪರುದಯಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ವಂಶಜನಾದ ಜನಕನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ
ಗಾಗಿ ತನ್ನ ಕನ್ಯಾರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ವಿಶ
ಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠರು, ಕುಶಧ್ವಜನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಾದ ಮಾಲವಿ
ವಿಜಯಕೀರ್ತಿರನ್ನು ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸೂಚಿಸಿದ

ಜನಕನು ಆನಂದದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದನು; ಯಥಾವಿಧಿ ವಾಗ್ದಾನವೂ ನೆರವೇರಿತು.

ಮಾರನೇ ದಿನ ದಶರಥನು ನಾಂದೀಪೂಜಾದಿ ವೇದೋಕ್ತ

ವಿವಾಹ

ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸುವರ್ಣಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು. ಭೂರಿಭೋಜನ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಭರತನ ಸೋದರಮಾವ ಯುಧಾಜಿತನೂ ಬಂದನು. ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಾದಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಸದ್ಗುಣಭೂಷಿತರಾದ ಈ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರೂ ರತ್ನಭೂಷಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾದರು. ಇತ್ತ ಜನಕ ಕುಶಧ್ವಜರೂ ಶತಾನಂದರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕನ್ಯೆಯರಿಗಾಗಿ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ನಾಂದೀಸ್ಥಾಪನಾದಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕು ವಿವಾಹಗಳೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ತರಾಫಲ್ಗುನೀ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೆರವೇರಿದವು. ವಿವಾಹಾಂಗವಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಚಕ್ರಾಂಕಿತವಾದ ತನ್ನ ಅರುಣಹಸ್ತದಿಂದ ಸರೋಜಾಂಕಿತವಾದ ಸೀತೆಯ ಪಾಣಿಪಲ್ಲವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಸಪ್ತಪದಿಯನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ವೇದೋಕ್ತಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಜಗಜ್ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೂ ವರ-ಕನ್ಯೆಯರಾಗಿ ವಿಹಾರಗೈದುದನ್ನು ಸುರರು ಅಂಬರದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ರತ್ನಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ದೇವಗಂಧರ್ವರ ವಿಮಾನಾವಳಿಯು ನಭವನ್ನಲಂಕರಿಸಿತು. ದೇವತೆಗಳ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು; ಗಂಧರ್ವರು ಗಾನಮಾಡಿದರು; ಅಪ್ಸರೆಯರು ನರ್ತಿಸಿದರು; ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮರ ಮೇಲೆ ಪೂಮಳೆಗರೆದರು. ಸುರಾಂಗನೆಯರಂತೆ ಸರ್ವಾಭರಣ ಭೂಷಿತ

ರಾದ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯರು ಆ ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಊರ್ಮಿಳೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಮಾಲವಿಯು (ಮಾಂಡವಿಯು) ಭರತನನ್ನೂ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನೂ ವರಿಸಿದರು. ಜನಕಮಹೀಪಾಲನು ವಸಿಷ್ಠರೇ ಮೊದಲಾದ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತೋಮವನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು.

ಮಾರನೇ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ದಶರಥನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ಆತನು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಜನಕರಾಜನು ದಶರಥ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಕನ್ಯಾಬಳುವಳಿಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ದಿವ್ಯದುಕೂಲಗಳನ್ನೂ, ಮಣಿರಾಶಿಗಳನ್ನೂ, ರತ್ನಗಂಬಳಿಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಹಸ್ರ ದಾಸಿಯರನ್ನೂ, ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಇಂದಿರೆಯು ದಾಮೋದರನನ್ನೂ, ಜಯಂತಿಯು ಋಷಭನನ್ನೂ, ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಂತೆ ಜಾನಕಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು. ಕಾಲನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಮುಪ್ಪು, ನಿದ್ರಾದಿವಿಕಾರಗಳೂ, ಅಜ್ಞಾನಾದಿ ಕಶ್ಮಲಗಳೂ, ಈ ಅಗಣ್ಯಗುಣಪೂರ್ಣರಾಗ ವಿಮಲದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಸೋಂಕವು. ಈ ಕಮಲಾಕಮಲೇಕ್ಷಣರು ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದವರು. ಸರ್ವಪಾಪಹರವೂ ಮುಕ್ತಿಸೋಪಾನವೂ ಆದ ಈ ದಂಪತಿಗಳ ವಾರ್ತೆಯು ಪ್ರತಿಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತು.

ದಶರಥನ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಭಾರ್ಗವ ದರ್ಶನ

ಇತ್ತ ಜನಕನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೂ ಸೇನೆಯಿಂದಲೂ, ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ, ಸೊಸೆಯರಿಂದಲೂ, ಹೆಂಡತಿಯರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ದಶರಥನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೃದಯ ವಿದಾರಕ ಸ್ವರದಿಂದ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಾ ಬಲಗಡೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿದವು. ಮೃಗಗಳು ಬಲಗಡೆ ಹೋದವು. ಹೀಗೆ ಶುಭಾಶುಭ ಮಿಶ್ರ ಶಕುನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಿಮಿತ್ತ ಜ್ಞನಾದ ದಶರಥನು ವಿಪತ್ತನ್ನು ಶಂಕಿಸಿದನು. ಕುಲಪುರೋಹಿತ ನಾದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾದೀತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಶೀಘ್ರ ದಲ್ಲಿ ಭಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಅದರ ಶಾಂತಿಯೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ನುಡಿದನು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಗೆ ಸದೃಶ ವಾದ ತೇಜಃಪುಂಜರೂಪವೊಂದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಾರಿ ನಾಶಮಾಡಿದ ಈ ಭೃಗು ನಂದನನೇಕೆ ಈಗ, ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಮಹರ್ಷಿ ಗಳು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಆ ತೇಜೋರಾಶಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಕಠೋರ ವಾದ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಬಾಣ ಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇವನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಅವರು ಹೆದರಿ ದರು. "ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವೆಂಬ ಒಣಹುಲ್ಲನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದಹಿಸುವುದಿ ಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ಸುಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಹೇ ಪರಶು ರಾಮ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು," ಎನ್ನುತ್ತಾ ವಸಿಷ್ಠರೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಿಜರು ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಪರಶುರಾಮನು ಧೀರ ದಶರಥರಾಮನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು. "ಹೇ ರಾಮ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರು ಎರಡು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಚಾಪಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರಿಹರರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಬಲವಂತ ರಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಕುತೂಹಲವಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಲಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮೇಶರೊಡನೆ ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಹುಂಕಾರಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವಾಭಿ ಮಾನಿಯಾದ ಹರನು ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡ ಸರ್ಪದಂತೆ ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು.

ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ತನ್ನ ಕುಡಿನೋಟದಿಂದ ನಿಯಮನ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಜಯಶೀಲನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ-ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಆಗ ಹರನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಕಾರ್ಮುಕವನ್ನೇ ನೀನೀಗ ಭಗ್ನ ಮಾಡಿರುವೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಹರಡಿದೆ. ಹೇ ರಾಘವ! ಇಗೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಧರಿಸಿದ ಆ ವೈಷ್ಣವ-ಧನುಸ್ಸು ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಸಮವೀರನಾಗುವಿ, ಮತ್ತು ನೀನು ಪರಮಪುರುಷನೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು"

ಭೃಗುರಾಮನೇ ರಘುರಾಮನು

ಯುದ್ಧಪ್ರಚೋದಕವಾದ ಭಾರ್ಗವನ ಈ ಗಂಭೀರ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ದಶರಥನು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಗದ್ಗದಧ್ವನಿಯಿಂದ, ದೀನನಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. "ಹೇ ಭಾರ್ಗವ, ನೀನು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಂದ ದೂರನಾದವನು. ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ. ಭೂಭಾರಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ರೇಣುಕಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜಮದಗ್ನಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದೆ. ಹೇ ಸಮರ್ಥ! ಭಕ್ತವತ್ಸಲ! ವೃದ್ಧಭಕ್ತನಾದ ನನಗೆ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಪುತ್ರಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸು" ಎಂದನು. ಇದನು ಕೇಳಿದ ಭೃಗುಪುತ್ರನು "ನಿನಗೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂರು ಜನ ಪುತ್ರರಿರಲಿ, ಈ ರಾಮನು ನನಗೆ ಪ್ರತಿವೀರನಾಗಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು "ಹೇ ರಾಮ, ಇಗೋ ಹಿಡಿ!" ಎಂದು ವೈಷ್ಣವ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದನು. ಮಂದಸ್ಮಿತನಾದ ರಾಮನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಆ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ರಘುರಾಮನು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ಯಾವನ್ನು ಬಿಗಿದು ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯಚರಿತರ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಮುನಿಗಳು, ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು. ಬಾಣವನ್ನು ಜ್ಯಾದಲ್ಲೇರಿಸಿದ ರಾಘವನು "ಹೇ ಪ್ರಭುವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ತೊಟ್ಟ ಬಾಣವಾದರೋ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದು. ಈಗೇನುಮಾಡಲಿ?" ಎಂದು ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ

ನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು. ಆಗ ಆ ಪರಶುಧರನು "ಹೇ ರಾಮಾ, ತಪೋಮಯನೂ ಪ್ರಕಾಶಮಯನೂ ಆದ ಅಸುರನೊಬ್ಬನನ್ನು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಈ ನನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಆ ನಿನ್ನ ಮಹಾಬಾಣದಿಂದ ಈ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನಾಶ ಗೊಳಿಸು" ಎಂದನು ಜಾಮದಗ್ನಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು, ರಾಘವ ನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಬಾಣವು ಆ ಅತುಳನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮಮಾಡಿತು. ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಭಾರ್ಗವನು "ಹೇ ರಾಮ, ದಾಶರಥೇ, ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟ ವಾಯಿತು." ಎಂದನು. ನಂತರ ಭಾರ್ಗವನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾಗಿ, ಪುನಃ ಬೇರೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದನು ಅಭಿನ್ನರೂಪರಾದ ಈ ರಾಮರ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಸಂತೋಷಿಸಿದರು. ಭಾರ್ಗವರಾಮನೇ ರಘುರಾಮನೆಂದು ನುಡಿದು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅಯೋಧ್ಯಾ ನಗರ ಪ್ರವೇಶ

ರಾತ್ರಿಯ ಮಂಜಿನಿಂದ ಮ್ಲಾನವಾದ ಕಮಲವು ಪ್ರಭಾತದ ಪ್ರಭಾಕರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾಗು ವಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತೇಜೋಹೀನವಾದ ರಾಜನ ಮುಖವು ದಾಶರಥಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅರಳಿತು. ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೊಡಗೂಡಿ ಆನಂದ ದಿಂದ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಶವಾಗಲಶಕ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆನಿಸಿದ ಆ ಮಹಾನಗರವು ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಯಿತು. ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಸುವರ್ಣ ಕಲಶಗಳಿಂದ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರು ವಧೂವರ ರನ್ನು ಎದುರ್ಗೊಂಡರು ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನಾದ

ಆ ರಾಜನು ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಮಣಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದರು. ಜಗನ್ಮಂಗಲ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದನು. ಸೀತೆಯು ಗುಣಶೀಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಎಂದು ಜನರಾಡಿದ ಮಾತು ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲ ಸತ್ಯವೇ. ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ರಮೆಯೊಡನೆ ಭೋಗೀಂದ್ರತಲ್ಪದಲ್ಲಿರುವ ಗುಣನಿಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಯಣನಂತೆಯೂ, ಜಗದ್ರಂಜಕಳಾದ ಜಯಂತೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಋಷಭರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆಯೂ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಈ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಲ್ಲಿ ಜನಕ ಕುಮಾರಿಯೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಹರಿಸಿದನು.

|| ಶ್ರೀಃ ||

|| ಶ್ರೀ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತಶತ್ರುಘ್ನ ಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ||

ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣೇ

ಬಾ ಲ ಕಾ ಂ ಡಃ

ವಂದೇ ವಂದ್ಯಂ ವಿಧಿಶಿವಮಹೇಂದ್ರಾದಿ ವೃಂದಾರಕೇಂದ್ರೈಃ
ವ್ಯಕ್ತಂ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವಗುಣಗಣತೋ ದೇಶತಃ ಕಾಲತಶ್ಚ ।
ಧೂತಾವದ್ಯಂ ಸುಖಚಿತಿಮಯೈರ್ಮಂಗಲೈರ್ಯುಕ್ತಮಂಗೈಃ
ಸಾನಾಥ್ಯಂ ನೋ ವಿದಧದಧಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ || ೧ ||

ಭೂಷಾರತ್ನಂ ಭುವನವಲಯಸ್ಯಾಖಿಲಾಶ್ಚರ್ಯರತ್ನಂ
ಲೀಲಾರತ್ನಂ ಜಲಧಿ ದುಹಿತುರ್ದೇವತಾಮೌಲಿರತ್ನಂ ।

ಚಿಂತಾರತ್ನಂ ಜಗತಿ ಭಜತಾಂ ಸತ್ಸರೋಜದ್ಯುರತ್ನಂ
ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ಲಸತು ಮಮ ಹೃನ್ಮಂಡಲೇ ಪುತ್ರರತ್ನಂ ॥ ೧ ॥

ಮಹಾವ್ಯಾಕರಣಾಂಭೋಧಿ ಮುಂಥವಮಾನಸಮುಂದರಂ ।
ಕವಯಂತಂ ರಾಮಕೀರ್ತ್ಯಾ ಹನೂಮಂತಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ॥ ೨ ॥

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಯ ಭೀಮಾಯ ನಮೋಯಸ್ಯ ಭುಜಾಂತರಂ ।
ನಾನಾವೀರಸುವರ್ಣಾನಾಂ ನಿಕಷಾಶ್ಮಾಯಿತಂ ಬಭೌ ॥ ೩ ॥

ಸ್ವಾಂತಸ್ಥಾನಂತಶಯ್ಯಾಯ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನರಸಾರ್ಣವೇ ।
ಉತ್ತುಂಗ ವಾಕ್ತರಂಗಾಯ ಮಧ್ವದುಗ್ಧಾಬ್ಧಯೇ ನಮಃ ॥ ೪ ॥

ಸೂಕ್ತಿರತ್ನಾಕರೇ ರಮ್ಯೇ ಮೂಲರಾಮಾಯಣಾರ್ಣವೇ ।
ವಿಹರಂತೋ ಮಹೀಯಾಂಸಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಗುರವೋ ಮಮ ॥ ೫ ॥

ವಾಲ್ಮೀಕೇರ್ಗೌಃ ಪುನೀಯಾನ್ನೋ ಮಹೀಧರ ಪದಾಶ್ರಯಾ ।
ಯದ್ದುಗ್ಧಮುಪಜೀವಂತಿ ಕವಯಸ್ತರ್ಣಕಾ ಇವ ॥ ೬ ॥

ಏಕೋ ನಾರಾಯಣೋಗ್ರೇಭೂತ್ಪೂರ್ಣಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾರ್ಣವಃ ।
ಆತ್ಮಾರಾಮೋಪಿ ರಮಯಾ ರಮಮಾಣೋಭಿರಾಮಯಾ ॥ ೭ ॥

ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಾವಿಲಸಿತಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ವಿಶ್ವಮಧೀಶ್ವರಂ ।
ತಮವಂದತವೇದಾಂತಾ ನರೇಂದ್ರಮಿವ ಬಂದಿನಃ ॥ ೯ ॥

ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಪಿ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಭೂತಯೇ ಭಗವಾನಯಂ ।
ಸಿಸೃಕ್ಷತಿಸ್ಮ ಸಕಲಂ ಸುರಾಸುರನರಾದಿಕಂ ॥ ೧೦ ॥

ವಾಸುದೇವೋಽಭವದ್ದೇವೋ ಮಾಯಯಾಪ್ರಿಯಯಾ ಯುತಃ।
ಸರ್ವಮುರ್ವಾರುಕಮಿವ ಮೋಚಯೇದ್ಯೋ ನಿಬಂಧನಾತ್ ॥ ೧೧ ॥

ಸಂಕರ್ಷಣಾಖ್ಯಃ ಸಂಹಾರೀ ಜಯಾಜಾನಿರಜನ್ಯಸೌ ।
ಯಸ್ಯೋರುಜ್ವಲನಜ್ವಾಲ ಜಗದಾಜ್ಯಕಣಾಯಿತಂ ॥ ೧೨ ॥

ಕೃತಿ ಪ್ರಕೃತಿರಪ್ಯಾಸೀತ್ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಃ ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಯೇ ।
ಅವ್ಯಾಕೃತೋಽಪ್ರಾಕೃತೋಽಪಿ ಚಿತ್ರಂ ಚರಿತಮೀಶಿತುಃ ॥ ೧೩ ॥

ಶಾಂತಿಕಾಂತೋಽನಿರುದ್ಧೋಽಥಜಗತಃ ಸ್ಥಿತಯೇ ಭವತ್ ।
ಏವಂ ಪಂಚಾತ್ಮನೋಽಪ್ಯಸ್ಯ ಪಂಚತ್ವಂ ನಾತಿಶಂಕ್ಯತಾಂ ॥ ೧೪ ॥

ದಶಾತ್ಮಾದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾಸೀಚ್ಛತಂ ದಶಶತಂ ಚ ಸಃ ।
ಏಕೋಽಪ್ಯನಂತಶ್ಚಿತ್ರಂ ತದ್ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯ ವಿಜೃಂಭಿತಂ ॥ ೧೫ ॥

ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ ವಿಶ್ವೈಶ್ವರ್ಯಾದಯೋಗುಣಾಃ ।
ಅತ್ರೈಗುಣ್ಯಸ್ಯ ಚಾಗಣ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ಗಾತ್ರೇ ಭವಂತಿ ಹಿ ॥ ೧೬ ॥

ಕ್ಲೇಶೋನಾಶಶ್ಚ ವೈವಶ್ಯಂ ಜನ್ಮಾದಿರಪರೋಽಪಿ ವಾ ।
ನಾದೀನವೋಽಪ್ಯದೀನಸ್ಯ ತಸ್ಯಕ್ವಾಪಿ ಕಥಂಚನ ॥ ೧೭ ॥

ವೇದವೇದಾಂತ ಸಹಿತಾಃ ಸಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಕಾಃ ।
ಪಂಚರಾತ್ರಸುತರ್ಕಾದ್ಯಾ ಏತೇಷ್ವರ್ಥೇಷು ಸಾಕ್ಷಿಣಃ ॥ ೧೮ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತೋಽವ್ಯಕ್ತಮಸೃಜದ್ಗುಣಾನ್ವಿಷಮತಾಂನಯನ್ ।
ಮಹಾಂತಮಪ್ಯಹಂಕಾರಂ ತ್ರ್ಯಾಖ್ಯಂಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಮರಾನ್ ॥ ೧೯ ॥

ಸ ದೈವತಾನಿತತ್ವಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯತ್ನತಃ ।
ಅಂಡಸೃಷ್ಟಾವಪಾಂಡಿತ್ಯಾಚ್ಛಾಬ್ಜಾಕ್ಷಿಣಂ ಶರಣಂ ಯಯುಃ ॥ ೨೦ ॥

ಆತ್ಮಾವಿಷ್ಟೈರ್ವ್ಯಧಾತ್ತತ್ವೈಃ ಸ ಆಯತನಮೀದೃಶಂ ।
ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ನಾಥಸ್ಯ ಕರುಣೈವಾತ್ರಕಾರಣಂ ॥ ೨೧ ॥

ಪುರುಷಃ ಸ ಸಹಸ್ರಾಂಗಶ್ಚತುರಂ ಚತುರಾನನಂ ।
ಸ್ರಷ್ಟಾರಂ ಸೃಷ್ಟವಾನ್ ಸೋಽಪಿ ದೇವಾಸುರನರಾನ್ ವ್ಯಧಾತ್ ॥ ೨೨ ॥

ಸನಕಾದೀನ್ ಮುನೀನ್ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಯೋಗಿನೋಽತಿ ವಿರಾಗಿಣಃ ।
ಸೃಷ್ಟಾವನುದ್ಯಮಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚುಕ್ರೋಧೋರುಕ್ರಮಪ್ರಿಯಃ ॥ ೧೩ ॥

ಕ್ರುಧ್ಯತೋ ಧ್ಯಾಯತಸ್ತಸ್ಯ ಲಲಾಟಾದುತ್ಥಿತಃ ಸುತಃ ।
ಯೋಽಭಿಮಾನಮಯೋ ರುದ್ರಃ ಸರ್ಗಮಾರ್ಗಮಬೃಂಹಯತ್ ॥ ೧೪ ॥

ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯಾಮುನಯಃ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಗುರೋಃ ।
ಅಜಾಯಂತ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧ್ಯೈ ಬೀಜಾನೀವ ವನಸ್ಪತೇಃ ॥ ೧೫ ॥

ಮರೀಚೇಃ ಕಶ್ಯಪೋ ಜಜ್ಞೇ ಬೀಜಂ ಸರ್ವಜಗತ್ತ್ರಯೋಃ ।
ವಿವಸ್ವಾಂಸ್ತು ತತೋಽದಿತ್ಯಾಮರಣ್ಯಾಮಿವ ಪಾವಕಃ ॥ ೧೬ ॥

ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಾಹ್ವಯೋ ದೇವೋ ಮನುಃ ಸೂನುರ್ವಿವಸ್ವತಃ
ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮುಖ್ಯಾಯ ತ್ರಂತೌ ನರೇಂದ್ರಮಣಯೋಽಬಭುಃ ॥ ೧೭ ॥

ಹಾರಾಣಾಮಿವ ಶುಭ್ರಾಣಾಂ ಭೂಪಾನಾಂ ಭೂರಿತೇಜಸಾಂ ।
ಸಂತತ್ಯಾಂ ನಾಯಕಭಾಯೋ ರಾಜಾ ದಶರಥೋಽಭವತ್ ॥ ೧೮ ॥

ಅಯೋಧ್ಯಾನಾಮನಗರೀಮಧ್ಯುವಾಸ ಸ ಪಾರ್ಥಿವಃ ।
ಆತ್ರಾಯತ್ಯೈಕಛತ್ರೋಽಯಃ ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಂ ಭುವಂ ॥ ೧೯ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ಪಾಲಯತಿ ಕ್ಷೋಣೀಮರ್ಥಕಾಮವಿಷಾಣವಾನ್ ।
ಧರ್ಮಶ್ಚತುಷ್ಪಾದ್ವವೃಧೇ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮೋಕ್ಷಧುರಂಧರಃ ॥ ೩೦ ॥
ವದಾನ್ಯೇನ ಪ್ರವೀರೇಣ ತೇನ ಕಶ್ಚಿನ್ನಲಕ್ಷಿತಃ ।
ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾರ್ಥೀವಿಮುಖೋ ವಿಗ್ರಹಾರ್ಥೀ ತಥೋನ್ಮುಖಃ ॥ ೩೧ ॥
ಅಪುತ್ರತ್ವಂ ವಿನಾ ರಾಜ್ಞಃ ಕೇಚಿನ್ನಾವೈಕ್ಷಿದೂಷಣಂ ।
ಲೋಕಾಭಿನಂದಿನೋಯದ್ವಚ್ಛಶಾಂಕಸ್ಯ ಶಶಂ ವಿನಾ ॥ ೩೨ ॥
ಸೋಪ್ರಾಪ್ಯ ತಂತುಂ ಭಾರ್ಯಾಸು ತಿಸೃಷ್ವಪ್ಯನ್ವಚಿಂತಯತ್ ।
ತತ್ವನಿರ್ಣಯಮಪ್ರಾಪ್ಯ ತ್ರಯ್ಯಾಂ ಮೀಮಾಂಸಕೋ ಯಥಾ ॥ ೩೩ ॥
ಮಂತ್ರಿಣಃ ಸಸುಮಂತ್ರಾದೀನಾಹೂಯೇತ್ಥಮಮಂತ್ರಯತ್ ।
ಅಪುತ್ರತ್ವಜ್ವರಾತ್ತಪ್ತಃ ಸರ್ವತ್ರಾರುಚಿಮಾನ್ನೃಪಃ ॥ ೩೪ ॥
ಅಶ್ವಮೇಧೇನ ಯಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಿಶ್ವನಾಥಂ ಸುತಾಪ್ತಯೇ ।
ಈಶ್ವರೇ ನಃ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಂ ದುರ್ಲಭಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇ ॥ ೩೫ ॥
ಸುಮಂತ್ರ ತಂತ್ರೇಷುಮುಖೇಷು ಕೋವಿದಾನ್ ಸುಮಂತ್ರಹಂತಾನಯಶೀಘ್ರಮೃತ್ವಿಜಃ
ಗುರುಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಚ ಸ ಮೇಧಯೇ ಧ್ರುವಂ ಕ್ಷತ್ರಂ ಖಲುಬ್ರಹ್ಮಯಥಾನಿಲೋನಲಂ ॥ ೩೬ ॥

ಇತಿ ನಿಜಕನಿಯೋಗಾನ್ಮಂತ್ರಿಣಾನೀತಮಾತ್ರಾನ್ನರಪತಿರವಲೋಕ್ಯ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಾನ್ ।
ಅನಮದನಭಿಮಾನೋ ಭಕ್ತಿಭಾರೇಣ ಭೂಯೋ ಹೃದಿಜಗದಭಿರಾಮಂ
ವಾಸುದೇವಂ ದಧಾನಃ ॥ ೩೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ಪ್ರಥಮ ಸರ್ಗಃ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಸುಯಜ್ಞೋ ವಾಮದೇವಶ್ಚ ಜಾಬಾಲಿರುತಕಶ್ಯಪಃ ।
ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚಾಗ್ನಯ ಇವ ಪಂಚೈತೇ ತತ್ರ ರೇಜರೇ ॥ ೧ ॥

ತೇಷಾಂ ಸಪರಿವಾರಾಣಾಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾನಾಮಭ್ಯನುಜ್ಞಯಾ ।
ಸಂಬಭಾರಾಥ ಸಂಭಾರಾನ್ ವಾಜಿಮೇಧಸ್ಯ ಭೂಪತಿಃ ॥ ೨ ॥

ಏಕಾಂತೇ ಕಾಂತವದನಂ ರಾಜಾನಂ ಪುತ್ರಲಾಲಸಂ ।
ಸುಮಂತ್ರೋ ಮಂತ್ರತತ್ವಜ್ಞಃ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩ ॥

ಅವಧಾರಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಥ್ಯಮಾನಾಂ ಕಥಾಂ ಮಯಾ ।
ಸನತ್ಕುಮಾರೋ ಭಗವಾನ್ ಯಾಮಾಹ ಮುನಿಸಂಸದಿ ॥ ೪ ॥

ವಿಭಾಂಡಕಶ್ಚಂಡತಪಾಃ ಕಶ್ಯಪಸ್ಯಾಸ್ತಿ ನಂದನಃ ।
ಭವಿಷ್ಯದ್ದೃಶ್ಯಶೃಂಗೋಸ್ಮಾಂಚ್ಛ್ರೀಮಾನಗ್ನಿರಿವಾರಣೇಃ ॥ ೫ ॥

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಸಂಪನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯರತಂ ಮುನಿಂ ।
ಲೋಮಪಾದೋಂಗರಾಜಸ್ತಂ ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿನೇಷ್ಯತಿ ॥ ೬ ॥

ಸಾರಂಗಶೃಂಗಮಾನೇಷ್ಯತ್ಯಂಗನಾಮುನಿವೇಷತಃ ।
ಸಂವಂಚಯಂತ್ಯೋತ್ರ ಯದಾ ತದಾ ವೃಷ್ಟಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೭ ॥

ಅನಾವೃಷ್ಟಿಭಯೋದ್ವಿಗ್ನೋ ವೃಷ್ಟಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತತೋ ನೃಪಃ ।
ದಾಸ್ಯತ್ಯಯಂ ಮೌಲ್ಯಮಿವ ಶಾಂತಾನಾಮ್ನೀಂ ನಿಜಾತ್ಮಜಾಂ ॥ ೮ ॥

ಮುನಿಮೇನಮುಪಾಸೀಯ ರಾಜಾ ದಶರಥಾಭಿದಃ ।
ಯಕ್ಷ್ಯತ್ಯಥೋಕ್ಷಜಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ರಾಮೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೯ ॥

ರಮಣೀಯತರಸ್ತಸ್ಯ ರಾಘವಸ್ಯ ಯಶೋ ವಿಧುಃ ।
ನಿರಶಿಷ್ಯತ್ಯಿರುತಮೋ ಲೋಕಾನಾನಂದಯಿಷ್ಯತಿ ॥ ೧೦ ॥

ಇದಂ ಸನತ್ಕುಮಾರೋಕ್ತಂ ದೇವಗುಹ್ಯಂ ಶ್ರುತಂ ಮಯಾ ।
ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಲೋಮಪಾದಸ್ಯ ಗೇಹಾದಾನಾಯ ತಂ ಮುನಿಂ ॥ ೧೧ ॥

ಆಕರ್ಣ್ಯ ವರ್ಣಿತಂ ತೇನ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಭ್ಯನುಜ್ಞಯಾ ।
ಕೋಸಲೇಂದ್ರಃ ಸ್ವಯಂ ಗತ್ವಾ ತಂ ಮುನೀಂದ್ರಮುಪಾನಯತ್ ॥ ೧೨ ॥

ಕ್ಷೋಣೀಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತ್ಯ ಸಮಾನೀತೇ ತುರಂಗಮೇ ।
ಸರಯ್ವಾ ಉತ್ತರೇ ತೀರೇ ಸ ರಾಜಾ ಸಮದೀಕ್ಷತ ॥ ೧೩ ॥

ಆಹೂತಾ ರಾಜರಾಜೇನ ರಾಜರಾಜವಿಭೂತಿನಾ ।
ಉಪಾಯನಾನ್ಯುಪಾನೀಯ ಭೂಪಾ ವೈಶ್ಯವದಾಯಯುಃ ॥ ೧೪ ॥

ಆಜಗ್ಮುರ್ಯಜ್ಞವಾಟಂ ತಂ ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ।
ಮಹೋತ್ಸವೋತ್ಸುಕದೃಶಃ ಪ್ರಶಂಸಂತ್ಯೋಽಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮಂ ॥ ೧೫ ॥

ಆಸ್ಯತಾಂ ಭುಜ್ಯತಾಂ ಭೂಯಃ ಪೀಯತಾಂ ಪರಿಧೀಯತಾಂ ।
ಇತ್ಯತ್ರ ಸಂತತಾಃ ಶಬ್ದಾ ಜಾತು ನೋ ದೀಯತಾಮಿತಿ ॥ ೧೬ ॥

ಪಂಡಿತೌ ಕರ್ಮಕಾಂಡೇಷು ವೈಭಾಂಡಕವಿಧಾತ್ರುಜೌ ।
ಋತ್ವಿಗ್ಭಿರ್ಗುಣಸಂಪನ್ನೈಃ ಕ್ರತುರಾಜಂ ಪ್ರಚಕ್ರತುಃ ॥ ೧೭ ॥

ಮಂತ್ರತಂತ್ರೋಪಕರಣಕರ್ತೃವಹ್ನಿಷು ಕೇಶವಂ ।
ದೇಶೇ ಕಾಲೇ ಚ ಮನ್ವಾನಾಶ್ಚಕ್ರುಸ್ತೇ ಕರ್ಮ ನಿರ್ಮಲಂ ॥ ೧೮ ॥

ಇಷ್ಟಿಭೇದೈಃ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೈಶ್ಚ ಸೋಮಾನಾಂ ಸವನೈಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ।
ದೇವಾ ಅಮಾದ್ಯನ್ವಾಯ್ವಾದ್ಯಾಃ ಪಶುಭಿರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ ॥ ೧೯ ॥

ಯಜಮಾನೋ ದಶರಥೋ ಯಾಜಕೋ ಬ್ರಹ್ಮನಂದನಃ ।
ರಾಮೋದಯಃ ಫಲಂ ಯಸ್ಯ ಕೋ ನು ತಂ ವರ್ಣಯೇತ್ಕ್ರತುಂ ॥ ೨೦ ॥

ದಿಶಃ ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಿತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದತ್ತಾ ಅಪ್ಯಮುನಾಖಿಲಾಃ ।
ರುಗ್ಮಾರ್ಬುದಂ ಸ ಋತ್ವಿಗ್ಭ್ಯೋ ಗವಾಂ ಲಕ್ಷಾಣಿ ಚಾದಿಶತ್ ॥ ೨೧ ॥

ವರ್ಣನಾಥಃ ಸುವರ್ಣೇಭ್ಯೋ ದುರ್ವರ್ಣೌಘಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ।
ಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಣನಾಮೋರ್ವ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುರ್ನಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ॥ ೨೨ ॥

ತದಾ ರಾಘವಮೇಘೇನ ಕೋಟಿಹಾಟಕವರ್ಷಿಣಾ ।
ತರ್ಪಿತಃ ಸಕಲೋ ಲೋಕಃ ಪೂರ್ಣಾರ್ಣವ ಇವಾಬಭೌ ॥ ೨೩ ॥

ಯಾಚಮಾನಾಯ ವಿಪ್ರಾಯ ದರಿದ್ರಾಯಾಂಗದಂ ದದೌ ।
ಹಸನ್ನನ್ಮುಚ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ಜನತಾರ್ಚಯತ್ ॥ ೨೪ ॥

ಅಶ್ವಮೇಧಾಗ್ನಿನಿರ್ದಗ್ಧಪಾಪ್ಮನಃ ಪಾರ್ಥಿವಸ್ಯ ತೇ ।
ಉದಾರಸ್ಯ ಸದಾರಸ್ಯ ಪ್ರಣತಸ್ಯಾಶಿಷೋ ವರ್ದ ॥ ೨೫ ॥

ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ಯೈರ್ಮಂತ್ರೈರಿಷ್ಟಿಂ ಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತಯೇ ।
ಪುತ್ರಿಯಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ವ್ಯಧಾದ್ವೈಭಾಂಡಕೋ ಮುನಿಃ ॥ ೨೬ ।

ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸ್ತದಾ ಯೋಗೀ ಹವಿರ್ಭಾಗಾರ್ಥಮಾಗತಾನ್ !
ಸುರಾನ್ಸವಾಸವಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ ॥ ೨೭ ॥

ಯಜಮಾನೋಯಮಿಷ್ವಾಕ್ವೋ ಮೇಧಾವೀ ಹಯಮೇಧಕೃತ್ ।
ಶರಣಂ ಪುತ್ರಕಾಮೋ ವಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪ್ರೀಯಧ್ವಮಂಜಸಾ ॥ ೨೮ ॥

ಇಚ್ಛೃತ್ಯಸಾವನುಪಮಾನ್ಸುತ್ರಾಂಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಾನ್ ।
ದೇವಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಭಾವಿತ್ವಾದಪಿ ತತ್ರಾನುಮೋದ್ಯತಾಂ ॥ ೨೯ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಃ ಪಾರ್ಥಿವಾರ್ಥಾಂ ತೇ ತಾಪಸೇನೇತಿ ನಿರ್ಜರಾಃ ।
ವರಂ ಪ್ರದಾಯ ತಂ ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮುಪಾಯಯುಃ ॥ ೩೦ ॥

ಜಗದುಸ್ತೇಽ ಜಗದ್ಯೋಽನಿಂ ನತ್ವಾ ಪ್ರಾಂಜಲಯಃ ಸುರಾಃ ।
ನಾಥಾನಾಥಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಾಹಿ ರಕ್ಷೋಽಭ್ಯಃ ಸಮುಪದ್ರುತಾಃ ॥ ೩೧ ॥

ಸುತೌ ವಿಶ್ರವಸೋಽಶ್ರಾಂತಂ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಪ್ರತಾಪಿನೌ ।
ವರಂ ಹಿ ಪ್ರಾಪತುಸ್ತ್ವತ್ತಃ ಸರ್ವಲೋಕೈರವಧ್ಯತಾಂ ॥ ೩೨ ॥

ಕುಂಭಕರ್ಣೋಽಗ್ರಜೋಽತ್ಯುಗ್ರೋಽ ರಾವಣೋಽ ಲೋಕರಾವಣಃ ।
ದಿಶೋಽ ದಶ ದಶಾಸ್ಯೋಽಸಾವಜಯತ್ ಖಲು ಲೀಲಯಾ ॥ ೩೩ ॥

ವಿಂಶದ್ಭಿರ್ಬಾಹುಮುಸಲೈರವಹತ್ಯ ಜಘಾಸ ಸಃ ।
ಭಯಾಗ್ನಿಭರ್ಜಿತಾನ್ ದೇಹಿವ್ರೀಹೀನ್ ಪೃಥುಕವತ್ಸದಾ ॥ ೩೪ ॥

ದೇವೋಽಪದೇವಭೂದೇವಾನ್ನರದೇವಾನುತೇತರಾನ್ ।
ಮಾರಯನ್ ದಾರಯನ್ ಭ್ರಾಮ್ಯತ್ಯಹೋಽ ಸಿಂಹೋಽ ಮೃಗಾನಿವ ॥ ೩೫ ॥

ಯದ್ಯಚ್ಚಾರುತರಂ ಘೋರಃ ಪಶ್ಯೇದ್ಭುವನಮಂಡಲೇ ।
ಧನಂ ಜೀವಧನಂ ವಾಪಿ ತತ್ತಲ್ಲಂಕಾಮಯಾಪಯತ್ ॥ ೩೬ ॥

ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಾನಾಂ ಸರತ್ನಾನಾಂ ನೃಶಂಸಃ ಪಶ್ಯತೋಽ ಹರಃ ।
ಈಷಣಂ ಚ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಭೂಷಣಂ ಸ್ವಸ್ಯ ಮನ್ಯತೇ ॥ ೩೭ ॥

ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಯಜ್ಞಾನಾಮಂತರಾಯಂ ನಿರಂತರಂ ।
ದೇವರ್ಷಿವಿಪ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಷೀ ಮರಾಚಾರಶ್ಚರತ್ಯಯಂ ॥ ೩೮ ॥

ಲೋಕಪಾಲಾನ್ಮಹೇಂದ್ರಾದೀನಸ್ಮಾನ್ವಿಸ್ಮಯವಿಕ್ರಮಃ ।
ಅರ್ಜಾ ಗಜಾಧಿಪ ಇವ ಪ್ರಾದ್ರಾವಯದತಿದ್ರುತಂ ॥ ೩೯ ॥

ವಧೋಪಾಯೋನಪಾಯಸ್ಯ ಯದಿ ನಾದ್ಯ ನಿರೂಪ್ಯತೇ ।
ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇ ಪ್ರಲಯಃ ಸ್ವಾಮಿ ರುದ್ರಂ ಕಾಲಾಂತಕಂ ವಿನಾ ॥ ೪೦ ॥

ಇತಿ ದೇವವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವಃ ಸ್ಮಿತಮುಖೋವದತ್ ।
ಯೋ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದಾತಾ ನಸ್ತೇನ ಹಾರ್ದಂ ವಿಧಿತ್ಸಿತಂ ॥ ೪೧ ॥

ಯಸ್ಮೈ ಬಲಿಂ ಹರಾಮೋಂಗ ವಿಶ್ವೇಪಿ ವಿವಶಾ ವಯಂ ।
ವಿದ್ಧನಾಸಾ ಯಥಾ ಗಾವಃ ಸಶಾರ್ಜೀಶಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ ॥ ೪೨ ॥

ಏತಾವದುಕ್ತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ ಸಭವಃ ಕಂಜಸಂಭವಃ ।
ಸ ವೃಂದಾರಕವೃಂದೋಥ ತೀರಂ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧೇರ್ಯಯೌ ॥ ೪೩ ॥

ಪ್ರತಿಬಿಂಬಮಿವಾಪಶ್ಯನ್ ಭಗವತ್ಕೀರ್ತಿವಾರಿಧೇಃ ।
ಪೀಯೂಷವಾರಿಧಿಂ ಹಾರಗೌರಂ ಪೀಯೂಷಭೋಜನಾಃ ॥ ೪೪ ॥

ಪುರಾಯಿತಂ ಮುರರಿಪೋರ್ಮಣಿರಾಜಿವಿರಾಜಿತಂ ।
ಸಾಲಾಯಮಾನೈರುತ್ತುಂಗೈಸ್ತರಂಗೈರುಪಶೋಭಿತಂ ॥ ೪೫ ॥

ಗಂಭೀರಸ್ತೋತ್ರನಿನದಂ ಲೋಲಮಂತಃ ಕುತೂಹಲಾತ್ ।
ಅತ್ಯಂತಮಿವ ನೃತ್ಯಂತಂ ಭಕ್ತಂ ಭಕ್ತಾನುರಾಗಿಣಃ ॥ ೪೬ ॥

ತಸ್ಯ ತೀರಮಧಿಷ್ಠಾಯ ಕಂಜೋದ್ಭವಭವಾದಯಃ ।
ತುಷ್ಟುವುಸ್ತುಷ್ಟಮನಸೋ ವಿಷ್ಟರಶ್ರವಸಂ ಸುರಾಃ ॥ ೪೭ ॥

ನಮೋ ನಾಗೇಂದ್ರಶಯ್ಯಾಯ ನಮೋ ನಾನಾವಿಲಾಸಿನೇ ।
ನಮೋ ನಾದ್ಯಂತಮಧ್ಯಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ತೇ ॥ ೪೮ ॥

ವಿಪತ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿನಿಯತಿಸ್ಥಿತಿಜ್ಞಪ್ತಿಸಮಾವೃತೀಃ ।
ಸೃತಿಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಚ ಜಗತಾಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ನೇಕಃ ಕರೋಷ್ಯಹೋ ॥ ೪೯ ॥

ನೈಕೈಕಶೋಽಪಿ ಗಣಶಸ್ತವಾನಂತಾನ್ ಗುಣಾನ್ವಯಂ ।
ಸಮಾಪಯಾಮಃ ಸತತಂ ಗಾಯಂತೋಽಪ್ಯಪರೇ ಕುತಃ ॥ ೫೦ ॥

ಯಾವನ್ನ ನಿರ್ದಹತಿ ರಾವಣನಾಮವಹ್ನಿ-
ರ್ವಿಶ್ವಂ ಚ ದಾಶರಥಿರೂಪಮುಪೇತ್ಯ ತಾವತ್ ।

ತ್ವಂ ನಾಥ ತಂ ಶಮಯ ವೀರ್ಯಸಮುದ್ರಪೂರ್ತ್ಯೈ-
ರ್ಭಕ್ತಾನನನ್ಯಶರಣಾನ್ ಕುರು ವೀತತಾಪಾನ್ ‖ ೫೧ ‖

ಗೀರ್ವಾಣೈರಿತಿ ನುತಿಮದ್ಭಿರರ್ಥ್ಯಮಾನಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭವತಿ ಪುರಾ ಪುರಾಣಮೂರ್ತಿಃ ।
ಬಾಲಾರ್ಕಪ್ರಕರರುಚಿಃ ಪಿಶಂಗವಾಸಾಃ
ಸ್ವಾಕಲ್ಪಸ್ಫುರಿತಮಣಿರ್ಮನೋಽಭಿರಾಮಃ ‖ ೫೨ ‖

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ದ್ವಿತೀಯಃ ಸರ್ಗಃ

ಮಂದಹಾಸೇಂದುಮಹಸಾನಂದಯನ್ ದೇವತಾ ಹರಿಃ
ಸಾಧ್ವಸಂ ಸಾಧ್ವಶಮಯನ್ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ ‖ ೧ ‖

ನಿರ್ಜರಾ ವಿಜ್ವರಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾ ಭವತ ಮಾ ಚಿರಂ
ಅಪಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಜಯಿನಂ ವತ್ಸವತ್ಸ್ಯಾಮಿ ವೋ ರಿಪುಂ ‖ ೨ ‖

ಆಕರ್ಣ್ಯ ಕರ್ಣಪೀಯೂಷಮುತ್ತಮಶ್ಲೋಕಜಲ್ಪಿತಂ
ಕೃತಕೃತ್ಯಾಸ್ತತೋ ಜಗ್ಮುಸ್ತ್ರಿದಿವಂ ತ್ರಿದಿವೌಕಸಃ || ೩ ||

ರಾಜ್ಞ ಇಷ್ಟಿಸಮಿದ್ಧಾಗ್ನೇರ್ನಾರಾಯಣನಿಯೋಗತಃ
ಉದತಿಷ್ಠನ್ ಮಹದ್ಭೂತಂ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ರುಚಾಜ್ವಲತ್ || ೪ ||

ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೇ ಸಂಪೂರ್ಯ ಪಾಯಸಂ ಪಾರ್ಥಿವಾಯ ತತ್
ದತ್ವೇದಂ ಪುತ್ರೀಯಮಿತಿ ತತ್ರೈವಾಂತರ್ದಧೇ ದ್ರುತಂ || ೫ ||

ಕೌಸಲ್ಯಾಮಥ ಕಲ್ಯಾಣೀಮಾಹೂಯ ಮಹಿಷೀಂ ಪ್ರಿಯಾಂ
ಪರಮಾನ್ನಂ ದದಾವರ್ಧಂ ಪರಂ ತಸ್ಯೈ ನರಾಧಿಪಃ || ೬ ||

ಅರ್ಧಾದರ್ಧಂ ತತೋ ಭಕ್ತಂ ವಿಭಕ್ತಂ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಹರೌ
ಪವಿತ್ರಂ ಸ ಸುಮಿತ್ರಾಯೈ ಸುಸ್ಮಿತಾಯೈ ದದಾವಥ || ೭ ||

ತಸ್ಮಾದರ್ಧಾದಸಾವರ್ಧಂ ಕೈಕೇಯ್ಯೈ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿವಾನ್
ಪರಮರ್ಧಂ ಸುಮಿತ್ರಾಯೈ ಪುನರೇವ ಪ್ರದತ್ತವಾನ್ || ೮ ||

ತಾಃ ಪಾಯಸಾಂಶಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ತಾಃ ದೇವ್ಯಃ ಶುಶುಭಿರೇಽಧಿಕಂ
ಮಧುಕಾಲಗುಣಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮಾಧವ್ಯ ಇವ ಸಲ್ಲತಾಃ || ೯ ||

ರಾಘವಾನ್ನಿರಘಾದ್ಗರ್ಭಂ ಲೇಭಿರೇ ತಾ ವರಸ್ತ್ರಿಯಃ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾದಿವ ದಿಶಶ್ಚಂದ್ರಮಾನಂದಕಾರಿಣಂ ॥ ೧೦ ॥
ಅವಗಮ್ಯ ಗದಾಪಾಣೇರವತಾರಂ ನೃಪಾಲಯೇ
ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಸ್ವಯಮಾಹೂಯ ವಿಬುಧಾನಿದಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೧೧ ॥
ಅಪಿ ಪೂರ್ಣೋಽವತೀರ್ಣೋ ವಃ ಪ್ರಸಾದಾಯ ದಯಾಕರಃ
ಸೇವಧ್ವಂ ಸೇವನೀಯಂ ತಂ ಅವತೀರ್ಯ ಭುವಸ್ತಲೇ ॥ ೧೨ ॥
ಉತ್ಪಾದಯಧ್ವಮೃಕ್ಷೇಷು ವಾನರೇಷು ಪರಾಸು ಚ
ಉತ್ಪತ್ಸ್ಯಧ್ವಂ ಸ್ವತನಯಾಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಚ ಸದ್ಗುಣಾಃ ॥ ೧೩ ॥
ಜೃಂಭಮಾಣಸ್ಯ ಮೇ ವಕ್ತ್ರಾಜ್ಜಾಂಬವಾನುದಪದ್ಯತ
ಋಕ್ಷೋ ರಕ್ಷವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಧರಃ ಪುರಾ ॥ ೧೪ ॥
ಉದಪದ್ಯತ ಸದ್ಯಸ್ತೇ ತಂ ವಿಧಾತುಂ ವಿಧೇರ್ವಿಧಿಂ
ಗೋಲಾಂಗೂಲಾಃ ಕೇಚಿದೃಕ್ಷಾ ವಾನರಾ ಅಪರೇ ನರಾಃ ॥ ೧೫ ॥
ಬಭೂವ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಪ್ರಭಂಜನಃ
ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಭಕ್ತಾನಾಮುತ್ತಮೋ ಯೋಽಖಿಲೋತ್ತಮಃ ॥ ೧೬ ॥
ವಾಸವೋ ವಾಲಿನಾಮಾಸೀದಿಂದುಸ್ತತ್ತನಯೋಽಂಗದಃ
ರವಿಃ ಸುಗ್ರೀವನಾಮಾಭೂದನಲೋ ನೀಲನಾಮಕಃ ॥ ೧೭ ॥

ತರುಣಶ್ಚ ಸುಷೇಣೋಽಭೂದ್ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾನಲೋಽಜನಿ
ಅಭೂತಾಂ ಮೈಂದವಿವಿದಾವಶ್ವಿನೌ ಸೇವಿತುಂ ವಿಭುಂ ॥ ೧೮ ॥
ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾಃ ಪಂಚಮರುತೋ ಧನದಾತ್ತತ್ರ ಜಜ್ಞಿರೇ
ಗಜೋ ಗವಾಕ್ಷೋ ಗವಯೋ ವೃಷಾಖ್ಯೋ ಗಂಧಮಾದನಃ ॥ ೧೯ ॥
ಪನಸಾಖ್ಯಃ ಶತಬಲಿರ್ಜಾತೌ ವಸ್ವಂಶಸಂಭವೌ
ಮರುಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಾವಜಾಯೇತಾಂ ಶ್ವೇತಸಂಪಾತಿನಾಮಕೌ ॥ ೨೦ ॥
ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಬೃಹದ್ಬುದ್ಧಿಸ್ತಾರೋ ನಾಮ ವ್ಯಜಾಯತ
ಶಚೀ ಮಹೇಂದ್ರಮಹಿಷೀ ತಾರಾ ತಾರಸ್ವಸಾಭವತ್ ॥ ೨೧ ॥
ವಿತ್ತಪಃ ಕತ್ಥನಾಖ್ಯೋಽಭೂನ್ನಿರ್‌ಋತಿರ್ದುರ್ಮುಖಾಭಿದಃ
ಮರುಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ಕೇಸರ್ಯಾಖ್ಯೋ ವ್ಯಜಾಯತ ॥ ೨೨ ॥
ಪರ್ಜನ್ಯಃ ಶರಭೋ ಜಜ್ಞೇ ಪ್ರಾಯಸ್ತೇ ಸ್ವಸುತಾಸ್ವಯಂ
ಋಷಿಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧಾದ್ಯಾ ಅಪಿ ಜಾತಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥ ೨೩ ॥
ಕ್ರುದ್ಧಾ ಧರಾಂ ವಿಭಿಂದ್ಯೇಯುರುದ್ಧರೇಯುರ್ಧರಾಧರಾ
ನಖದಂತಾಯುಧಾ ಯುದ್ಧೇ ನಾಗಾಯುತಬಲೋದ್ಧತಾಃ ॥ ೨೪ ॥
ನಾನಾಯೋನಿಷು ಸಂಜಾತಾ ನಾನಾಯುದ್ಧವಿಶಾರದಾಃ
ನಾನಾವಿಧಮಸೇವಂತ ನಾನಾವೀರ್ಯಂ ರಮಾಪತಿಂ ॥ ೨೫ ॥

ಅಚ್ಛಿನ್ನಪಕ್ಷೈರಪರೈಃ ಪರ್ವತೈರಿವ ಸರ್ವತಃ
ಘನಾಘನೈರಿವ ಘನೈಸ್ತ್ರೈ ಸಮಸ್ಕಾರಿ ಭೂರಿಯಂ ॥ ೨೬ ॥

ವೈವಸ್ವತಾಂತರೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತ್ರೇತಾಯಾಮುತ್ತರಾಯಣೇ
ಚೈತ್ರನವಮ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಕ್ಪಕ್ಷೇ ದಿವಾ ಪುಣ್ಯೇ ಪುನರ್ವಸೌ ॥ ೨೭ ॥

ಉದಯೇ ಗುರುಗೌರಾಂಶ್ವೋರ್ಲಗ್ನೇ ಕರ್ಕಟಕಾಹ್ವಯೇ
ಮೇಷಂ ಪೂಷಣಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ವೋಚ್ಚಸ್ಥೇ ಗ್ರಹಪಂಚಕೇ ॥ ೨೮ ॥

ಆವಿರಾಸೀತ್ಸ್ವಕಲಯಾ ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾಃ ಪರಃ ಪುಮಾನ್
ದಿವ್ಯವ್ರತೈರ್ವಿಶುದ್ಧಾಯಾಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತತ್ತ್ವಮತೇರಿವ ॥ ೨೯ ॥

ಸಂತೋಽಗಚ್ಛನ್ಪ್ರಸನ್ನತ್ವಮಸಂತೋಽಪಿ ವಿಷಣ್ಣತಾಂ
ಜಾಯಮಾನೇ ಜಗನ್ನಾಥೇ ಜಗದಾಸೀದನಾಕುಲಂ ॥ ೩೦ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ರಮ್ಯಾಃ ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಯಃ
ಜಯಶಬ್ದಾಸ್ತೂರ್ಯಶಬ್ದಾ ಅಪ್ಯಯೋಧ್ಯಾಮಪೂರಯನ್ ॥ ೩೧ ॥

ಅನಂತೋನಂತಪರ್ಯಂಕಃ ಪರಿಚರ್ಯಾರ್ಥಮಾಶಿತುಃ
ಸರ್ಪಭೇಽಜನಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಃ ಕುಲೀರೇಽಭ್ಯುದಿತೇ ರವೌ ॥ ೩೨ ॥

ಚಕ್ರಾಯುಧಸ್ಯ ಯಚ್ಚಕ್ರಂ ದೈತ್ಯಚಕ್ರವಿದಾರಣಂ
ತತ್ಕಾಮರೂಪಂ ಕೈಕೇಯ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಯೇ ಪುತ್ರತ್ವಮಾಯಯೌ ॥ ೩೩ ॥

ದೇವದ್ವಿಡ್ಘ್ನನಜನ್ಯಷ್ಣುಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯೋಽ ವ್ಯಜಾಯತ
ಸುಮಿತ್ರಾಯಾಃ ಸುತತ್ವೇನ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಸೇವನೇಚ್ಛಯಾ ॥ ೩೪ ॥

ಚತುರ್ಮೂರ್ತೇರ್ಮುಕುಂದಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿರಾದ್ಯಾಗ್ರತೋಽಭವತ್
ಅನ್ಯೇಷು ತ್ರಿಷು ತಿಸ್ರೋಽನ್ಯಾ ಆವಿಶನ್ನಿತಿ ಸನ್ಮತಂ ॥ ೩೫ ॥

ಶತ್ರುಘ್ನ ಅನಿರುದ್ಧೋಽಸೌ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋಽ ಭರತೋಽಭವತ್
ಸಂಕರ್ಷಣಸ್ತು ಸಂಹಾರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಽಭವದತ್ರ ಚ ॥ ೩೬ ॥

ಅಪುತ್ರಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸತ್ಪುತ್ರಾನ್ ಮಗ್ನ ಆನಂದಸಾಗರೇ
ಕೃತ್ಯೋಽತ್ತರಂ ನೃಪೋಽ ನಾವ್ಯೈನ್ನಿಧಿಂ ಲಬ್ಧ್ವೈವ ನಿರ್ಧನಃ ॥ ೩೭ ॥

ಪಾಲ್ಯಮಾನಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಜಾನಾಥೇನ ಪುತ್ರವತ್
ಆವೇತ್ಯ ತಂತುಮಂತಂ ತಂ ತುಷ್ಯಂತಿ ಸ್ಮ ಗೃಹೇಗೃಹೇ ॥ ೩೮ ॥

ನರಾಣಾಮುತ ನಾರೀಣಾಮಯೋಧ್ಯಾಯಾಂ ಮಹೋತ್ಸವಃ
ಅಭೂದಭೂತಪೂರ್ವೋಽತ್ರ ಸೇವಕಾ ನನೃತುರ್ಜಗುಃ ॥ ೩೯ ॥

ಸುತಾನನೇಂದುರಾನಂದಂ ನಿನ್ಯೇ ರಾಜ್ಞಿ ಕುಮುದ್ವತೀ
ಮನೋರಥಾರ್ಣವಂ ರಾಜ್ಞಃ ಪೂರ್ಣತಾಂ ತೂರ್ಣಮಾನಯತ್ ॥ ೪೦ ॥

ಜಾತಾನ್ ಕುಮಾರಾನಭ್ಯೇತ್ಯ ಪುರಾನ್ಯಾಲಂಭತೋ ನೃಪಃ
ಪುರೋಧಸಂ ಪುರೋಧಾಯ ಜಾತಕರ್ಮಾಕರೋಚ್ಛುಚಿಃ ॥ ೪೧ ॥

ಯಥೈವಾಸಂಖ್ಯಾತಾಂ ಯಾತಾ ವಿಪ್ರೈರುಕ್ತಾಃ ಸುತಾಶಿಷಃ
ತಥೈವ ರಾಜ್ಞಾ ದತ್ತಾನಿ ವಿತ್ತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಂಡಲೇ ॥ ೪೨ ॥
ಸಹಿತಃ ಸ್ವಹಿತೈ ರಾಜಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ
ಅನಂತನಾಮ್ನಶ್ಚ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಮ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಸಃ ॥ ೪೩ ॥
ರಾಮಃ ಸರ್ವಾಭಿರಾಮತ್ವಾದಾತ್ಮರಾಮತ್ವತೋಽಪಿವಾ
ದೇವೋ ಮುಂಕತಶ್ಯಾಮ ಇತಿ ವಾ ರಾಮನಾಮಕಃ ॥ ೪೪ ॥
ನಿತ್ಯಂ ರಮಾಭಿಸಂಬಂಧಾದ್ವಾನಂ ಶ್ರೀಸ್ತಸ್ಯ ಹೇತಿ ವಾ
ರಾಮಾಣಾಂ ಹೃದ್ಯಭಾವಾದ್ವಾ ರಾಮಂ ತಂ ಸಜ್ಜನಾ ವಿದುಃ ॥ ೪೫ ॥
ಸಾಧು ಲಕ್ಷ್ಮಗುಣೋಪೇತೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ನಾಮತೋಽಭವತ್
ಸೌಮಿತ್ರಿರಗ್ರಜೋ ಲೋಕೇ ಶತ್ರುಘ್ನೋಽವರಜೋ ಮತಃ ॥ ೪೬ ॥
ಕೈಕೇಯ್ಯಾ ನಂದನಂ ಪ್ರಾಹುರ್ಭರತಂ ಭರಿತಂ ಗುಣೈಃ
ಕುಮಾರಾಸ್ತೇ ಕುಮಾರಾಭಾ ಏವಂ ನಾಮಾನಿ ಭೇಜಿರೇ ॥ ೪೭ ॥
ಸಂಸ್ಕಾರಾರ್ನ್ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವೇದಪಾರಗೈಃ
ಅಪ್ಯನ್ನಪ್ರಾಶನಾದೀನ್ ಸಃ ನಂದನಾನಾಂ ನರಾಧಿಪಃ ॥ ೪೮ ॥
ಉಪನೀತಾ ವಿನೀತಾಸ್ತೇ ಜಗೃಹುಃ ಸಾಂಗಸಾಗಮಂ ।
ಅಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚ ಸಮಸ್ತಾನಿ ಧನುರ್ವೇದಂ ಪರಾಃ ಕಲಾಃ ॥ ೪೯ ॥

ಶಾಂತಾದಾಂತಾಃ ಪರಾಕ್ರಾಂತಾಃ ಕಾಂತಿಮಂತೋ ಗುಣಾಧಿಕಾಃ ।
ಶ್ರೀಮಂತಃ ಕೀರ್ತಿಮಂತಶ್ಚ ದೇವಾಸ್ತೇ ಧರಣೀಂ ಗತಾಃ ॥ ೫೦ ॥
ಆತ್ಮಾನ ಇವ ತಾತಸ್ಯ ಗುರುಣಾಂ ಕಿಂಕರಾ ಇವ ।
ಜಗತಾಮಿವ ದೈವಾನಿ ಮಾತೃಣಾಮಿವ ಬಾಲಕಾಃ ॥ ೫೧ ॥

ಶಯಾ ನಮಾಸೀನ ಮಥಸ್ಥಿತಂ ಗತಂ ।
ಪ್ರಕ್ರೀಡಿತಂ ಪ್ರಸ್ತುತಮಗ್ರಜಂ ಹರಿಂ ॥
ಕ್ಷಣಂ ಚ ನಾಮುಂಚತಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಗುರುಂ ।
ಶತ್ರುಘ್ನ ಏವಂ ಭರತಂ ನಿಜಾಗ್ರಜಂ ॥ ೫೨ ॥

ಲೀಲಾಭಿಃ ಸ್ಮಿತಲಸಿತೈದಪಾಂಗಭೃಂಗೈ–
ರ್ವಾಣೀಭಿಃ ಪ್ರಮುಷಿತವಾಣಿನೀ ಮನೋಭಿಃ ।
ಆನಂದಂ ನಿಜಜನವೃಂದಮಿಂದಿರೇಶೋ
ರಾಮಾತ್ಮಾ ಸಮಗಮಯತ್ಸುಮಂಗಲಾಂಗಃ ॥ ೫೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ತೃತೀಯಃ ಸರ್ಗಃ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

ಅಥೋ ರಾಜಾ ದಶರಥೋ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಪುತ್ರವತ್ಸಲಃ ।
ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ದಾರಾರ್ಥಂ ಸಾಮಾತ್ಯಃ ಸಮಹೀಪತಿಃ ॥ ೧ ॥

ಚಿರಂ ಚಿಂತಯತಾ ತೇನ ಸಮಾಜೇ ಸಮದೃಶ್ಯತ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಂ ಸತಾಂ ಮಿತ್ರಂ ಕಾರ್ಯಸ್ಯೇವ ವಿನಿರ್ಣಯಃ ॥ ೨ ॥

ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾಯ ನೃಪಃ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರದಾಯ ಪರಮಾಸನಂ ।
ಸವಸಿಷ್ಠೋ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಮಭಿಪೂಜ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩ ॥

ಭಗವನ್ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಾಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ ಸ್ವಭಾವತಃ ।
ತಥಾಪಿ ವಯಮಾತ್ಮಾರ್ಥಂ ಕುರ್ಮೋವಃ ಕರ್ಮವಾಂಛಿತಂ ॥ ೪ ॥

ನನು ನಾರಾಯಣಪರಾಸ್ತದ್ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥಿನಃ ।
ಜಗತ್ಯಟಂತಿ ನಾತ್ಮಾರ್ಥಂ ಭಾಸ್ಕರಾ ಇವ ಭಾಸ್ಕರಾಃ ॥ ೫ ॥

ಮಹೀಪಾಲವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಹೀದೇವೋಭ್ಯಭಾಷತ ।
ಮಹಾವಶ್ಯಸ್ಯಮಹತೋಯುಕ್ತಮೇತತ್ತ್ವವೋದಿತಂ ॥ ೬ ॥

ರಕ್ಷೋಭ್ಯಾಮತಿರೂಕ್ಷಾಭ್ಯಾಂವಿಹಿತೌ ಮೇ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ।
ಯಜ್ಞಾಸ್ತದ್ರಕ್ಷಣೋದ್ದೇಶೀ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ॥ ೭ ॥

ಅವಧ್ಯಯೋಃ ಶಂಭುವರಾದವಧ್ಯಾನಕೃತೋಃ ಸತಾಂ ।
ಮಚ್ಛಾಪೋಪಿ ತಯೋರ್ಮೋಘಃ ಸ್ಯಾದಗ್ನಿಹುದಯೋರಿವ ॥ ೮ ॥

ಜ್ಯೇಷ್ಠಂಶ್ರೇಷ್ಠಂ ತವ ಸುತಂ ರಾಮಂ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ ।
ನಿಯುಂಕ್ಷ್ವ ತದ್ವಧಾಯಾಸು ಶ್ರೇಯಸ್ತೇ ಭವಿತಾಧ್ರುವಂ ॥ ೯ ॥
ವೇದಾಹಂ ವೇದಸಂವೇದ್ಯಂ ತೇಜೋ ರಾಜನ್ ಸುತಸ್ಯ ತೇ ।
ಸುರಾಸುರೈರಪ್ರಧೃಷ್ಯಂ ವಶಿಷ್ಠಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತೇ ದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೧೦ ॥
ಇತಿ ತಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುಮೋಹ ಸಮಹೀಪತಿಃ ।
ವಿತ್ರಸ್ತೋ ನಿಜಪುತ್ರಸ್ಯ ವಿರಹಾನಲ ಶಂಕಯಾ ॥ ೧೧ ॥
ಲಬ್ಧ ಸಂಜ್ಞೋ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಮುಹುರಾರ್ತೋ ನರೇಶ್ವರಃ ।
ವಿನಿಶ್ವಸ್ಯ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದೀನೋ ದೀನಮಭಾಷತ । ॥ ೧೨ ॥
ಸುಕುಮಾರಂ ಕುಮಾರಂ ಮೇ ಸುಖಂ ಸುಖವಿವರ್ಧಿತಂ ।
ಅನಸ್ತ್ರಜ್ಞಮಯುದ್ಧಜ್ಞಂ ನ ರಾಮಂ ನೇತುಮರ್ಹಸಿ ॥ ೧೩ ॥
ನವ ವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪರಿತಪ್ತಃ ಸುತಾಶಯಾ ।
ರಾಮಾನನೇಂದುನೇದಾನೀಮಹಮಾನಂದಿತೋ ಮುನೇ ॥ ೧೪ ॥
ಸೋಹಂ ಮುಹೂರ್ತಮಪ್ಯೇನಂ ಹಿತ್ವಾ ನ ಸ್ಥಾತುಮುತ್ಸಹೇ ।
ಮಮ ಪ್ರಾಣ ಇವ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ತಸ್ಮಾದ್ರಾಮೋ ನ ನೀಯತಾಂ
ಮಾಯಿಭೀರಾಕ್ಷಸೈರ್ಯೋದ್ಧುಂ ಮಾಂ ಮುಹುರ್ಜಿತಕಾಶಿನಂ ।
ಚತುರಂ ಚತುರಂಗೇಣ ಚಕ್ರೇಣ ಸಹಿತಂ ನಯ ॥ ೧೫ ॥

ಯದಿ ರಾವಣ ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಯುಷ್ಮಾನ್ನಿಘ್ನಂತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸರ್ವ ಏನಾಶೋ ನೋ ಜಗತ್ಸ್ಯಾದಧರೋತ್ತರಂ ॥ ೧೭ ॥
ಸವಾಸವಾಃ ಸುರಗಣಾ ಯನ್ನಾಮ್ನೈವ ಪ್ರದುದ್ರುವುಃ ।
ವೈರಂ ಸ್ವೈರಂ ಕಥಂ ಯಾಮ ತೇನ ತತ್ರಾನುಚಿಂತ್ಯತಾಂ ॥ ೧೮ ॥
ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ದೇಹೋಯಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುನಾ ।
ತಸ್ಮಾದ್ಯಾವಾನ್ ಮಮಪ್ರಾಣಾಸ್ತಾವದ್ಯೋತ್ಸ್ಯೇಮಿವೋರಿಪೂನ್
ಇತಿ ತದ್ವಚನಾಜ್ಯೇನ ಪ್ರಜ್ವಾಲತ್ತಾಪಸಾನಲಃ ।
ನಿಶಾಚರಾಪರಾದಾಖ್ಯೈಃ ಶುಷ್ಕವೃಕ್ಷೈಃ ಪುರಾಜ್ವಲನ್ ॥ ೨೦ ॥
ಕೋಸಾಟೋಪಂ ಮುನೇರ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಸಿಷ್ಠೋ ನೃಪಮಬ್ರವೀತ್
ಪ್ರತಿಶ್ರುತಂ ತ್ವಯಾ ರಾಜನ್ ಕುರ್ಯಾಮಿಷ್ಟಮಿತಿ ಧ್ರುವಂ ॥ ೨೧ ॥
ಅಭ್ಯಾಗತಾಯ ವಿಪ್ರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಯ ಇಯಕ್ಷವೇ ।
ವೈಷ್ಣವಾಯ ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ನಾಕರ್ತುಂ ರಾಘವಾರ್ಹಸಿ ॥ ೨೨ ॥
ಮಹಿಮಾಹಿಮಹಾನಸ್ಯ ತ್ವತ್ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸುಸಂವೃತಃ ।
ಯೇನಾಯಂ ಕುಪಿತೋ ಲೋಕಾನ್ನಿರ್ದಹೇಚ್ಚ ಚತುರ್ದಶ ॥ ೨೩ ॥
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಪಿ ತೇಜಸ್ವೀ ನಾರಾಯಣ ಪರಾಯಣಃ ।
ಸಮರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ ತೇಸೂನೋಃ ಸಹಾಯತ್ವಂ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ॥ ೨೪ ॥

ಜಯಾಸುಪ್ರಭಯೋಃ ಪೂರ್ವಂ ಜಾತಂ ಯದ್ದಕ್ಷಕನ್ಯಯೋಃ ।
ತದಸ್ತ್ರಶತಕಂ ವೇದ ಸೋಽನ್ಯಚ್ಚಾಗ್ರೇ ಮಹೀಸುರಃ ॥ ೨೫ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ರಾಮೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಗಂತವ್ಯಂ ಮುನಿನಾ ಸಹ ।
ಹಂತವ್ಯಂ ರಾಕ್ಷಸಕುಲಂ ತ್ರಾತವ್ಯಂ ಯಜ್ಞಕರ್ಮ ತತ್ ॥ ೨೬ ॥

ವಸಿಷ್ಠವಾಕ್ಯಮಾಕರ್ಣ್ಯ ರಾಘವೋ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ।
ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ಸುಪ್ರೀತಃ ಕೌಶಿಕಾಯ ಸಮರ್ಪಯತ್ ॥ ೨೭ ॥

ದೋರ್ದಂಡಾರ್ಪಿತ ಕೋದಂಡೌ ಶುಭಾಲಾಪೌ ಕಲಾಪಿನೌ ।
ಕಿಶೋರಾವಪಿ ಶೂರೌ ತೌ ಸುಸ್ಮಿತೌ ಮುನಿಮೀಯತುಃ ॥ ೨೮ ॥

ಮುಮುದುಸ್ತೌ ಪ್ರಜಾವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾನುಯಾಯಿನೌ ।
ವಾಗೀಶಮನುಗಚ್ಛಂತಾವಿಂದ್ರಾವಿಷ್ಣೂ ಇವಾಮತೌ ॥ ೨೯ ॥

ಅಧ್ಯರ್ಧಯೋಜನಾಧ್ವಾನಂ ಗತ್ವಾಗತಿ ವಿದಾಂ ವರಃ ।
ಸರಯ್ವಾ ಉತ್ತರತೀರೇ ಕೇಶವಂ ಕೌಶಿಕೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩೦ ॥

ತಾತ ಮಂತೌ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಬಲಾಮತಿಬಲಾಮಪಿ ।
ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾದಿಶಮನೌ ಬ್ರಹ್ಮೋಕ್ತೌ ಸರ್ವಕಾಮದೌ ॥ ೩೧ ॥

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಾದ್ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾನ್ಮಂತ್ರೌ ಶುಶ್ರಾವ ಮಾಧವಃ ।
ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಪೂರ್ಣಕಾಮೋಽಪಿ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಾನುಶಿಕ್ಷಕಃ ॥ ೩೨ ॥

ಮುನಿನಾ ಲಾಲಿತೌ ಕಾಮಂ ನರದೇವ ಕುಮಾರಕೌ ।
ನಿಶಾಯಾಂ ಸರಯೂತೀರೇ ರೇಮಾತೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ॥ ೩೩ ॥
ಸಾಂಧ್ಯಂ ಕೃತ್ಯಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಭಾತೇ ಸುಪ್ರಭಾಯಯುಃ ।
ಆಶ್ರಮಂ ಸರಯೂ ಗಂಗಾ ಸಂಗಮೇನಂಗವಲ್ಲಭಂ ॥ ೩೪ ॥
ಯತ್ರ ಹೈಮವತೀ ಕಾಂತಲೋಚನಾನಲಜಿಹ್ವಯಾ ।
ಅನಂಗೋನಂಗತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತಾಂ ರಾತ್ರಿಂ ತತ್ರತೇವಸನ್ ॥ ೩೫ ॥
ಕೌತೂಹಲೇನ ಮಹತಾ ಮಹಾಮುನಿಗಣಾ ಹರಿಂ।
ಅರ್ಚಯಾಂ ಚಕ್ರಿರೇ ತತ್ರ ರಾಮನಾಮಾನಮಾಗತಂ ॥ ೩೬ ॥
ಮುನಯೋ ವಿನಯೋಪೇತಾಃ ಪಶ್ಯಂತೋ ರಾಘವಾನನಂ ।
ಸುಭಾತಂ ನ ಇತಿ ಪ್ರೀತಾಃ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸ್ತಿಂ ಪ್ರಚಕ್ರಿರೇ ॥ ೩೭ ॥
ಉಪಸ್ಥಿತಾಮುಪಾರುಹ್ಯ ನಾವಂ ನರವರಾತ್ಮಜೌ ।
ಸವಿಪ್ರೌತೇರತುರ್ಗಂಗಾಂ ಸುಸ್ವನಾಂ ಸರಯೂ ಜಲೈಃ ॥ ೩೮ ॥
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವನಂ ತತೋ ಘೋರಂ ಗಚ್ಛನ್ ಪಪ್ರಚ್ಛರಾಘವಃ ।
ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ಕಸ್ಯೇದಂ ವನಂ ಘೋರಮಹೋ ಇತಿ ॥ ೩೯ ॥
ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನ್ ವಿಪ್ರೋ ರಾಮೈತೇ ವಿಷಯಾಃ ಪುರಾ ।
ಮಲಯಶ್ಚ ಕರೂಶಾಶ್ಚ ಸ್ಫೀತೌ ಇಂದ್ರಪ್ರಸಾದತಃ ॥ ೪೦ ॥

ಸಕೇತು ನಾಮ್ನೋಯಕ್ಷಸ್ಯ ತಾಟಕಾತನಯಾಪುರಾ ।
ಅವಧ್ಯಾಬ್ರಹ್ಮವರತೋ ನಾಗಾಯುತಬಲಾಭವತ್ ॥ ೪೧ ॥
ಭಾರ್ಯಾಸುಂದಸ್ಯ ಮಾರೀಚಮಾತಾಸಾಗಸ್ತ್ಯಶಾಪತಃ ।
ರಕ್ಷಸ್ತ್ವಂ ಸಸುತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನರಾನತ್ತ್ಯತಿನಿರ್ದಯಾ ॥ ೪೨ ॥
ಪಶ್ಯಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಣಕಪಾಲಾಸ್ಥಿಕಲಾಪಕಂ ।
ತ್ವಾದೃಶಾನಾಂ ಸುದುರ್ದರ್ಶಂ ಮಾನ್ಯಂ ಕಿಂ ಮನ್ಯತೇ ಭವಾನ್ ೪೩
ಉಕ್ತ್ವೇತಿ-ಮೌನತಾಂ ಯಾತೇ ಮುನೌ ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯಃ ।
ಪ್ರಾವಿಶತ್ಸಹಿತಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ತಾಟಕಾಭವನಂ ವನಂ ॥ ೪೪ ॥
ಚಾಪಂ ಚಾಪಧರಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಜೃಂಭಯತ್ಯದಹತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ।
ಸ್ಫುಲಿಂಗವತ್ಸವಿಷ್ಫಾರಃ ತಾಟಕಾಕರ್ಣಕೋಟರಂ ॥ ೪೫ ॥
ಯಾವದ್ವಿಷ್ಫಾರಸಂತ್ರಸ್ತಾ ವನಾನ್ಮೃಗಖಗಾದಯಃ ।
ನೋತ್ಥಿತಾಃ ಪ್ರೋತ್ಥಿತಾತಾವದಾಪಪಾತಕ್ಷಪಾಚರೀ ॥ ೪೬ ॥
ಮಹಾಕಾಯಾಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ವ್ಯಾತ್ತಾನನಮಹಾಗುಹಾಂ ।
ಅವೇಕ್ಷ್ಯೋದ್ಯತಹಸ್ತಾಂ ತಾಂ ರಾಮಸ್ತಸ್ಥಾವನಾಕುಲಃ ॥ ೪೭ ॥
ವಾತ್ಯೇವಾತ್ಯಂತಸಂವೇಗಾಭೂಯಃ ಕೋಲಾಹಲಃ ಸ್ವನಾ ।
ರಾಕ್ಷಸೀಸ್ತ್ಸಾರಜೋವರ್ಷಂ ರಾಜಪುತ್ರೇ ವವರ್ಷ ಹ ॥ ೪೮ ॥

ಪುನರ್ಮಾಯಾವಿನೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಿಲಾಜಾಲಾಭಿವರ್ಷಿಣೀಂ ।
ಚಕರ್ತಾಸ್ಯಾಃ ಕರೌಘೋರೌಪತ್ರಿಭ್ಯಾಂ ಪತ್ರಿಕೇತನಃ ॥ ೪೯ ॥

ಸೌಮಿತ್ರಿಣಾ ವಿವೃಕರ್ಣ್ಣೋಽಷ್ಠ ನಾಸಿಕಾ ಕಾಮರೂಪಿಣೀ ।
ಅಂತರ್ಹಿತಾಸಾಧ್ವಹಿತಾಶಸ್ತ್ರವೃಷ್ಟಿಮವಾಕಿರತ್ ॥ ೫೦ ॥

ಮುನಿರೂಚೇ ತದಾ ರಾಮಂ ವನಿತಾವಧಲಜ್ಜಿತಂ ।
ವತ್ಸ ಸಜ್ಜನಕೃತ್ಯೇಽಯಂ ಹನ್ಯತಾಂ ಹನ್ಯತಾಮಿತಿ ॥ ೫೧ ॥

ಚಕ್ರವತ್ ಪರಿವೃತ್ತಾಂ ತಾಂ ಚಕ್ರಭೃತ್ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ ।
ಅಪ್ರಯಾಸಃ ಕ್ಷಣೇನೈವ ಚಕಾರ ಶರಪಂಜರೇ ॥ ೫೨ ॥

ತಮಾಪತಂತೀಮವಲೋಕ್ಯ ಪುಂಸಾ ।
ಸ್ವಧರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಧಿತ್ಸುಃ
ಉರಃ ಕವಾಟಂ ಖಲು ತಾಟಕಾಯಾಃ ।
ಸ್ವಪಾಟವಾತ್ಪಾಟಿತವಾಂಛರೇಣ ॥ ೫೩ ॥

ಜಯ ಜಯ ಜಗತಾಂ ಪತೇ ನಮಸ್ತೇ ।
ಭವತು ಜಯಾಂಕುರ ಏಷ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಃ

ಇತಿ ವದದಭಿನಂದಿನಾಕಿವೃಂದಂ ।
ಕುಸುಮಚಯಂ ಪ್ರವರ್ಷ ರಾಮಮೌಳೌ ॥ ೫೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ಚತುರ್ಥಃ ಸರ್ಗಃ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಸಾನುಜಃ ಸಜಗನ್ನಾಥೋ ಮಾನಿತೋ ಮುನಿನಾ ಭೃಶಂ ।
ಉಷಿತಸ್ತತ್ರತಾಂ ರಾತ್ರಿಂ ಪ್ರಭಾತೇ ನಿಯಮಂ ವ್ಯಧಾತ್ ॥ ೧ ॥
ಋಷೀರಹಸಿ ರಾಮಾಯ ದದಾವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ವೈಷ್ಣವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಮಸ್ತ್ರಂಚ ಶೈವಾಗ್ನೇಯಾದಿಕಾನಿಚ ॥ ೨ ॥
ಉಪಸಂಹಾರರೂಪಾಣಿ ಜೃಂಭಕಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯುಪಾದಿಶತ್ ।
ಸ್ವಕೀಯಕರ್ತೃವ್ಯತಯಾ ಸರ್ವಜ್ಞಾಯ ಜಗದ್ಭೃತೇ ॥ ೩ ॥
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಹ್ಯಸ್ತ್ರರೂಪಾಃ ಪರಿವಾರ್ಯಾರ್ಯಸಂಮತಂ ।
ಪ್ರೋಚುಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕಿಂಕರಾಸ್ತೇ ವಯಂತ್ವಿತಿ ॥ ೪ ॥

ಸೌಮಿತ್ರಿರಪ್ಯಮಿತ್ರಚ್ಛಿದ್ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದವಾಪ್ತವಾನ್ ।
ಸಮಸ್ತಾನಿ ಮಹಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಾದೀನಿ ಬೃಹನ್ಮನಾಃ ॥ ೫ ॥
ತಾನನುಜ್ಞಾಪ್ಯಕಾಕುತ್ಸ್ಥೋಽಗಚ್ಛನ್ ಪಪ್ರಚ್ಛಸರ್ವವಿತ್ ।
ಪಶ್ಯನ್ನಾಶ್ರಮಮಾರಾತ್ಸಃ ಕೋಽಯಂ ದೇಶ ಇತಿದ್ವಿಜಂ ॥ ೬ ॥
ತಮಬ್ರವೀತ್ ಗಾಧಿಸುತಸ್ತಾತಾಯಂ ಪರಮಾಶ್ರಮಃ ।
ಅಧಿಷ್ಠಿತಃ ಪುರಾಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ ॥ ೭ ॥
ಬಹವೋತ್ರ ತಪಸ್ಯಂತಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಿದ್ಧತ್ವಮಾಯಯುಃ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮೋನಾಮ ಸಿದ್ಧೇರ್ದಾತೌಹ್ಯಧೋಕ್ಷಜಃ ॥ ೮ ॥
ಬಲೇರ್ಬಲೇನ ಸಂತ್ರಸ್ತೈರ್ದೇವೈರತ್ರಾರ್ಥಿತೋ ಹರಿಃ
ಕಶ್ಯಪೇನಾಪಿ ತಪಸಾ ತತೋದಿತ್ಯಾಃ ಸುತೋಽಭವತ್ ॥ ೯ ॥
ವಾಮನೋ ವಾಮನೇತ್ರೋಽಸೌ ವಾಮಏವಾಮರದ್ವಿಷಾಂ ।
ಅಯಾಚತಬಲೇಸ್ತ್ರೀಣಿ ಪದಾನಿಕಿಲ ಲೀಲಯಾ ॥ ೧೦ ॥
ದತ್ತಮಾತ್ರೇ ಬಲೀಂದ್ರೇಣ ಭೂಲೋಕೇ ತ್ರಿಪದಾಹ್ವಯೇ ।
ಅಣೋರಣೀಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾನ್ ಭಗವಾನಭೂತ್॥ ೧೧ ॥
ತಸ್ಯತ್ರಿವಿಕ್ರಮಸ್ಯಾಯ ಮಾಶ್ರಮಶ್ಚಿತ್ರವಿಕ್ರಮ ।
ವಯಂಚಾನ್ಯೇ ಚ ಮುನಯೋ ವಸಾಮೋತ್ರಮಹಾಮುನೇ ॥ ೧೨ ॥

ಇತ್ಯಾಲಪಂತಸ್ತ್ವಾಲಾಪಾಂಸ್ತೇ ತಮಾಶ್ರಮಮಾವಿಶನ್ ।
ಉತ್ಸವೋ ಮುನಿನೇತ್ರಾಣಾಂ ಭಾಸ್ಕರೋಽಪ್ಯಬ್ಧಿಮಾವಿಶತ್
ಸಪ್ತರ್ಷಿಭಿಃ ಸಮೇತೋಽಥ ಷಡನ್ವ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ।
ಕೌಶಿಕಃ ಕೋಸಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯಜ್ಞಮಾರಭತಾಜ್ಞಯಾ ‖ ೧೪ ‖

ತತಃ ಷಷ್ಠೇಽಹ್ನಿ ಭೂಯಿಷ್ಠೇ ಸಂಪ್ರವೃತ್ತೇ ಕ್ರತೂತ್ತಮೇ ।
ಜಜ್ವಾಲ ವೇದಿಃ ಸಕಲಾ ಹಾಹಾಕಾರೋ ಮಹಾನಭೂತ್ ‖ ೧೫ ‖

ಆಕರ್ಣ್ಯ ಖೇ ಕಲಕಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ರಾಕ್ಷಸೌ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛಲಕ್ಷ್ಮಣೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಪಂ ಚಾದತ್ತ ರಾಘವಃ ‖ ೧೬ ‖

ನಪ್ರಾದೂಷಯತಾಂ ಯಾವತ್ತೌ ಶೋಣಿತವಮದ್ರವೈಃ ।
ಯಜ್ಞಂ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಸ್ತಾವತ್ ಘೋರಂ ಶರಮಮುಂಚತ ‖ ೧೭ ‖

ರಾಮ ಮುಕ್ತೇಷು ವೀರ್ಯೇಣ ವಿದ್ರುತ್ಯ ಶತಯೋಜನಂ ।
ಮಾರಿತೋಽಸ್ಮೀತಿ ಮಾರೀಚೋ ಮಮಜ್ಜ ಲವಣಾರ್ಣವೇ ‖ ೧೮ ‖

ಜ್ವಲನಜ್ವಾಲಮಾದಾಯ ಸಪುನಃ ಸಾಯಕಾಂತರಂ ।
ಸುಬಾಹುಂಚ ಮಹಾಬಾಹುಂ ನಿನ್ಯೇ ಯಮನಿಕೇತನಂ ‖ ೧೯ ‖

ಪುನಶ್ಚಾಪಾತಯದ್ಬಾಣೈಃ ಶಿರಾಂಸಿ ಪಿಶಿತಾಶಿನಾಂ ।
ತಾಲಾನಾಮಿವ ಪಕ್ವಾನಿ ರಾಮಃ ಕೇಚಿತ್ಪ್ರರಾದ್ರವನ್ ‖ ೨೦ ‖

ಉದವಸ್ಯ ದ್ವಿಜೋ ಯಜ್ಞಂ ಮುನಿಮಂಡಲಸಂವೃತಃ ।
ಪ್ರಶಶಂಸ ಭೃಶಂ ರಾಮಮಾಶೀರ್ಭಿರಭಿಪೂರಯನ್ ॥ ೨೧ ॥

ತಸ್ಯಾಂ ರಾತ್ರ್ಯಾಂ ವ್ಯತೀತಾಯಾಂ ಮುನೀಂದ್ರೋ ಮುನಿಸಂಸದಿ ।
ಸಾನುಜಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚೇದಂ ಮಧುರಂ ಮಧುಸೂದನಂ ॥ ೨೨ ॥

ಸ್ವಯಂವರೋ ವರೋನಾಮ ಜಾನಕ್ಯಾ ಭುವಿ ಘೋಷ್ಯತೇ ।
ಮಹೋತ್ಸವೋತ್ಸುಕಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿದೇಹಾನ್ ಯಾಂತ್ಯಹೋಜನಾಃ
ತಾಮಿಚ್ಛಂತೋ ಹಿ ಗಚ್ಛಂತಿ ರಾಜಾನೋ ರಾಜನಂದನ ।
ಯಾಸ್ಯಾಮೋ ವಯಮಪ್ಯತ್ರ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಸ್ತಂ ಮಹೋತ್ಸವಂ ॥೨೪॥

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮುನಿವರೋ ಮುನಿಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಃ ।
ಸ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಯಾದುತ್ತರಾಂ ದಿಶಮುತ್ತಮಾಂ ॥ ೨೫ ॥

ನದರಾಜಸ್ಯ ಶೋಣಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಂತಂ ಮಹಾಮುನಿಃ।
ಉವಾಸ ತತ್ರ ತಾಂ ರಾತ್ರೀಂ ಸಹಶಿಷ್ಯೈಃ ಸರಾಘವೈಃ ॥ ೨೬ ॥

ಪುರಾ ಕುಶಿಕಪುತ್ರಾಣಾಂ ದೇಶಾಂಸ್ತಾನವಲೋಕಯನ್ ।
ಕಥಾಂ ಸಕಥನೀಯಾನಾಂ ಕಥಯಾಮಾಸ ತಾಪಸಃ ॥ ೨೭ ॥

ಕುಶನಾಭಸುತಾದ್ಭೂಪಾತ್ಕುಶಪೌತ್ರಾನ್ಮಹಾಬಲಾತ್ ।
ಗಾಧಿನಾಮ್ನೋ ನಿಜಂ ಜನ್ಮ ರಾಮಾಯಾಹಸ್ಮ ಕೌಶಿಕಃ ॥ ೨೮ ॥

ಪ್ರಾತಿಷ್ಠಂತ ತತಃ ಪ್ರಾತರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ರಾಘವ್ವಾನಿತಾಃ ।
ಅನ್ಹಾಯ ಜಾನ್ಹವೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಧ್ಯಾನ್ಹೇ ವಿಶ್ರಮಂ ಯಯುಃ ೨೯
ಸಾನುಜಸ್ತತ್ರ ಕಾರುತ್ಥ್ಸ್ನೇ ಹವಿರ್ಭುಕ್ತ್ವಾಮೃತೋಪಮಂ ।
ಜ್ಞಾನಂಚ ಪಪೃಚ್ಛ ಮುನಿಂ ವಿಜ್ಞಾನಾಯ ಸತಾಂ ಪ್ರಭುಃ॥ ೩೦ ॥
ಇಯಂ ಗಂಗಾ ಕುತೋ ಜಾತಾ ಗಾಂ ಜಗಾಮ ಕಥಂ ಪುನಃ ।
ರಾಘವೇಣೇತ್ಯಭಿಹಿತೋ ಹಿತಾಯೋಚೇ ಸತಾಂ ಮುನಿಃ ॥ ೩೧ ॥
ಅಭೂತಾಮದ್ಭುತಗುಣೇ ಉಭೇ ಹಿಮವತಃ ಸುತೇ ।
ಗಂಗಾಗಮದ್ಯ್ಯಸಿಂಧುತ್ವಂ ಉಮಾಗಿರಿಶದಾರತಾಂ ॥ ೩೨ ॥
ಶಿವಸ್ಯ ಶಿವಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ರತಿಯೋಗೋನ್ವವರ್ತತ।
ದಿವ್ಯವರ್ಷಸಹಸ್ರಂಚ ನೈಕತ್ರಾಪಿ ಪರಾಜಯಃ ॥ ೩೩ ॥
ತದ್ವೀರ್ಯಭೀರುಭಿರ್ದೈವೇಃ ಸುರತೇ ವಿಹತೇ ಹರಃ ।
ವಿಸಸರ್ಜ ನಿಜಂ ವೀರ್ಯಂ ಜಾನ್ಹವೀವನ್ಹಿ ಭೂಮಿಷು ॥ ೩೪ ॥
ಸರ್ವೈರಧಾರ್ಯಂ ತದ್ವೀರ್ಯಂ ಸಂಭೂತಂ ಭೂತಿದಂ ಸತಾಂ
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕುಮಾರಃ ಸ್ಕಂದೋಭೂಚ್ಛಿವಯೋರ್ನಂದನಃ ಪ್ರಿಯಃ
ತಂ ಕಾರ್ತ್ತಿಕೇಯಂ ಗಾಂಗೇಯಮಾಗ್ನೇಯಂ ಚ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ।
ಸೇನಾಪತಿಂ ಸುರಪತಿರ್ಯಂ ಕೃತ್ವಾನ್ಯಹನದ್ರಿಪೂನ್ ॥ ೩೬ ॥

ವಾಸುದೇವಪ್ರಸಾದಾಯ ಶಿವಾಭ್ಯಾಂ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಂ ।
ಏವಂ ವಿಧಾ ಮಹಾದೇವೀ ಗಂಗಾವತರಣಂ ಶೃಣು ॥ ೩೭ ॥
ಪುರಾಪಾದೋದಕಂ ಗಂಗಾಚಕ್ರಿಣೋ ವಿಕ್ರಮತ್ರಯೇ ।
ಕುತಶ್ಚಿತ್ಕಾರಣಾಜ್ಜಾತಾ ಗಿರೇರ್ಭೂಯೋದಿವಂ ಗತಾ ॥ ೩೮ ॥
ಭೂಪೋಽಭೂತ್ಸಗರೋನಾಮ ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣಃ ।
ಪೂರ್ವಜೋ ಭವತಾಂ ಪೂರ್ವಂ ತಪಸ್ತೇಪೇ ಸುತೇಚ್ಛಯಾ ॥ ೩೯ ॥
ಏಕಸ್ಯಾಮೇಕಪುತ್ರೋಽಭೂದೇಕವಂಶ್ಯೋಽಸಮಂಜಸಃ ।
ಅಪರಸ್ಯಾಂ ಪರಾಕ್ರಾಂತಂ ಪುತ್ರಷಷ್ಟಿ ಸಹಸ್ರಕಂ ॥ ೪೦ ॥
ಸಯೋಗೀ ಸಂಗಸಂವಿಗ್ನೋ ನೃಶಂಸತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶಯನ್ ।
ಏಕಪುತ್ರೋ ಜಾತಪುತ್ರಃ ಪಿತ್ರಾತ್ಯಕ್ತೋಽಗಮದ್ವನಂ ॥ ೪೧ ॥
ಅದೀಕ್ಷಿತಾಶ್ವಮೇಧೇನ ಸಗರಃ ಸ ಕದಾಚನ ।
ಶತಕ್ರತುರದೃಶ್ಯೋಽಸ್ಯ ಮೇಧ್ಯಂ ಹಯಮುಪಾಹರತ್ ॥ ೪೨ ॥
ಮೇಧ್ಯಮಶ್ವಮಭೀಪ್ಸಂತಃ ಸಾಗರಾ ಅಖನನ್ ಭುವಂ ।
ಆಸಮುದ್ರಾದಹೋ ತಸ್ಮಾತ್ಸಾಗರಃ ಸಾಗರೋಽಭವತ್ ॥ ೪೩ ॥
ಕಪಿಲಾಖ್ಯಂ ಪರಂಜ್ಯೋತಿರಶ್ವಚೋರೋಽಯಮಿತ್ಯಮೀ ।
ಅಭಿಪೇತುರ್ಜಿಘಾಂಸಂತಃ ಪತಂಗಾ ಇವ ಪಾವಕಂ ॥ ೪೪ ॥

ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಲೋಚನೋನ್ಮೀಲನಾನಲಃ ।
ಅದಹತ್ತಾನ್ನತಚ್ಚಿತ್ರಂ ಸರ್ವಸಂಹಾರಿಣೋ ಹರೇಃ ॥ ೪೫ ॥

ಅಶ್ವಾನ್ವೇಷೀ ತತಃ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಅಂಶುಮಾನಾಸಮಂಜಸಃ ।
ನನಾಮ ತಸ್ಮೈ ನಾಥಾಯ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಮಿತಿ ॥ ೪೬ ॥

ಅನುಗ್ರಹಾದನುಗ್ರಾಂ ಗಾಂ ಕರುಣಾಮೃತವರ್ಷಿಣೀಂ
ಊಚೇ ದೇವೋಹಯಸ್ತಾತ ಯಜ್ಞೀಯೋನೀಯತಾಮಿತಿ ॥ ೪೭ ॥

ಅಶ್ವಾನೀಯ ಕುಮಾರೋಽಶ್ವಂ ಪಿತಾಮಹಮುಖಂ ಮಹಾನ್ ।
ಸಾಧಯಾಮಾಸ ಶಾಂತಾತ್ಮಾ ಶಮೀಹಸ್ಯಾತ್ರಪರಾಕ್ರಮೀ ॥ ೪೮ ॥

ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಂ ಗಮಯಿತುಂ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತಾನ್ ಪಿತೄನ್ ।
ಸದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಜ್ಞಯಾ ತೇಪೇ ತಪೋ ಗಂಗಾವತಾರಣಂ ॥ ೪೯ ॥

ಕಾಲಧರ್ಮಂ ಗತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಅಕೃತಾರ್ಥೇ ನರೇಶ್ವರೇ
ತತ್ಸುತೇ ಚ ದಿಲೀಪಾಖ್ಯೇ ತಸ್ಥೌ ತಪಸಿ ತತ್ಸುತಃ ॥ ೫೦ ॥

ಪ್ರಸಾದಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಗಂಗಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯರಾಜಾ ಭಗೀರಥಃ
ತಸ್ಯಾಃ ಪತಂತ್ಯಾಭರ್ತಾರಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ನಾಭ್ಯಪದ್ಯತ ॥ ೫೧ ॥

ವಿಷ್ಣುಪದ್ಯಾಧೃತೌ ಯೋಗ್ಯಂ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರೇಸರಂ ಹರಂ
ತೋಷಯಿತ್ವೈವ ತಪಸಾ ತಾಮವಾತಾರಯನ್ನದೀಂ ॥ ೫೨ ॥

ತಾಂ ಹಾರಗೌರೀಮತಿ ಚಿತ್ರಯಾತ್ರಾಂ ಜನ್ಹೋಃಶ್ಚ ಕನ್ಯಾತ್ವಮುಪಾಗತಾಂಸಃ
ನೀತ್ವಾ ತದಂಭಃ ಪರಿಸಿಕ್ತದೇಹಂ ನಿನಾಯನಾಕಂ ನಿಜತಾತಜಾತಂ ॥ ೫೩ ॥
ಹರಿಚರಣಸರೋಜಸಂಗಿನೀಯಂ ಹರತಿಮಹಚ್ಚಮಲಂ ನಚಿತ್ರಮೇತತ್
ಶ್ರವಣಮನನಕೀರ್ತ್ತನಾನಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಪದಾಯನುನೋಭಿರಾಮರಾಮಂ

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ

ಪಂಚಮಃ ಸರ್ಗಃ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಇತ್ಥಂ ಕಥಾ ಸಂಕಥಸ್ಯೈಃ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಾನುವರ್ತಿನಾಂ ।
ಕ್ಷಣದಾಭೂತ್ಕ್ಷಣಸಮಾ ಸರಾಮಾಣಾಂ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ॥ ೧ ॥
ನಾನಾಮುನಿಯುತಾ ನಾವಾ ಕೋಸಲೇಂದ್ರೌ ಸಕೌಶಿಕೌ ।
ಉತ್ತರಂ ತೀರಮುದ್ದಿಶ್ಯ ತೇರತುಃ ಸುರನಿಮ್ನಗಾಂ ॥ ೨ ॥
ವೈಶಾಲೀ ನಾಮ ನಗರೀಂ ವಿಶಾಲೇನ ಪುರಾಕೃತಾಂ ।
ಚಾರುಶಾಲಾಂ ವಿಶಾಲಾಂ ಚ ವಿವಿಶುಸ್ತೇ ಮಹೋದಯಾಂ ॥ ೩ ॥

ವಿಶಾಲಸ್ಯ ನೃಪಸ್ಯಾದಿಂ ರಾಘವಾಯಾಭ್ಯಧಾನ್ಮುನಿಃ ।
ತಸ್ಯ ವಂಶಂ ಚ ತದ್ವಂಶ್ಯೈರ್ವೈಶಾಲೀ ಶುಶುಭೇ ಪುರಿ ॥ ೪ ॥
ಮಮಂಥುರಂಬುಧಿಂ ದೋಗ್ಧುಂ ಪೂರ್ವಂ ಸರ್ವೇ ಸುರಾಸುರಾಃ ।
ತತ್ರಾಸೀನ್ಮಂದರೋ ಮಂಥಾ ನೇತ್ರಂ ನೇತ್ರಶ್ರುತೀಶ್ವರಃ ॥ ೫ ॥
ಸಹಸ್ರಹಸ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ಸ್ಥಿರೀಚಕ್ರೇದ್ರಿಮುದ್ಗತಂ ।
ಅಧಸ್ತಾದಪಿ ಗಚ್ಛಂತಂ ಕಚ್ಛಪಃ ಕರುಣಾಕರಃ ॥ ೬ ॥
ಸುರಾಸುರೇಷು ಶ್ರಾಂತೇಷು ಸಂಗೃಹ್ಯಾಹಿಮಿಹಾಜಿತಃ ।
ಮಂದರಂ ಸಮಮಂಥಾಥ ಚಲತ್ಕಂಕಣಭೂಷಣಃ ॥ ೭ ॥
ಚಂದ್ರೇಂದಿರಾದಯೋ ಜಾತಾಃ ಸರಸಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗಣಃ ।
ಹರಿರ್ಧನ್ವಂತರಿಸ್ತತ್ರ ಸುಧಾಕಲಶವಾನುದೈತ್ ॥ ೮ ॥
ಅಮೃತಂ ಹರತೋ ಮೋಹಾದಸುರಾನಸುರಾಂತಕಃ ।
ಮೋಹಯನ್ ಮಹಿಳಾರೂಪೀ ಹೃತ್ವಾ ಸ್ವೇಭ್ಯೋ ದದೌ ಸುಧಾಂ
ಪುನಃ ಸುರಾಸುರರಣೇ ಹತಪುತ್ರಾ ದಿತಿಃ ಪತಿಂ ।
ವಿಲೋಕ್ಯ ಗರ್ಭಂ ಲೇಭೇಯಂ ತಂ ಚಕರ್ತ ಚ ವಜ್ರಭೃತ್ ॥ ೧೦ ॥
ಮಾ ರೋದೀರಿತಿ ಸೋವಾದೀದ್ಯದ್ಗರ್ಭಂ ದಲಸಾದ್ಧರಿಃ ।
ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಮರುತೋ ನಾಮ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯಾಭವನ್ ಪ್ರಿಯಾಃ

ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಭಕ್ತಾನಾಮುತ್ತಮಾಸ್ಸ್ಯುರ್ಹಿ ಸಂಪದಃ ।
ಅನ್ಯೇಷಾಮನ್ಯಥಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಸ್ತತ್ರ ಹೀದೃಶಃ ॥ ೧೨ ॥

ತಾಸಾಮಪ್ಸರಸಾಂ ಮಧ್ಯೇ ರಮ್ಯಾಮಾಹುರಲಂಬುಸಾಂ ।
ತಸ್ಯಾಮಯಂ ವಿಶಾಲೋಽಭೂದಿಕ್ಷ್ವಾಕೋಸ್ತವ ಪೂರ್ವಜಾತ್ ॥ ೧೩ ॥

ಇತ್ಥಮಾಲಪತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟೌ ಪುರುಷರ್ಷಭಾನ್ ।
ಸುಮತಿರ್ಮತಿಮಾನ್ ಪುರ್ಯಾಂ ವೈಶಾಲಸ್ತಾನಪೂಜಯತ್ ॥ ೧೪ ॥

ವಿಜಾನನ್ ವಿಪ್ರವಚನಾದ್ರಾಜಾ ತೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ।
ಅಲಾಲಯಜ್ಜಗಲ್ಲಾಲ್ಯೌ ಭೂಯೋ ಭುವನಸುಂದರೌ ॥ ೧೫ ॥

ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ ಶರ್ವರೀಂ ತತ್ರ ಪ್ರಭಾತೇ ನಿರ್ಗತಃ ಪುರಾತ್ ।
ಮಿಥಿಲೋಪವನಂ ಮಂದಪವನಂ ಪ್ರಾಪ ರಾಘವಃ ॥ ೧೬ ॥

ಮಿಥಿಲೋಪವನಪ್ರಾಂತೇ ದರ್ಶಯನ್ನಾಶ್ರಮಾಂತರಂ ।
ಗಾಧಿಸೂನುರುವಾಚೇದಂ ಮಧುರಂ ಮಧುಸೂದನಂ ॥ ೧೭ ॥

ಅತಿರಿಕ್ತಂ ತಪೋ ಹರ್ತುಂ ಗೌತಮಸ್ಯಾಶ್ರಮೇಽರಿಹಾ ।
ಸುರಕಾರ್ಯಂ ಸುರಪತಿಃ ಕುರ್ವನ್ ಭಾರ್ಯಾಂ ಸಮಸ್ಪೃಶತ್
ಋಷಿರಾಶ್ರಮಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತಜ್ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕುಪಿತೋಽಶಪತ್ ।
ವಿಫಲಃ ಸ್ಯಾದುಪಪತಿರುಪಲಾ ಭವ ಪುಂಶ್ಚಲೀ ॥ ೧೮ ॥

ರಾಮಾವಲೋಕನಾದ್ರಾಮಾ ಭವೇದಿತಿ ಕೃಪಾಕರಃ ।
ಶಾಪಮೋಕ್ಷಂ ಸ್ವಜಾಯಾಯೈ ಸೋಽಹಲ್ಯಾಯೈ ಪ್ರದತ್ತವಾ೯ ॥೨೦॥
ಪಿತೃದೇವಾಃ ಸುರೇಂದ್ರಾಯ ದದುರುತ್ಕೃತ್ಯ ಯೋಗತಃ ।
ನಿಜಮೇಷಸ್ಯ ವೃಷಣಂ ಸಮೇಷವೃಷಣಸ್ತತಃ ॥ ೨೧ ॥
ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮನಃಶಲ್ಯಂ ತ್ವದ್ಭಕ್ತಸ್ಯ ಸಮುದ್ಧರ ।
ಕರುಣಾಂ ಕುರು ಕಲ್ಯಾಣ್ಯಾಂ ಭವಾನ್ಹಿ ಕರುಣಾಕರಃ ॥ ೨೨ ॥
ಕೌಶಿಕೇನೈವಮುದಿತೋ ಮುದಿತೋ ಗತ ಆಶ್ರಮಂ ।
ಪ್ರೈಕ್ಷತೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯೇನ ತಾಮುಪಾಂಗೇನ ಶಾರ್ಙ್ಗಭೃತ್ ॥ ೨೩ ॥
ಸಾ ತದ್ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಕಾಂತಾ ಕಾಂತಪ್ರಿಯಾ ಬಭೌ ।
ನ ತಚ್ಚಿತ್ರಂ ಹರೌ ಏಶ್ವಂ ಯದ್ಭ್ರೂವಿಭ್ರಮಸಂಭವಂ ॥ ೨೪ ॥
ಉದಾರಚರಿತಂ ರಾಮಂ ಸದಾರಃ ಪರ್ಯಪೂಜಯತ್ ।
ಗೌತಮೋ ಭಕ್ತಿಭರಿತೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಮಾನಯತ್ ॥ ೨೫ ॥
ತತಃ ಪ್ರಾಗುತ್ತರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದಿಶಂ ದೇಶೇ ವಿಶಂಕಟೇ ।
ಯಜ್ಞವಾಟಂ ಸ ಯಜ್ಞೇಶೋ ಜನಕಸ್ಯ ಸಮೈಕ್ಷತ ॥ ೨೬ ॥
ಜನತಾಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಯಜ್ಞವಾಟಸ್ಯ ರಾಘವಃ ।
ನಾತಿದೂರೇ ವಿವಿಕ್ತೇ ಸ್ಮ ಸ್ಥಲ ಆಸ್ತೇ ಸಕೌಶಿಕಃ ॥ ೨೭ ॥

ಅಪೂರ್ವಪುರುಷೋಽಪೇತಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುಪಾಗತಂ ।
ಜನಕೋಽಭಿಯಯೌ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶತಾಂದಾದಿಭಿರ್ವೃತಃ ॥ ೨೮ ॥
ಮಹೋತ್ಸವಮುಪಾಯಾತಾ ನಾನಾಜನಪದಾಜನಾಃ ।
ದ್ರಷ್ಟುಮಭ್ಯಾಯಯೌ ರಾಮಂ ಸಸ್ತ್ರೀಬಾಲಾಶ್ಚ ನಾಗರಾಃ ॥ ೨೯ ॥
ಅಭಿಪೂಜ್ಯ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಪರಿವಾರಯುತಂ ಮುನಿಂ ।
ಲೋಕನಾಥಂ ವಿಲೋಕ್ಯೇದಂ ವಾಕ್ಯಮೂಚೇ ಮುನಿಂ ನೃಪಃ ॥ ೩೦ ॥
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮರಕತಶ್ಯಾಮಃ ಪದ್ಮಪತ್ರನಿಭೇಕ್ಷಣಃ ।
ನವಯೌವನಸಂಪನ್ನಃ ಕ ಏಷ ಪುರುಷರ್ಷಭಃ ॥ ೩೧ ॥
ಸಿಂಹಸ್ಕಂಧೋ ಮಹೋರಸ್ಕಃ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಃ ।
ಗಂಭೀರನಾಭಿಃ ಕೋಽನ್ವೇಷಃ ಕಂಬುಗ್ರೀವೋ ಮಹಾಭುಜಃ ॥ ೩೨ ॥
ಅವಿಸ್ಮಿತಸ್ಮಿತಮುಖೋ ಗಜರಾಜಗತಿಃ ಕವಿಃ ।
ಮುನೇ ಕೋಽಯಂ ವಿನಯವಾನಮಿತಾರ್ಥಂ ಮಿತಂ ವದನ್ ॥ ೩೩ ॥
ಅಂಗನಾನಾಮನಂಗೋಽಯಂ ತ್ವಾದೃಶಾನಾಂ ತು ಕಿಂಕರಃ ।
ವೈರಿಣಾಂ ಕೇವಲಂ ಕಾಲೋ ಯೋಗಿನಾಂ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ॥ ೩೪ ॥
ಸುಕುಮಾರಃ ಕುಮಾರೋಽಯಂ ಜನಾನಾಂ ನಯನೋತ್ಸವಃ ।
ಪಾದಪಲ್ಲವಯೋರಸ್ಯ ಭೂಸ್ಪರ್ಶಂ ನ ಸಹಾಮಹೇ ॥ ೩೫ ॥

ಅಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಪರಃ ಕೋಽಯಂ ಅಸ್ಯ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಂಸ್ಥಿತಃ ।
ಪ್ರತಿಬಿಂಬವದನ್ವೇತಿ ಬಿಂಬೋಽಪ್ಯೇಷ ಯಮಯಂ ಸದಾ ॥ ೩೬ ॥
ಪೃಚ್ಛತಿ ಸ್ವಚ್ಛಹೃದಯೇ ರಾಜನ್ಯೇವಂ ಜನಾಂತರೇ ।
ಕಿಂಚಿತ್ ಸ್ಮಿತ್ವಾವದದ್ವಾಣೀಂ ಪ್ರವೀಣೋ ಗಾಧಿನಂದನಃ ॥ ೩೭ ॥
ಅಯಂ ದಶರಥಸ್ಯಾಂಗ ನಂದನಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ಚಿಕೀರ್ಷುಃ ಸುರಕಾರ್ಯಾಣಿ ರಾಮೋ ನಾಮ ಮನೋರಮಃ ॥ ೩೮ ॥
ಅಯಂ ತಸ್ಯಾನುಜಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಶುಭಲಕ್ಷಣಃ ।
ಅಯೋಧ್ಯಾಯಾ ಮಯಾನೀತಾವೇತೌ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೩೯ ॥
ರಕ್ಷೋ ನಿಹತ್ಯ ಯಜ್ಞಂ ಮೇ ಲೀಲಯಾಯಮಪೀಪಲತ್ ।
ಅಪಾಂಗೇನ ಮುನೇಃ ಶಾಪಾದಹಲ್ಯಾಮಪ್ಯಮೂಮುಚತ್ ॥ ೪೦ ॥
ಧನ್ವಿನಾಮಗ್ರಣೀರೇಷ ಧನುಸ್ತವ ದಿದೃಕ್ಷತೇ ।
ಧಾನುಷ್ಕಹಾಲಕಾನಾಂ ಚ ನಿಕಷಾಶ್ಮಾಯಿತಂ ಕಿಲ ॥ ೪೧ ॥
ಸಮಸ್ತಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಮೇನಂ ಜಾಮಾತರಂ ಕುರು ।
ವೀರಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿರಿವ ಪುರಾಣಪುರುಷಂ ಪುರಾ ॥ ೪೨ ॥
ಗಾಮಿತ್ಥಂ ಗಾಧಿಪುತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗೌತಮನಂದನಃ ।
ಶತಾನಂದೋ ಮಹಾನಂದೋ ರಘುನಂದನಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೪೩ ॥

ರಾಮ ದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಸ್ವಾಗತಂ ಸಾನುಜಸ್ಯ ತೇ ।
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಮೇ ಜೀವಿತಾ ಮಾತಾ ಭವತಾ ಕರುಣಾವತಾ ॥ ೪೪ ॥
ಮನ್ಯೇ ಧನ್ಯಮಿಮಂ ಲೋಕೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಂ ಮಹಾಮುನಿಂ ।
ಅಂತೇವಾಸಿವದಸ್ಯೇತಿ ಯಂ ಭರ್ವಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ॥ ೪೫ ॥
ಏಷ ರಾಜಾ ಪುರಾ ರಾಮ ಗಾಧಿಸೂನುರ್ಮಹಾಬಲಃ ।
ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ವರಿಷ್ಠಸ್ಯ ಗಾಂ ಕಾಮದುಹಮಾಹರತ್ ॥ ೪೬ ॥
ಶಬಲಾ ಸಾ ಶಕಮ್ಲೇಂಭಯವನೈರ್ವಲ್ಲವಾದಿಭಿಃ ।
ಆತ್ಮನೋವಯವೋದ್ಭೂತೈರ್ಜಘಾನ ನೃಪತೇರ್ಬಲಂ ॥ ೪೭ ॥
ನರದೇವೋ ಮಹಾದೇವಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯವಾಪ್ತವಾ ।
ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಾಣಿ ಚ ಸರ್ವಾಣಿ ವಸಿಷ್ಠಂ ತೈರ್ಯುಯೋಧ ಸಃ ॥ ೪೮ ॥
ಬ್ರಹ್ಮಜೋ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡೇನ ವೈಷ್ಣವೇನ ತಮಭ್ಯಯಾತ್ ।
ಅಗ್ರಸತ್ತ್ವಾನಿ ಚಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಾದತಃ ॥ ೪೯ ॥
ವೈಷ್ಣವೇನೈವ ತಪಸಾ ಸಮರ್ಥೋ ಗಾಧಿನಂದನಃ ।
ಚಂಡಾಲಿತಂ ಚ ವಾಸಿಷ್ಠೈಸ್ತ್ರಿಶಂಕುಸ್ವರ್ಗಮಾನಯತ್ ॥ ೫೦ ॥
ಮಖೇ ಕ್ಲೃಪ್ತಂ ಪಶುತ್ವೇನ ಶುನಃಶೇಪಮುಪಾಹರತ್ ।
ಪುನಶ್ಚೋರುತಪಸ್ತೇಪೇ ವಾಸುದೇವಮಸೌ ಸ್ಮರೇ ॥ ೫೧ ॥

ಮೇನಕಾಯಾಂ ತು ಕಾಮೇನ ರಂಭಾಯಾಂ ಕ್ರೋಧತೋಽಪ್ಯಸೌ ।
ದೈವೇಚ್ಛಯಾ ತಪೋನಾಶಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇಽಪೇ ಪುನಸ್ತಪಃ ॥ ೫೨ ॥

ನಿರಾಹಾರೋ ನಿರುಚ್ಛ್ವಾಸೋ ನಿರಾಸ್ಪಂದೋ ನಿರಾಮಯಃ ।
ವರ್ಷಾಯುತಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ತಪಶ್ಚಕ್ರೇಽಥ ಚಕ್ರಿಣೇ ॥ ೫೩ ॥

ರಾಜರ್ಷಿತ್ವಮೃಷಿತ್ವಂ ಚ ಮಹರ್ಷಿತ್ವಂ ಮಹಾವ್ರತೈಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿತ್ವಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಕ್ರಮೇಣಾಸ್ಯಾನ್ವಮೋದ್ಯತ ॥ ೫೪ ॥

ವಾಸುದೇವಪ್ರಸಾದೋಽಯಮೀದೃಶೋ ಯಸ್ಯ ವಿದ್ಯತೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಸ್ಯ ತವೈತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಣಯೋ ನಾತಿವಿಸ್ಮಯಃ ॥ ೫೫ ॥

ಗೌತಮಾತ್ಮಜಗಿರಂ ಸ ರಾಘವಃ ಶುಶ್ರುವಾನಿತಿ ದದರ್ಶ ಕೌಶಿಕಂ ।
ತತ್ರತತ್ರ ಹಿ ಕಥಾ ಶೃಣೋತ್ಯಸೌ ಸರ್ವವಿಚ್ಚ ಜಗತಾಂ
ವಿಡಂಬಯನ್ ॥ ೫೬ ॥

ಸಜ್ಜ್ಞಾನರೂಪೇ ಜಗದೇಕದೀಪೇ
ನಾಜ್ಞಾನಲೇಶೋಽಪಿ ಘಟೇತ ರಾಮೇ ।

ಪ್ರಕಾಶಮೂರ್ತಾವಹಿಮಪ್ರಕಾಶೇ
ನ ಹಿ ಕ್ವಚಿದ್ಧ್ವಾಂತಲವೋಽಪಿ ಲಕ್ಷ್ಯಃ

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ಷಷ್ಠಃ ಸರ್ಗಃ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

|| ಶ್ರೀ ||

ತತಃ ಪರಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ಸ ರಾಜಾ ಸರಾಘವಂ ಕೌಶಿಕಮಾತ್ಮಶಾಲಾಂ
ಆನೀಯ ನತ್ವಾ ಪರಿಪೂರ್ಣಕಾಮಃ ಸಪುತ್ರಯೋ ವಾಚಮುವಾಚ ವಾಗ್ಮೀ
ಯಾಗಾಯ ಗಾಂ ಗಾಧಿಜ ಕರ್ಷತೇ ಮೇ ಬಭೂವ ಕನ್ಯಾ ಭುವನೇಷು ಧನ್ಯಾ
ಸೀರಾಗ್ರಮಾರ್ಗಾದತ ಏವ ಸೀತಾ ಮಹಾನಿಧಿಶ್ರೀರಿವ ನಿರ್ಧನಸ್ಯ
ಪೂರ್ಣಾ ಯದಾ ಚಂದ್ರಕಲೇವ ಬಾಲಾ ತದಾ ಚಿರಂ ಮಾಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಚಿಂತಾ
ಇಮಾಮಯೋಗ್ಯಾಯ ಕಥಂನುದದ್ಯಾಂ ತ್ರಯೀಮಿವಾಂತ್ಯಾಯ ಕಥಂಚನೇತಿ
ವರಂ ಧನೂರತ್ನಮಲಾಭಿ ಶಂಭೋಃ ಪ್ರಸಾದಿತಾನ್ನ ಸ್ತಪಸಾ ಚಿರೇಣ
ವಿನಾ ಪಿನಾಕಾಸ್ತ್ರಮಚಾಲನೀಯಂ ವಿನಾ ಯಥಾ ಭೂತಲಮಾದಿಕೋಲಂ

ದಕ್ಷಾಧ್ವರೇ ಪೂರ್ವಮನೇನ ಶರ್ವೋ ನ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭಾಗಂ ತ್ರಿದಶಾಂಶ್ಚ ಕರ್ತ
ಪ್ರಸಾದಿತಃ ಕ್ಷಿಪ್ರತರಪ್ರಸಾದಃ ಸ್ವಾಂಗಾನಿ ತೇಷಾಮಥ ಸಂದಧೇ ಚ

ಆರೋಪಯೇಚ್ಚಾಪಮಿಮಂ ಯ ಏವ ತಸ್ಮೈ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸುತಾಂಮಮೇತಿ
ಪ್ರತಿಶ್ರವೋ ಮೇ ವಿಸಸಾರ ಲೋಕೇ ಸಹಸ್ರರಶ್ಮೇರಿವ ರಶ್ಮಿರಾಶಿಃ

ವಿರಾಜಮಾನಾ ಇಹ ರಾಜಪುತ್ರಾಃ ಸಯಕ್ಷರಕ್ಷಪ್ರವರಾಶ್ಚ ದೈತ್ಯಾಃ
ಸ್ವಯಂವರಂ ವೀರವರಾ ಉಪಾಯನ್ ಪದ್ಮಾಕರಂ ಹಂಸವರಾ ಇವಾಶು

ಆಲೋಕ್ಯ ಕೇಚಿದ್ಧನುರಾಪ್ಯ ಕೇಚಿದನ್ಯೇ ಪರಿಸ್ಪೃಶ್ಯ ಪರೇ ಪ್ರಚಾಲ್ಯ
ವೀರಾ ಅವೀರತ್ವಮವಾಪ್ಯ ಯಾತಾಃ ಕೇಚಿದ್ಗತಾಂಸ್ತಾನವಲೋಕ್ಯ ಭೀತಾಃ

ಉದ್ಧರ್ತುಕಾಮಾ ಧನುರುದ್ಧತಾ ಯೇ ಸ್ವಿನ್ನಾಃ ಕ್ಷಿತೌ ತೇ ಪತಿತಾಃ ಸಮೂರ್ಛಾಃ
ದಶಾನನಾದ್ಯಾಶ್ಚ ದಶಾಮಗರ್ಹ್ಯಶೋಚ್ಯಾಮಶೋಚ್ಯಾಃ
ಕಿಮುತಾನ್ಯಲೋಕಾಃ ॥

ಶತಾ ಹಠಾದಸ್ಯಾಪಹರ್ತುಕಾಮಾಃ ಕನ್ಯಾಂ ನ ಶೇಕುರ್ಬಲಿನೋಪಿ ಮತ್ತಾಃ
ಸಂವತ್ಸರಂ ಸಂಯತಿ ಮಾಭಿಯಾತಾ ಬಲಂ ವಿರಿಂಚಸ್ಯ ವರೋ ವರೋ ಮೇ

ಆರೋಪಯೇದ್ರಾಘವ ಏವ ಚಾಪಮನ್ವೇತು ಸೀತಾ ಪತಿಮೇನಮೇವ
ಸಂಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಂ ಪ್ರತಿಚಂದ್ರಿಕೇವ ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಭಾನಾಥಮಿವಾನುರೂಪಾ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ನರದೇವಮೇನಮುದಾಹರದ್ವಿಪ್ರ ಉದಾರಚೇತಾಃ
ಶರಾಸನಂ ವೈರಿನಿರಾಸನಂ ತದಾನೀಯತಾಂ ದ್ರಾಗವನೀಶ್ವರೇತಿ

ರಾಜಾಜ್ಞಯಾಥಾಚಕೃಷೇಷ್ವಚಕ್ರಮಂಜೂಷಯಾ ಯಃ ಕೃತಯಾಭಿಗುಪ್ತಂ
ವೀರೋತ್ತಮೈಃ ಪಂಚಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೈ ವರಾಷ್ಟಿವಸ್ತ್ಯೈವ ವರಂ ಶಿವಾಸ್ತ್ರಂ
ಮ್ಮುತಿರ್ಮುಕುಂದಂ ನಿಜಗಾದ ವತ್ಸ ರಾಮೇದಮಾಪೂರಯ ಚಾಪರತ್ನಂ
ಇತೀರಿತೋಽಯಂ ನೃಪತೇಃ ಕುಮಾರೋ ಬ್ರುವಾಣ ಓಮಿತ್ಯುದತಿಷ್ಠದೀಶಃ

ಶ್ಯಾಮಂ ಚಲತ್ಕುಂಡಲಚಾರುಗಂಡಂ ಲಾವಣ್ಯಸಿಂಧುಂ ಧನುರಾವ್ರಜಂತಂ
ಲೋಕೇಶಮಾಲೋಕ್ಯ ವಿಲಾಸಿನೀನಾಮನ್ಯೋನ್ಯಮಾಸೀದಿತಿ ತತ್ರ ವಾರ್ತಾ

ಧನ್ಯಾ ಹಿ ಸಾ ಕೋಸಲರಾಜಕನ್ಯಾ ಯಾ ಸೂನುಮೇನಂ ಸುಷುವೇ ಸುವೇಶಂ
ಸ ರಾಘವೋ ರಾಜವರೋಽಪಿ ಧನ್ಯಸ್ತಾತೇತಿ ಯಂ ತಾಪಹರೋಽಯಮಾಹ

ಸಂಚೀಯ ಸೌಂದರ್ಯರಸಾನ್ ಸಮಸ್ತಾನಿಮಂ ವಿಧಾತಾ ವ್ಯಧಿತೇತಿ ಮಿಥ್ಯಾ

ಅಕೃತ್ರಿಮಂ ಪ್ರಾದುರಭೂದ್ಭುವೀದಮಾಶ್ಚರ್ಯರತ್ನಂ ಜನಹರ್ಷಣಾಯ
ಸೀತಾ ಚ ಸೀರಧ್ವಜಕನ್ಯಕೇಯಂ ಸಾಮಾನ್ಯನಾರೀ ನ ಹಿ ಲೋಕಮಾನ್ಯಾ
ಯಾಗಪ್ರಯೋಗೇ ಭುವ ಆವಿರಾಸೀದ್ಯಾ ದೇವಮಾಯಾ ಜಲಧೇರಿವ ಶ್ರೀಃ
ಸೀತೈವ ರಾಮಸ್ಯ ಘಟೇತ ರಾಮಾ ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಯೋಗ್ಯೋ ನನು ರಾಮ ಏವ

ಯಥೇಂದಿರೈವಾಸ್ತಿಮುಕುಂದಯೋಗ್ಯಾ ಮುಕುಂದ ಏವೋಚಿತಇಂದಿರಾಯಾಃ
ಸೀತಾಪತಿತ್ವಂ ನ ಪರೀಕ್ಷಣೀಯಂ ರಾಮಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಾ ಧನುರಾನಮೇನ ।

ನ ಹಿ ಪ್ರದೀಪೇನ ಪರೀಕ್ಷಣೀಯಂ ಪ್ರಭಾಕರಸ್ಯ ಪ್ರಭಯಾಯುತತ್ವಂ
ನೃಪಾತ್ಮಜೋಽಯಂಜನಕಾತ್ಮಜಾಯಾ ಗೃಹ್ಣಾತುಪಾಣಿಂರಮಣೋರಮಣ್ಯಾಃ

ನಾರಾಯಣಃ ಸಾಧ್ವನುಮೋದತಾಂ ತಚ್ಛಪಾಮಹೇ ನಃ ಸುಕೃತೇನ ಸಖ್ಯಃ
ಪ್ರಜಲ್ಪಿತಾನೀತಿ ಪುರಾಂಗನಾನಾಮಾಕರ್ಣಯನ್ ಕರ್ಣಸುಖಾನಿ ಪುಂಸಾಂ

ಅವಿಸ್ಮಿತಃ ಸುಸ್ಮಿತ ಏವ ರಾಮೋ ವಾಮೇನ ದೋಷ್ಣಾ ಧನುರುಜ್ಜಹಾರ
ನೃಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇ ಸಮವೇಕ್ಷಮಾಣೇ ಸಸ್ವಸ್ತಿವಾದೇನೃಪತೌಮುನೌ ಚ ।

ನಿಜಾನುಜೇ ಸ್ಮೇರಮುಖೇ ಸಲೀಲಮಾರೋಪ್ಯಚಾಪಂ ಸಮಪೂರಯತ್ಸಃ
ತಾಲಪ್ರಮಾಣಂ ಪರಿಕೃಷ್ಯಮಾಣಂ ಮಧ್ಯೇ ಮಹಾಚಾಪಮಭಜ್ಯತಾಶು ।

ವಿಶ್ವಾಧಿನಾಥೇನ ವಿನೈವಯತ್ನಂ ಯಥೇಂದ್ರನಾಗೇನ ನವೇಕ್ಷುದಂಡಂ
ಜಗತ್ರಯೇ ದೂತಇವಾತಿವೇಗೀ ಧ್ವನಿರ್ಧನುರ್ಭಂಗಭವಃ ಸಸಾರ ।

ರಾಮೇಣ ಸೀತೋಪಗತೇತಿ ವಾರ್ತಾಮುದ್ಘೋಷಯನ್
ವ್ಯಕ್ತಮಿವಾತಿರಮ್ಯಾಂ
ಭಿತ್ವೇದಯಚ್ಛೇದ್ಯಮವಶ್ಯಮಸ್ಯೈಸ್ತತ್ಕಾರ್ಮುಕಶ್ರೇಷ್ಠಮುದಾರಕರ್ಮಾ ।

ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಶೋಭನಲಕ್ಷಣೋಯಂ ತಸ್ಥೌ ವಿಲೋಕ್ಯಾಸ್ಯಮುನ್ಮುಖೇಂದುಂ
ಅಥಾವಿರಾಸೀನ್ನರದೇವಕನ್ಯಾಭಲೇನ ದೇವೀ ಸ್ವಯ ಮಿಂದಿರೈವ
ಅಂತಃಪುರಾನ್ನಿರ್ಗತವತ್ಯುದಾರಾತ್ಸಾವೇದಗರ್ಭಾದಿವ ವೇದವಾಣೀ
ಮಂಜೀರಮಂಜುಧ್ವನಿಪೂರಿತಾಶಾ ಗತಿಶ್ರಿಯಾ ಲಜ್ಜಿತರಾಜಹಂಸೀ
ಪದೇಪದೇ ರಮ್ಯತರಾ ಪದಾಭ್ಯಾಂ ಸೀತಾಭಿರಾಮಂ ಶನಕೈರ್ಜಗಾಮ
ಪುನರ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಾಪಿ ಪುನರ್ನವಾ ಸಾ ಕಾಂತ್ಯಾ ಹಸಂತೀ ಚ ವಿನಾಪಿ ಹಾಸಂ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾಲಪಂತೀವ ವಿನಾಭಿಲಾಪಂ ಮಹೋತ್ಸವೋ ಭೂಜ್ಜನಲೋಚನಾನಾಂ
ಔದಾರ್ಯಸೌಂದರ್ಯವಿಲಾಸಪೂರ್ವಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಗುಣಾನ್ ಕಃ ಕಥಯೇತ ದೇವ್ಯಾಃ
ಯಾನ್ ಪ್ರಬ್ರುವಾಣಶ್ಚತುರಾನನೋಪಿ ಕುತೂಹಲೇನಾಚತುರಾನನೋಭೂತ್
ಲಜ್ಜಾನದೀಂ ಕ್ಷಿಪ್ರತರಪ್ರವಾಹಾಂ ನ್ಯಕ್ಕುರ್ವತೀ ಭಕ್ತಿಮಹಾರ್ಣವೋಘೈಃ
ಶನೈರಪಾಂಗೇನ ಸುಮಂಗಲಾಂಗಂ ದದರ್ಶ ದೇವಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ
ಪ್ರಸನ್ನವಕ್ತ್ರಂ ಸರಸೀರುಹಾಕ್ಷಂ ಶ್ಯಾಮಂ ಸುಗಂಧಾರುಣ ಚಂದನಾಕ್ತಂ

ಶೂರಂ ಕಿಶೋರಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಕಾಂತಂ ವಿಲೋಕ್ಯಾಭಿನನಂದ
ಕಾಂತಾ

ಸೀತಾಥರಾಮೇ ನವಚಂಡನಾದ್ರಾಂ ಹೇಮಾರವಿಂದ ಸ್ರಜಮಾಮು
ಮೋಚ

ರಾಮೋಪಿ ದೇವ್ಯಾಂ ಪ್ರಣಯಾಮೃತಾದ್ರಾಂ ದೃಷ್ಟಿಂ ಮನೋಜ್ಞಾಂ
ವಿದಧೇ ತದೈವ

ಶಂಭುಶಂಕರಪುರಂದರಾದಯಃ ಸುಂದರೀಯುತಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಸುಂದರಂ
ಆತ್ಮನಾಂ ಜನಕಮಾದಿಪೂರುಷಂ ತುಷ್ಟುವುಶ್ಚ ತುತುಷುಶ್ಚ ಸಾನುಗಾಃ

ಗಂಧರ್ವಗೀತರುತಮಪ್ಸರಸಾಂಚ ನೃತ್ತಂ
ದೇವೀಭಿರರ್ಪಿತಮುದುದ್ಮ್ಯತರು ಪ್ರಸೂನಂ
ವಾದ್ಯಸ್ವನಂ ಚ ನಿಜಪೂಜನಮಾಕಲಯ್ಯ
ರಾಮಶ್ಚ ರಾಮರಮಣೀ ಚ ಮುದಂ ದಧಾತೇ || ೩೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣೇ ಬಾಲಕಾಂಡೇ ರಾಮಾಂಕೇ
ಸಪ್ತಮಃ ಸರ್ಗಃ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಜನಕಂ ಪ್ರತಿ ರಾಮಸ್ಯ ಜನಕೋಽಥ ಜನೇಶ್ವರಃ ।
ದೂತಾನ್ ಸಂಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾನುಮೋದಿತಃ ॥ ೧ ॥
ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೂತಾಸ್ತ್ರಿರಾತ್ರೇಣ ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ ।
ಸಂಶ್ರಾಂತಾವಿಶ್ರಮಂ ಜಗ್ಮುರ್ಹಂಸಾಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೇವ ಮಾನಸಂ ॥ ೨ ॥
ಅಥೋಽಚುಸ್ತೇ ದಶರಥಂ ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಂ ।
ಅಂಜಸಾಂಜಲಿಮಾಬಧ್ಯ ವಿದೇಹೇಶ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ॥ ೩ ॥
ಉರ್ವ್ಯಾಂ ಸರ್ವೇ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಚಾಪಂ ವೀರಾ ವೃಥಾ ಗತಾಃ ।
ರಾಮೋ ರಾಜೀವನಯನಃ ಕೋದಂಡಸಮಖಂಡಯತ್ ॥ ೪ ॥
ಸೀತಾ ಚಾತ್ರಾನುರಕ್ತಾಸೀಚ್ಚೇತ್ಯೈತಾಮಿತಿ ಉತ್ತರಂ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಭವನ್ಮಿತ್ರಂ ಭವಂತಂ ಸಂಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ ॥ ೫ ॥
ವಿವಾಹಾಯ ತಮಾಯಾಹಿ ನಂದನಸ್ಯ ಸ ಬಾಂಧವಃ ।
ಇತಿ ದೂತೋದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪರಿತುಷ್ಯನ್ನ ಜಾತ್ಮಜಃ ॥ ೬ ॥
ಗಮನಾಯ ಮತಿಂ ಚಕ್ರೇ ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಸಹ ಮಂತ್ರಯನ್
ತಸ್ಯಾಂ ರಾತ್ರ್ಯಾಂ ವ್ಯತೀತಾಯಾಂ ಪ್ರೀತಿಮಾನ್‌ಮಾನವೇಶ್ವರಃ ॥

ಪ್ರಾಗೇವ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ದೂತಾನ್ ಸಹ ಮಹಾಧನೈಃ ।
ಯುಯೋಜ ಯಾನಂ ತ್ವರಿತಂ ಸುಮಂತ್ರೋ ರಾಜ್ಞ ಆಜ್ಞಯಾ ॥
ಪುರೋ ನಿರ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ಚಮೂಂ ಚತುರಂಗಿಣೀಂ ।
ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಸಹವಿಪ್ರೈಶ್ಚ ಸಭಾರ್ಯಃ ಸಂವಿಧಾತ್ಮಜಃ ॥ ೯ ॥
ರಥೇನಾಸೌ ದಶರಥೋ ಜಗಾಮ ಜನಕಾಲಯಂ ।
ಪ್ರವೇಕ್ಷ್ಯಂತಂ ಪುರೀಮಾರಾದ್ಭೂಪಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಥ ಮೈಥಿಲಃ ॥ ೧೦ ॥
ಶತಾನಂದಾದಿಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ಸಾನಂದೋಭಿಯಯೌ ದ್ರುತಂ ।
ಪುರೀಂ ಪ್ರವೇಶ್ಯ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ಸ ಶಾಸ್ತ್ರವಿತ್ ॥ ೧೦ ॥
ರಾಘವಂ ಪ್ರಾವದದ್ರಾಜಾ ಮುನೀಂದ್ರಾಣಾಂಚ ಸಂಸದಿ ॥
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ದೃಷ್ಟೋಸಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ದುರ್ಲಭಂ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ ॥ ೧೨ ॥
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಮೇ ರಾಘವಪ್ರೇಷ್ಯೈರಭೂದ್ಬಾಂಧವಮೀದೃಶಂ ।
ರಾಮಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯಾಪಿ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸುತೇ ಮಮ ॥ ೧೩ ॥
ಅವಸಾಯ ಮಹಾಯಜ್ಞಮಹಂ ಸೀತೋರ್ಮಿಲೇಧ್ರುವಂ ।
ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಜನಕೇನೋಚೇ ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಮಿತ್ವಾ ಸ ರಾಘವಃ ॥ ೧೪ ॥
ಪ್ರತಿಗ್ರಹೋ ದಾತೃವಶಃ ತಸ್ಮಾದೇವಂ ಭವತ್ವಿತಿ ।
ಸಾನಂದೋ ನಂದನೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ರಾಜಾವೇಶ್ಮಾಂತರೇ ವಸತ್ ॥ ೧೫ ॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರವಶಿಷ್ಠಾದ್ಯೈಃ ಸಾಕಂ ಹರಿಕಥಾಪರೈಃ ।
ಪರೇದ್ಯುರ್ಭ್ರಾತರಂ ದೂತೈರುತ್ಸವಾರ್ಥಂ ಕುಶಧ್ವಜಂ ॥ ೧೬ ॥

ವೀರಮಿಕ್ಷುಮತೀತೀರಾದಾನಿನಾಯ ಸ ಮೈಥಿಲಃ ।
ಕುಲಾಚಾರ್ಯಃ ಕುಲೀನಾನಾಂ ಕುಲಧರ್ಮಂ ಸಮಾಚರತ್ ॥ ೧೭ ॥

ಸಭಾಯಾಂ ಸನ್ನಿಧೌ ರಾಜ್ಞಾಂ ವರವಂಶಮವರ್ಣಯತ್ ।
ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಕ್ಷ್ವಾಕುಮಾಂಧಾತೃ ಸಗರಾಃ ಸಾಂಬರೀಷಕಾಃ ॥ ೧೮ ॥

ರಘ್ವಜಾದ್ಯಾಃ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ ನಾರಾಯಣ ಪರಾಯಣಾಃ ।
ಜನಕಶ್ಚ ವಧೂವಂಶಂ ಮುನೀನಾಮಾಜ್ಞಯಾವದತ್ ॥ ೧೯ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಮಿರ್ದೇವರಾತೋ ಹ್ರಸ್ವರೋಮಾದಯೋ ನೃಪಾಃ ।
ರಾಮರಾಮಾನುಜಾಭ್ಯಾಂ ಸ ವಾಗ್ದಾನಂ ಕನ್ಯಯೋರ್ವ್ಯಧಾತ್ ॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರವಶಿಷ್ಠೌ ತಾವೇನಂ ಮೈಥಿಲಮೂಚತುಃ ।
ಕುಶಧ್ವಜಸ್ಯ ತೇ ಭ್ರಾತುರ್ಭ್ರಾಜಮಾನೇ ಸುತೇ ಉಭೇ ॥ ೨೧ ॥

ದಾತವ್ಯೇ ಭರತಾಯಾಂಗ ಶತ್ರುಘ್ನಾಯ ಚ ಶೋಭನೇ ।
ಋಷೀಂದ್ರಯೋರ್ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮೈಥಿಲಾವಥ ಚೋಚತುಃ ॥ ೨೨ ॥

ಅರ್ಘ್ಯಮಸ್ಮಾಭಿರೇವೇದಂ ಭವದ್ಭ್ಯಾಂ ವ್ಯಾಹೃತಂ ತ್ವಿತಿ ।
ಅಥ ಶ್ವೋಭಾವಿನಿ ಮಹೇ ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧಾನಿ ರಾಘವಃ ॥ ೨೩ ॥

ನಿಮಂತ್ರ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚಕ್ರೇ ಚಕ್ರೇ ನಃ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ
ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಭೂತ್ಯೈ ವಿಪ್ರಗಣಾಯ ಸಃ ॥ ೨೪ ॥
ಗವಾಂ ಚತುಃಸಹಸ್ರಾಣಿ ದದೌ ಸ ಸ್ವರ್ಣವಾಸಸಾಂ
ಧನ್ಯೈರನ್ನಾದಿಭಿಶ್ಚಾಯಂ ಯದಾ ವಿಪ್ರಾನತೋಷಯತ್ ॥ ೨೫ ॥
ಯುಧಾಜಿದಪಿ ತತ್ರಾಗಾತ್ತದಾ ಭರತಮಾತುಲಃ
ಸಬಾಂಧವೋ ದಶರಥಃ ಕೃತಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನೋ ದ್ವಿಜೈಃ ॥ ೨೬ ॥
ಭೂಷಣೈರ್ಭೂಷಯಾಮಾಸ ಪುತ್ರಾನ್ ಸ್ವಗುಣಭೂಷಣಾನ್
ಯಥಾದಶರಥಶ್ಚಕ್ರೇ ಚಕ್ರಾತೇ ಮೈಥಿಲೌ ತಥಾ ॥ ೨೭ ॥
ಕನ್ಯಾನಾಂ ಸಾಧುಕೃತ್ಯಾನಿ ಶತಾನಂದಮತೇಸ್ಥಿತಾ
ಉತ್ತರಾಭ್ಯಾಂ ಸ ಉದ್ವಾಹಫಲ್ಗುನೀಭ್ಯಾಮಭೂತ್ತದಾ ॥ ೨೮ ॥
ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಮಿದಂ ಕರ್ಮ ಯತ್ರ ಶಂಸಂತಿ ಪಂಡಿತಾಃ
ರಾಘವಾಣಾಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ಚ ವಿವಾಹೋಽಯಂ ಜಗತ್ಪ್ರಿಯ ॥ ೨೯ ॥
ಆಸೀನ್ಮುಹೂರ್ತ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ
ಸಂಭಾರಾನಥಸಂಭೃತ್ಯ ಕುಲಧರ್ಮಾನುಕೂಲತಃ ॥ ೩೦ ॥
ವಸಿಷ್ಠೋಽಪಿ ಜುಹಾವಾಥ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಭ್ಯನುಜ್ಞಯಾ ।
ಚಕ್ರಾಂಕೇನ ಸರೋಜಾಂಕಂ ಸೀತಾಪಾಣಿಂ ಸ್ವಪಾಣಿನಾ ॥ ೩೧ ॥

ಅರುಣೇನಾರುಣಂ ರಾಮೋ ಜಗ್ರಾಹ ಜಗದೀಶ್ವರಃ ।
ತ್ರಿವಾರಂ ಪರಿಣೀಯಾಥ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಪ್ತಪದಾನಿ ಸಃ ॥ ೩೨ ॥

ಗಮಯಿತ್ವಾ ಕ್ರಿಯಾಶೇಷಮಶೇಷಂ ಚ ಸಮಾಪಯತ್ ।
ಜನಕಂ ಜಗತಾಂ ರಾಮಂ ಜನನೀಮಪಿ ಜಾನಕೀಂ ॥ ೩೩ ॥

ವಧೂವರತ್ವಮಾಯಾತಾವನ್ವೈಕ್ಷಂತ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ।
ರತ್ನೈರ್ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಾನಾಂ ವಿಮಾನಾನಾಮಥಾವಲಿಃ ॥ ೩೪ ॥

ಅಲಂಚಕಾರ ಗಗನಂ ದೇವದೇವಾನುಗಾ ಕುಲಂ ।
ದೇವೈರ್ವಾದ್ಯಾನ್ಯವಾದ್ಯಂತ ಗೀತಂ ಗಂಧರ್ವಪುಂಗವೈಃ ॥ ೩೫ ॥

ಪ್ರವೃಷ್ಟಾನಿ ಪ್ರಸೂನಾನಿ ಪ್ರನೃತ್ತಂ ಚಾಪ್ಸರೋಗಣೈಃ ।
ಲೋಕಾನಾಂ ಲೋಚನಾನಂದಾಃ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ॥ ೩೬ ॥

ವಿಚೇರು ಪರಿಜಾರ್ಸ್ವಂಗ್ಯೋ ದಿವಿ ದೇವ್ಯ ಇವೋತ್ಸವೇ ।
ಊರ್ಮಿಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಾಸೀನ್ಮಾಲವೀ ಭರತಸ್ಯ ಚ ॥ ೩೭ ॥

ಭಾರ್ಯಾಥ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ಶತ್ರುಘ್ನಸ್ಯಾಭವಚ್ಛುಭಾ ।
ಪುರೋಹಿತಾನ್ ವಸಿಷ್ಠಾದೀನ್ ವಿತ್ತೈರುತ್ತಮಕಲ್ಪಕೈಃ ॥ ೩೮ ॥

ಅಮಾನಯನ್ ಮಹೀಪಾಲೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಪರಾನಪಿ ।
ಅಪೃಚ್ಛತ್ತುಷ್ಟಹೃದಯೋ ಸವಸಿಷ್ಠಂ ಮಹೀಪತಿಂ ॥ ೩೯ ॥

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಯಯೌ ಪ್ರಾತರುಕ್ತಃ ಸಾಸ್ರೇಣ ಭೂಭೃತಾ ।
ಪಾರಿಬರ್ಹಂ ಹಿ ಜನಕೋ ರಾಘವೇಭ್ಯೋ ದದೌ ನೃಪಃ ॥ ೪೦ ॥
ಕ್ಷೌಮಾಣಿ ಮಣಿರಾಶೀಂಶ್ಚ ಕಂಬಲಾನಂಬರಾಣಿ ಚ ।
ಗವಾಂ ಲಕ್ಷಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವಾ ಚಮೂಂ ಚ ಚತುರಂಗಿಣೀಂ ॥ ೪೧ ॥
ನಿಯುತಂ ಚ ಹಿರಣ್ಯಾನಿ ದದೌ ದಾಸೀಃ ಸ ಮೈಥಿಲಃ ।
ದಕ್ಷಿಣೇವ ಪ್ರಭುಂ ಯಜ್ಞಂ ದಾಮೋದರಮಿವೇಂದಿರಾ ॥ ೪೨ ॥
ಜಯಂತೀ ಋಷಭಂ ದೇವಂ ಸೀತಾ ರಾಮಮುಪಾಗಮತ್ ।
ನ ಜರಾ ನ ಪರಿಸ್ಪಂದೋ ನ ಮಲಂ ವಿಮಲಾತ್ಮನೋಃ ॥ ೪೩ ॥
ಅನಯೋಃ ಕಿಲ ದಂಪತ್ಯೋರಗಣ್ಯಗುಣಪೂರ್ಣಯೋಃ ।
ಜಗತಾಂ ಪಿತರಾವೇತೌ ಕಮಲಾಕಮಲೇಕ್ಷಣೌ ॥ ೪೪ ॥
ಪ್ರಾರ್ಥಿತೌ ಕಿಲ ನಾಕೀಂದ್ರೈರವನ್ಯಾಮವತೇರತುಃ ।
ಕಿಂವದಂತೀತಿ ವವೃತೇ ದಂಪತ್ಯೋಶ್ಚ ಗೃಹೇಗೃಹೇ ॥ ೪೫ ॥
ಅಪಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪಾಪಘ್ನೀಂ ನಿಶ್ರೇಣೀಂ ಮುಕ್ತಿಪದ್ಧತೇಃ ।
ಅಥಾನುಜ್ಞಾಯ ಜನಕಂ ದ್ವಿಜೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಬಲೈರಪಿ ॥ ೪೬ ॥
ಸಸೂನುಃ ಸಸ್ನುಷೋ ರಾಜಾ ಸಭಾರ್ಯಃ ಸ್ವಪುರಂ ಯಯೌ ।
ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ನಿಮಿತ್ತಜ್ಞಃ ಸ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ನರಾಧಿಪಃ ॥ ೪೭ ॥